UĞUR MUMCU

çıkmaz sokak

um:ag

UĞUR MUMCU ARAŞTIRMACI GAZETECİLİK VAKFI

27. BASKI

UĞUR MUMCU

um:ag ÇIKMAZ SOKAK

um:ag Vakfı Yayınları: 7
Bütün Yaprıtları Dizisi: 5

ÇIKMAZ SOKAK

UĞUR MUMCU

1'inci Baskı: Temmuz 1979. İstanbul
27'nci Baskı: Temmuz 1996, Ankara, 3 000 adet
Çıkmaz Sokak", 26. baskıya kadar "Tekin Yayınevi" tarafından toplam 102 000 adet yayınlanmıştır.

ISBN 975-8084-02-X

Yayın Yönetmeni: Ali TARTANOĞLU

Kapak Tasarımı ve İllüstrasyon: SOLARİS

Dizgi: um:ag

Baskı: DUMAT

UĞUR
MUMCU

çıkmaz sokak

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ
BELGELER **1**
Millet Meclisi'nde 3
Savcılıkta 7
Tutanaklar 19
Tespit Tutanağı 19
Ölü Muayene ve Otopsi Keşif Zabıt Varakası 22
Keşif Zabıt Tutanağı 25
NİĞDE KAPALI CEZAEVİ'NDE **31**
Cezaevinde 35
İngilizleri Bizim Arkadaşlarımız Vurdu 36
Nasıl Kurtuldum? 38
Babam Tabutla Gelmiş 40
İNGİLİZLER İÇİN GERÇEKTEN ÜZÜNTÜ DUYUYORUM **41**
İngilizleri Niçin Kaçırmıştık? 43
Ankara'dan Çıkış 45
İngilizler Kaçınlıyor 46
İngilizler İçin Gerçekten Üzüntü Duyuyorum 47
Yusuf Küpeli Konuşuyor 48
Yanılgının Nedenleri 49
Kışkırtıcı Ajan Sorunu 50
Eleştirmek Gerekir 51
Eylemlerin Niteliği 52
Milli Demokratik Devrim 55
Toplumsal İlerleme 56
Mihri Belli Yanıtlıyor 57
Küpeli, Belli'yi Suçluyor 61
Kürkçü Aynı Kanıda 66
Özeleştiri Zorunluluğu 67
Kime Yaradı 70
Nahit Töre, "Yol Yanlıştı" 71
Halk Savaşı 73
TERÖR, MARKSİZM'E VE LENİN'İZME AYKIRIDIR **77**
Bir Başka Görüş: İlkay Demir 79

Sovyetler Birliği'ne Yanyor 80
Kuvayımilliye Ruhu 81
71 Maceracılığı Hortladı 82
Terör, Marksizm'e ve Leninizm'e Aykındır 83
Bir Süper Devletin Oyuncağı 83
İki Süper Devlet 85
Tek Subay Hükümlü 86
Proletaryanın Devrimci Partisi 87
İlyas Aydın Ajan mıydı? 88
Kürkçü: İlyas Aydın Muhbirdir. 89
Sıra Eri Olmak 90
Bir Başka Ses: Fevzi Bal 91
Bağımsız Bir Hareket 92
Bireysel Teröre Karşıyım 93
Münir Ramazan Aktolga 94
THKO VE ÖTEKİLER 97
THKO Ekibi 99
Özeleştiri Gereği Var 102
TİKKO Ne Diyor 104
Anarşizm ve Terörizm Yaygarası 106
Vatan Partisi Davası 107
Emeğin Kurtuluşu 108
Karanlıktaki Sorular 109
HUKUKSAL DEĞERLENDİRME 111
Hukuk Açısından 115
Bir Karşı Oy Yazısı 129
12 Mart Muhtırasının Hukuksal Konumu 137
Yalnızca Yedi Kişi 139
...Ve Anayasa Mahkemesi Karan 143
SONUÇ 155

SUNUŞ

Atatürkçü, laik, cumhuriyetçi, demokrat bir Türkiye'nin yılmaz savunucusu; devrimci, hep emekten yana, araştıran ve sorgulayan gazeteci Uğur Mumcu, 24 Ocak 1993 günü otomobiline konan bir bomba ile, inandığı tüm bu değerler uğruna yaşamını yitirdi.

Eşi Güldal Mumcu ile çocuklan Özgür ve Özge; Uğur Mumcu'nun, yukarıda ana çizgilerini vermeye çalıştığımız kişiliğini gelecek kuşaklara aktarmak; kütüphanesini, arşivini ve tüm yazılarını tasnif edip araştırmacıların kullanımına sunmak, gazeteciliğe hevesli gençleri, araştırmacılık alışkanlığıyla mesleğe kazandırmaya çalışmak vb. amaçlarla **Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Vakfi'**nı Ekim 1994'te hukuken, Aralık 1995'te de fiilen yaşama geçirdiler.

Bu amaçlar dışında vakfın elbette görevleri de var. Bunlardan ilk akla geleni ve belki en önemlisi, aradan üç yıldan fazla bir süre geçmesine karşın hala sonuçlanmamış, hala **fail-i meçhul** durumdaki **Mumcu Cinayeti**'nin sonuna kadar takipçisi olmak. Bu görevin ilk ürünü sayılabilecek **SUİKAST RAPORU 93/96 - Uğur Mumcu Cinayeti Soruşturması Sorgulanıyor** adlı çalışma, bir **um:ag** yayını olarak okuyuculara ve Uğur Mumcu dostlarına sunuldu.

Bir başka görev, bir başka borç, ama aynı zamanda hak ise, Onun daha önce yayınlanmış kitaplarının, bu kez adını taşıyan **um:ag** logosu altında yayınlanması idi. Böylesi bir cinayet söz konusu olmasaydı, bizim için de böyle bir görev doğmayacaktı. Ama cinayet, bu görevi kaçınılmaz kıldı. Elinizdeki kitap işte bu görevin bir ürünü.

Bu noktaya ulaşılmasında, Mumcu'nun bütün kitaplarını 1975'ten bu yana, 21 yıldır dostlukla, özenle yayınlamakta olan Tekin Yayınevi'ne ve Sayın Kemal Karatekin'e hem bu hizmeti, hem de anlayış ve katkılarından dolayı teşekkür ederiz. **Çıkmaz Sokak'** ın ilk 26 baskısı da Tekin Yayınevi tarafından yayınlanmıştı.

Türkiye koşullarında hele Uğur Mumcu Vakfı olarak, belli bir özel, toplumsal amaçla kitap yayınlamak güç bir iş. Türki-

ye'nin ekonomik ve toplumsal koşulları, bu koşulların özellikle yayıncılık sektörüne nasıl yansıdığı biliniyor. Öteki giderler göz ardı edilse bile, kitap fiyatının yarıya yakınının dağıtım, üçte birinin de kağıt gideri olarak düşünülmesi, sorunu kavramak için yeterlidir sanırız.

um:ag da en büyük sıkıntıyı kitapların fiyatını belirlerken yaşadı. Hem olabildiğince nitelikli ürün yaratmaya, hem de burada **kitap** olan bu ürün ile, Uğur Mumcu okurları arasında bir uzaklık olmamasına uğraşırken çok zorlandık. Kitaplarımızın fiyatı bilinen tüm gerçeklere karşın yüksek bulunabilir. Ama kağıt ve baskı kalitesi dikkate alınırsa, kitaplarımızın fiyatının sık sık değişmemesi için çaba harcanacağı bilinirse, okuyucunun hoşgörü katsayısının da artacağını umuyoruz.

Çıkmaz Sokak'ın şu anda elinizde bulunması, bu umudumuzun yersiz olmadığını gösteriyor. Bu, ayrıca, ülkemizi siz dost okurlarla birlikte aydınlık yarınlara taşımak amacıyla kurulan Uğur Mumcu Vakfı'na yapılmış önemli bir katkı. Sağ olun.

Bir önemli görevin gereği olan bu kitapların yeniden yayınlanmasında bize çok değerli katkılarda bulunan, Öcal Beningtan, Savaş Sönmez, Hakkı Erdem, Canan Duran, Çiler Keleş, Sezer Yücel, Neriman Küpçü, Fatih Alpertan, Şebnem Kocabıyık, Zeynur Türkmen, Sunda Işık ile Kubilay Gönen ve arkadaşlarını, Dumat Matbaası ve çalışanlarını, kapak düzenlemelerini büyük bir ustalık ve özenle yeniden yapan Emrah Yücel ve Murat Kaya'yı da unutmadık. Onlara da içtenlikle teşekkür ediyoruz.

Çağlar boyunca daha iyi, daha güzel, daha aydınlık bir dünya dileyen insanlar, düşünceleri uğruna eziyet çektiler, öldürülmeyi göze aldılar, öldürüldüler. Yaşamını, bu yolda gözünü kırpmadan feda edebilecek insanlara gerek duyulmayan, ışıl ışıl ve güzel bir dünyanın, ancak sizin gibi aydınların emeği ve çabası ile oluşacağına inanıyoruz.

Bu çabanın başarıya ulaşabilmesinin ilk koşulu, unutmamak!

Düşünenlerin öldürülmemesi, öldürülenlerin unutulmaması dileğiyle...

um:ag

Ve sevda
ve zulüm
ve hayat
Ve gökyüzü
ve sahra
ve mavi okyanus
ve kederli nehir yollarının
sürülmüş toprağın ve şehirlerin bahtı
bir şafak vakti değişmiş olur,
bir şafak vakti karanlığın kenarından
Onlar ki ağır ve nasırlı ellerini toprağa basıp
doğrulduklan zaman..."

Nazım Hikmet

BELGELER

Millet Meclisi'nde

1972 yılı Mart ayının son günüydü. İçişleri Bakanı Ferit Kubat, gündem dışı söz alarak kürsüye geldi. Bütün milletvekilleri içişleri bakanını dinlemeye hazırlanıyorlardı. Ferit Kubat olayı şöyle anlatıyordu.

"Değerli Başkan, Millet Meclisi'nin sayın üyeleri;

Ünye Radar Üssü'nde teknisyen olarak çalışan 1 Kanadalı ve 2 İngiliz uzmanın anarşistler tarafından kaçınlmasından sonra, 30 Mart 1972 Perşembe günü akşamına kadar cereyan eden olaylar hakkında Yüksek Parlamento mensuplarına bilgi vermek üzere huzurlarınızı işgal etmiş bulunuyorum.

3 ecnebi uzmanın Ünye'de kaçınlmalan olayı şöyle cereyan etmiştir:

Örfi İdare Kumandanlığı'nca aranan anarşistlerden bir grup; Ertuğrul Kürkçü, Cihan Alptekin, Ömer Ayna, Mahir Çayan ve bazı arkadaşlan, gizli yollardan Ünye istikametine gitmişlerdir. Bu gruba, Fatsa ve Ünye'deki anarşistlerden bir grup daha katılmış ve kaçırmanın planlanmasına geçilmiştir.

Fatsa ve Ünye bölgesinden katılan elebaşılann bazılan da şunlardır; avukat Şener Şadi, avukat Ali Kaynak, öğretmenlikten ayrılıp avukat Şener Şadi'nin yanında çalışan Ertan Saruhan, kuyumcu Turhan Hülünk, öğretmen Hüseyin Gümüş, Ahmet Atasoy ve arkadaşlan.

Müştereken yapılan planlama sonucu, 26 Mart Pazar günü akşam saat 19.00 raddelerinde anarşistlerden 6 kişi radar üssü mensubu görevlilerin bulunduğu 4 katlı binanın kapısını çalmak suretiyle açtırmışlar ve müsellah olan 6 kişi içeriye zorla girmiş, oradaki görevlileri teslim almıştır.

Bu binada 9 erkek, 1 kadın vazifeli bulunmaktadır. Anarşist-

lerin birisinin üzerinde üsteğmen rütbeli subay elbisesi bulunmaksonra, diğer 7'si silah tehdidiyle elleri ayaklan koltuklara bağlanmak suretiyle zararsız hale getirilmişler, ağızlanna da geniş bir band bağlanmak suretiyle ses çıkarmalan önlenmiştir. Daha sonra, sabah saat 6.00'ya kadar kıpırdadıklan takdirde aşağıda bekleyen nöbetçi tarafından öldürülecekleri ihtan da yapılarak, diğer 3'ünü almak suretiyle evi terk etmişlerdir.

Bu arada, ecnebilerde bulunan bir miktar para ile, kapı önünde duran yine ecnebilere ait bir Land Rower arabanın kontak anahtannı da kendilerinden almayı ihmal etmemişlerdir.

Anarşistler, saat 21.00-21.30 raddelerinde, beraberlerindeki 3 ecnebi ile birlikte Land Rower araba ile oradan uzaklaşıyorlar. Bilahare vasıta değiştirilmek suretiyle bir kamyonla evvelce temin edilen Kızıldere köyüne gelerek, evvela bir ağıla, sonra da muhtann evine yerleşiyorlar. Kızıldere köyü, Tokat ili, Niksar ilçesine bağlıdır.

Hadise, 27 Mart Pazartesi günü eve gelen hizmetlinin, ecnebileri çözüp kurtarmasından sonra Radar Üssü Kumandanı'na telefonla bilgi vermesiyle, Radar Üssü Kumandanı'nın emniyet kuvvetlerine hadiseyi bildirmesi mümkün oluyor.

Hadise, Ankara'ya, hükümetimize ancak saat 8.00'da intikal etti. Bunun üzerine gerekli makamlar ve personel derhal hareket geçirildi. Aynı gün olayla ilgili istihbaratı değerlendirmek, olay bölgesindeki yetkililere direktifler vermek ve ilgililerle görüşme yapmak suretiyle çalışmalar oldu.

28 Mart Salı günü yanıma, Jandarma Genel Kumandanlığı İstihbarat Başkanı General Vehbi Pınar'ı da almak suretiyle Ordu istikametine hareket ettik.

Yol boyunca istihbarat ve müşaverelerimize devam etmek suretiyle öğleden sonra Ünye'ye vardık. Ünye'de ve akşam Ordu'da ilgili vilayet vali ve bölge jandarma kumandanlan, il jandarma alay kumandanlan, emniyet müdürleri ve gizli istihbarat teşkilatı yetkilileriyle birlikte toplantı ve müşavereler yaptık. Bunun neticesi, harekatın idaresine Samsun Jandarma Bölge Kumandanı Albay Celal Durukan'ı tam yetkili olarak vazifelendirdim.

Jandarma yetkili kumandanlannın planlaması geç saatlere kadar devam etti. Plan gereğince Fatsa-Ünye-Niksar üçgeni içinde bulunan arazi parçası dıştan sıkı bir kontrol altına alındı ve mücavir bölgelerde de aynı şekilde tedbirler almak suretiyle tam

bir koordinasyon ve ciddi bir çalışmaya girildi.

29 Mart Çarşamba günü de aynı şekilde sıkı bir çalışma ve koordinasyon düzeni takip etti. Aldığımız istihbarat daimi ve merkezi bir değerlendirmeye tabi tutuluyordu. 29 Mart gecesi jandarmamızın gayretli çalışması sonucu, Niksar-Ünye yolunda vasıtalarda yaptığı bir kontrolde "Hasan Yılmaz" isimli bir şahsın hüviyetini ispat edememesi üzerine, istihbarat teşkilatımızın da yardımı ile, bu şahıs rehberlik için anarşistlerden 10.000 lira almak suretiyle anarşistleri Kızıl dere köyüne getirerek bir ağıla yerleştirdiğini beyan etmek zorunda kaldı.

Bölgede bulunan jandarma komando taburumuz tarafından, köy, gece yansından sonra sanlmış bulunuyordu. Köyün sanldığını gören Kızıldere muhtan, bin nedamet duygusu içerisinde köyü saran komandolara, anarşistlerin evinde olduğunu açıklamıştır.

Güvenlik Kuvvetleri, o saatten itibaren köyün ve evin çevrilmiş olduğunu ihtar etmek suretiyle anarşistlerin teslim olmalannı, ellerinde bulunan, Türk Milletinin güvenine ve himayesine ve misafirperverliğine terk edilmiş üç ecnebinin serbest bırakılmalan hususunu sık sık ihtar ve rica etmelerine rağmen, anarşistlerden çok ağır hakaret ve küfürlerle mukabele görmüş, bir ara çatıda açtıklan yedi-sekiz mazgaldan birisinden bir İngiliz'i göstermişler ve İngiliz'in, "Bu adamlar hiç bir şeyden anlamazlar, bizi öldürecekler" demesi üzerine derhal kendisini içeri çekmişlerdir. Devamlı ihtar ve tekliflerimiz küfür ve ateşle şöylece karşılanmıştır: "Biz buraya dönmeye değil, ölmeye geldik." Bu sözlerden ölmeye ve öldürmeye kararlı olduklan, çevreleri sanlı olduğundan ümitleri kaybettikleri ve ecnebilere kıyma teşebbüsünde olduklan tarafımızdan anlaşılmıştır.

Saat 13.40'ta, yanımda General Vehbi Parlar ve suç ortaklarından avukat Şener Şadi ile birlikte harekat bölgesine geldim. Gerek ecnebilerin serbest bırakılması, gerek kendilerinin teslim olmalan hususundaki ikazlanmızı yeniden sık sık tekrarladık. Saat 14.00 raddelerinde evden ufak bir patlama ve birkaç silah sesi duyuldu. Bunun akabinde çatı ve evin diğer bölümlerinden açılan onu mütecaviz mazgaldan sürekli bir ateş ve 20-30 kadar el bombası atımı ile karşılaştık. Bu anda erlerimizden de, çok az bir kısmı tarafından eve ateş edildi. Evde bol miktarda yiyecek olduğu biliniyordu. Bu ateş de, evde bol miktarda cephane bulunduğunu ortaya koydu. Ateş kesildikten sonra ecnebileri teslim etme-

leri veya bir kere daha bize hitap ettirilmeleri, gösterilmeleri rica edildiyse de ancak ateş ve küfür yağmuru devam etti. Vaziyet çok nazikti. Bölgedeki durum ve arazi yapısı, gece evden eve geçmek veya tünel kazmak suretiyle kaçmalanni kolaylaştınyordu. Evde bol miktarda kazma ve kürek vardı, yerler çamurdu. Son bir ümit olarak oraya getirdiğimiz avukat Şener Şadi'yi de konuşturmamız hiç bir netice vermedi.

General Parlar ile Almus ilçesine giderek Ankara ile temas kurduk ve durumun nezaketini anlattık. Ankara da bizden muhakkak surette ecnebilerin sağ olarak ele geçirilmesi hususunda hiç bir gayretin esirgenmemesini istedi. Bizim de o ana kadar yaptıklanmızın aynı maksada matuf olunduğunu, kimseye zarar verilmemesi için uğraştığımızı belirttik.

Netice olarak bu espri içerisinde harekat kumandanına tam yetki verilmesi uygun bulundu. Harekat bölgesine dönen Sayın General Parlar, bütün imkan ve gayretlerini kullanmasına rağmen saat 17.00 sulannda ecnebilerin canlı olarak bir kere daha göstermelerini ve serbest bırakılmalannı, kendilerinin de teslim olmalannı tekrarlamasının cevapsız kalması üzerine karşılıklı müsademe başlamış ve güvenlik kuvvetleri büyük bir maharetle, kimseye zarar vermeden hayatlannı tehlikeye koymak suretiyle, çelik yelekli bir tim ile eve girmeye muvaffak olmuşlardır. İlk girişte ecnebilerin ellerinden birbirine bağlı olduğu halde vurulmuş olduklan görülmüştür. Eve giren tim üzerine de, diğer bölmeye geçen anarşistler tarafından kurşun yağmuru devam etmiştir.

Çetin bir müsademe sonucunda çelik yelekli ekip, hepsini ölü olarak ele geçirmiştir. Son bir anarşist "teslim oldum" demiş ve o anlık gafletten istifade ile silahını ateşleme fırsatını bulmuşsa da kurşun, çelik yelekte kalmış, çelik yeleği geçmemiş ve mukabil ateşte de öldürülmüştür.

Bütün bu harekat boyunca güvenlik kuvvetlerimiz büyük bir insanlık ve sabır göstermek suretiyle başta üç ecnebiyi kurtarmak ve diğerlerinin de hayatlanna kıymamak için insanüstü büyük bir gayret göstermişlerdir. Hadise sonucunda da güvenlik kuvvetlerimizin görüşü, ecnebilerin saat 14 raddelerinde evde duyulan silah sesleri ve sonradan yapılan sürekli ateş sırasında anarşistler tarafından öldürülmüş olduklan inancına vanlmıştır.

Olayda, üçü ecnebi olmak üzere 13 kişi ölmüş, bir kişi canlı olarak ele geçirilmiştir; Ertuğrul Kürkçü..

Anarşistlere yataklık ve sair yardımlarda bulunduğu tespit edilen 33 kişi de nezaret altına alınmıştır. Güvenlik kuvvetlerince evde yapılan arama sonucunda bol miktarda makinalı tabanca, otomatik tabanca, bombalar ve mermi ele geçirilmiştir. Olaya, Niksar savcılığı el koymuştur. Örfi idarece lüzumlu görüldüğü takdirde, tahkikat Örfi İdare Kumandanlığına intikal edebilir.

Demin arz ettiğim hususu yeni öğrenmiş bulunuyorum: Şu dakikada vak'a mahallinden gelen bir haber üzerine Ertuğrul Kürkçü'nün samanlıkta sağ olarak bulunmuş olduğu ve ecnebilerin kendileri tarafından öldürüldüğünü itiraf ettiği ifade edilmektedir.

Olayın başlangıcından bitimine kadar cesurane ve hiçbir fedakarlıktan çekinmeden türlü güçlüklere rağmen tam bir insani duygu ve vazifeşinaslık içinde görev yapmış bulunan tüm jandarma teşkilatı mensuplanna, onlara yardımcı olan emniyet ve istihbarat teşkilatı mensuplanna ve baştan sona kadar bizlere yardımcı olan kadirşinas, asil vatandaşlanmıza derin minnet ve şükranlanmı sunmayı vazife saymaktayım."

Savcılıkta

İçişleri Bakanı Ferit Kubat'ın anlatımıyla öğrendiğimiz Kızıldere olayının yaşayan tek sanığı Ertuğrul Kürkçü, olaydan hemen sonra askeri savcıya olayı nasıl anlatmıştı? Bunu da öğrenelim:

Kürkçü'nün savcılıkça alınan ifadesinin bir bölümü aynen şöyle:

"İngilizler oturduğu için kapının zilini rasgele çalmıştım. İlk çaldığım kattan otomatik cevabı gelmedi. Yani kapı açılmadı veya inip biri açmadı. O zaman bir üst katın zilini çaldım. Bir süre bekledikten sonra aşağıya tahminen 55-60 yaşlannda bir İngiliz, sivil elbiseli olarak indi. Kapıyı açtı. Kendisiyle ben İngilizce konuşarak askeri makamlardan geldiğimi, yanımdaki arkadaşımın üsteğmen olduğunu ve kendileriyle çok önemli bir konuyu görüşmek istediğimi söyledim. Yanımda karacı üsteğmen elbisesiyle bulunan HÜDAİ ARIKAN'ı gören bu İngiliz sözüme inandı. Kapıyı açtı, içeriye girdim. HÜDAİ beni takip etti. Pardösümün altında

bulunan sten otomatik tabanca ile İngilizce kıpırdamamasını ihtar ettim. Esasen HÜDAİ ARIKAN da belindeki 14'lük tabancasını çıkanp eline almıştı. Aynca İngiliz'e hiç ses çıkarmamasını da ihtar ettim. Hemen arkamızdan ikinci tim olan MAHİR ÇAYAN ve CİHAN ALPTEKİN geldiler. Kapıyı kapattık. Ve İngiliz'i önümüze katıp, kapısı açık bulunan ilk kata girdik. Girmeden önce de daireden kaç oda bulunduğunu sordum. O da 4 tane oda olduğunu söyledi. İngiliz önümüzde olduğu halde sessizce odalara girip, aramaya başladık. İlk katta ihtiyar dahil olmak üzere 3 kişi vardı. Diğer iki İngiliz odada kitap okuyorlardı. Hepimiz tabancamızı çıkarmıştık.

Bizi görünce korktular. Hiç ses çıkarmamalannı söyleyerek, dairenin giriş antresine üçünü koyduk. Yere oturttuk. Üçüncü tim olan ERTAN SARUHAN, NİHAT YILMAZ ve AHMET ATASOY, tasarladığımız plan gereğince içeriye girmediler. Bunlar dışanda gözcülük yapıyorlardı. Ancak biz kendilerini çağırdığımız zaman içeriye gireceklerdi. Bu üç İngiliz'i enteme ettikten sonra kendilerine direktörün hangi katta olduğunu sordum. Aynca, telefonunun da nerede bulunduğunu sordum. İlk enteme ettiğimiz ihtiyar bir üst katta yani üçüncü katta başka İngilizlerin oturduğunu, dördüncü katta direktörün oturduğunu ve telefonun da burada olduğunu, 5. katın ise müştereken oturma ve yemekhane olarak kullanıldığını söyledi. Enteme ettiğimiz iki İngiliz yanında HÜDAİ ARIKAN'ı nöbetçi olarak bıraktık. İlk aldığımız ihtiyar İngiliz' önümüze katıp, bir üstteki daireye çıktık. Burada yanılmıyorsam, iki İngiliz erkek vardı. Onlara da aynı şekilde davrandık, ses çıkarmamalannı, itaat etmelerin bildirdim. Riayet ettiler. CİHAN ALPTEKİN'i başlannda nöbetçi olarak bırakıp, bir üst kata yani direktörün olduğu kata ihtiyar İngiliz'le beraber çıktık. Dört odadan direktörün odasının hangisi olduğunu sordum. Bir tanesini gösterdi. Oraya da girerek direktörü enteme ettik. Direktör bu katta tek başına kalıyordu. İngiliz direktöre eve başka İngiliz'in gelip gelmeyeceğini, yukandaki katta kimlerin bulunduğunu sordum. O da, yukansının oturma ve yemek odası olduğunu, şu anda birkaç İngiliz'in bulunabileceğini söyledi. Bu kattaki bütün odalan açıp baktık, kimse yoktu. Direktörü ve ihtiyar İngiliz'i alarak 5. kata çıktık. Bu katta bulunan yemek odasında sivil kıyafetle 5 İngiliz erkek oturmuş, aralannda konuşuyorlardı. Aynca, 45 yaşlannda

bir İngiliz kadını da aralannda bulunuyordu. MAHİR ÇAYAN ve ben otomatik silahlanmızı bu şahıslara tevcih edip, aynı ihtan yaptık ve onlan oturma odasına topladık. Diğer odalan da araştırdık. Başka bir kimse yoktu. Ben, bu 6 kişinin başında kaldım. MAHİR, diğer katlara inip enterne edilenleri de yukanya çıkarttı. Bu şekilde, 11 İngiliz erkeği ile bir İngiliz kadınının beşinci kata toplamış olduk. Tahminen saat 20 sıralannda HÜDAİ ARIKAN, birinci kata inip, sokak kapısından evin önünde dolaşmakta olan AHMET ATASOY ile ERTAN SARUHAN'ı içeriye çağırdı. Kendisi de dış gözcülüğü sağlamak için sadece NİHAT YILMAZ'ı dışanda bırakıp, kapıyı kapadıktan sonra o da içeriye girdi. Katlar arasındaki nöbet görevini ise ERTAN SARUHAN ile AHMET ATASOY yapmaya başladılar. Bir odaya toplanan İngilizlere hitap ederek, onlara korkmamalannı, kendilerine en ufak bir kötülük niyetinde bulunmadığımızı, polis tarafından takip edildiğimizi ve kaçmak için de Land Rower'e ihtiyaç duyduğumuzu, emniyeti sağlamak amacıyla aralanndan birkaç kişinin de bizimle beraber gelecekleri ni bildirip, geride yani evde bırakacaklanmız sabah saat altıdan evvel ses çıkardıklan takdirde evde bırakacağımız nöbetçinin kendilerine iyi davranmayacağını, giden arkadaşlannı seviyorlarsa bu şekilde davranmalannı söyleyip, ihtarda bulundum. Orada bulunan İngilizlerden hüviyetlerini çıkanp bize vermelerini , dolap anahtarlannı da teslim etmelerini istedim. Riayet ettiler. Direktöre kendinden sonra gelen şahsın kim olduğunu, hiyerarşi durumu itibariyle orada kimlerin bulunduğunu bildirmesini istedim. O da başka bir yardımcısı olmadığını, kendisinin o grup içerisinde tek yönetici olduğunu, evde bulunan İngiliz kadının ise kocasıyla beraber Ankara'dan o gün teftiş maksadıyla Ünye'ye geldiğini, kadının görevli bulunmadığını söyledi. Direktöre kapıda duran kendilerine ait iki Land Rower arabanın kontak anahtarlannı sordum. Anahtarlann yerini gösterdi. Arabada ne kadar benzin bulunduğunu da sorduğumda her ikisinde de çeyrek depo benzin olduğunu anlattı. Ben, MAHİR ÇAYAN İngilizlerle kaldık. Diğer arkadaşlar ikinci, üçüncü ve dördüncü katlardaki odalan aramaya başladılar. Kayda değer bir şey olmadığını söylediler. Sadece, direktörün odasında şifreli bir dolap olduğunu görmüşler. Açamamışlar. Ben İngilizlere kendilerini usülen bağlamak mecburiyetinde olduğumuzu bildirdim. Ve bu apartmana gelirken, Anka-

ra'dan temin ettiğimiz enli plaster, naylon çamaşır ipini çıkarıp, kadın da dahil olmak üzere sadece direktör ve yanımıza alacağımız iki kişi haricindekileri elleri arkadan birbirine bağlı ve ayrıca oturduklan iskemleden apış arasından geçirdiğimiz iple ayak bileklerinden teker teker bağladık. Bu şekilde iskemle ile bir bağlan olmayıp, sadece el ve ayaklanyla bağlı bir durum ortaya çıkmıştı. Tek tek bağladığımız bu şahıslan ayrıca evden ayrılmadan evvel ayaklarından birbirine bağlayıp, adeta bir zincir şekline getirdik ve ağızlarını da plasterle yapıştırdık. Direktörü yanımıza alıp, şifreli kasanın olduğu odaya geldik. Direktör kasayı açtı, içerideki evraklan gözden geçirdik. Politik önemi olmayan bazı evraklar olduğunu gördük. Ayrıca, evraklan aldığımız takdirde arkamızdan "RUS AJANI" damgası vurulacağı için buna yanaşmadık. Diğer iki İngiliz'i ise kendileriyle özel surette görüşmek üzere yukandaki katta bıraktığımız için yeniden 5. kata çıktık. Bu üç İngiliz'e kendilerinin bizimle birlikte geleceklerini, kendimizi emniyete almamız için Trabzon'a kadar yanımızda bulunacaklarını söyledik. Evden ayrılmadan evvel bu üç İngiliz'i diğer arkadaşlanyla konuşturduk ve kendileri Trabzon'a kadar bize refakat edeceklerini, daha sonra ise döneceklerini anlattılar. Bizim bu şekildeki taktik amacımız, güvenlik kuvvetlerini daha sonra ters istikamete çekmekti. Bu arada, bağlı olan İngilizlerin üzerlerini aradık ve cüzdanlarında bulunan yaklaşık 200 dolar, bir miktar sterlin ve birkaç yüz liralık da Türk parası olmak üzere cem'an üç bin lirayı aldık. Bu arada, bozuk olan kol saatlerimizi İngilizler'le değiştireceğimizi söyleyip, ben, MAHİR ÇAYAN ve HÜDAİ ARIKAN kol saatlerimizi çıkarıp, oraya bıraktık ve üç tanesinin de kol saatlerini alıp kolumuza taktık. Ayrıca mutfakta bulunan konservelerden belli bir miktarını orada bulduğumuz bir torbaya koyduk. Yanımıza aldık. Ayrıca, bizimle beraber gelecek olan İngilizlere kalın giysiler ve birkaç tane de palto aldırttık. Ben yanıma bir tanesini alarak (JOHN'u) arabalann yanında beklemekte bulunan NİHAT YILMAZ'a verdim. JOHN arabayı çalıştırdı. Ben ve diğer İngiliz'le NİHAT YILMAZ arabaya girdik. NİHAT YILMAZ, direksiyon başına geçti. Hemen arkadan İngilizlerle beraber diğer arkadaşlar da çıkıp arabaya, yani cipin arkasına, HÜDAİ ARIKAN da şoför mahalline oturdu. İngilizlerin eli kolu bağlı olmayıp, gayet sakin şekilde hareket ediyorlardı. Land-Rower büyük olduğu için

on kişiyi rahatlıkla almıştı. Arabaya biner binmez hareket edip, Ünye-Niksar yoluna çıktık. Yukarda anlattığım olay sırasında İngilizlerin oturduklan evde tahminen bir buçuk saat kadar kalıp, faaliyet göstermiştik.

Cip hareket edip, Niksar istikametine yöneldiğimiz sırada saat tahminen 21.30 sıralanndaydı. Arabada, benzin az olduğu için depoyu doldurmak lüzumunu hissettiğimizden yol üzerinde gördüğümüz bir benzinciyi 500 m. kadar geçtikten sonra hepimiz vasıtadan indik ve yolun yanındaki bir tarla içerisine gizlendik. NİHAT YILMAZ tek başına geri döndü. Benzinciye uğrayıp, depoyu doldurduktan sonra tekrar yanımıza geldi. Ve kafilemiz hareket etti. 27 Mart 1972 günü saat 01.30 (yani Pazartesi günü) sıralannda Kızıldere köyünün bulunduğu dağın eteğinde Land-Roverden indik. ERTAN SARUHAN ve NİHAT YILMAZ Land-Roveri yol alabildikleri kadar uzağa ve aksi istikamete bırakmak üzere oradan aynlıp uzaklaştılar. Yalnız, bunlar aynlmadan evvel köyde kalacaklardan bir kişi ertesi günü saat 19.00-24.00 arasında arabadan indiğimiz yerde bu iki arkadaşımızı bekleyip, kaldığımız yere getirecekti. Çünkü, cipi götüren bu iki arkadaş, saklanacağımız muhtann evini bilmiyorlardı. Bizler yaya olarak, AHMET ATASOY'un kılavuzluğunda 4 saat kadar yürüdük. Ve sabahleyin 05.30'da köy yakınındaki bir ağıla yerleştik. Biz aslında gün ağarmadan köye varacağımızı ve doğruca muhtann evine gireceğimizi hesaplamıştık. Fakat, yürüyüş tahminimizden uzun sürdüğü ve gün ağardığı için köylüler tarafından görülmemek maksadıyla o günü hava karanncaya kadar topluca ağılda geçirdik. Nitekim AHMET ATASOY hava kararmadan önce, dikkati çekmeyen bir tip olduğu için, muhtann evine gitti, akşam hava kardıktan sonra bizim eve geleceğimizi bildirdi. Fakat bu arada, üç İngiliz'den bahsetmedi. Biz kendisine bu şekilde tembih etmiştik. 27 Mart 1972 tarihinde saat 21.30 sıralannda AHMET ATASOY, SİNAN KAZIM ÖZÜDOĞRU ile beraber muhtann evine yaklaşık olarak 2 km. mesafede bulunan saklandığımız ağılın kime ait olduğunu bilmiyorum, boş ağıla geldiler. AHMET ATASOY, el ayak köyden çekilmesini söyleyerek, bir süre bizimle ağılda kaldı. SİNAN KAZIM ÖZÜDOĞRU ise ERTAN SARUHAN'la NİHAT YILMAZ'ı karşılayıp, köye getirmek üzere topluca arabadan indiğimiz mahalle gittiler. Bizler de

sessizce köye doğru yola çıktık. saat 24.00 sıralannda muhtar EMRULLAH ASLAN'ın evine geldik. İçeri girdiğimizde evde kalanlar uyku halindeydiler. Hepimiz, muhtann bize ayırdığı bir odada kaldık. Sabahleyin ise bu evde, muhtar EMRULLAH ASLAN'dan başka bunun kansı, kızı, gelini, 11-12 yaşlannda bir erkek çocuğu ile torunu olduğunu zannettiğim iki üç tane küçük çocuk olduğunu gördük. SİNAN KAZIM ÖZÜDOĞRU, o gün randevu yerinde beklemesine rağmen, ERTAN SARUHAN ile NİHAT YILMAZ'ı bulamadı. Ancak, daha ertesi günü bu iki arkadaşımız köylülere yol sormak suretiyle muhtann evini bulup, aramıza katıldılar ve bu suretle evde ben, MAHİR ÇAYAN, ERTAN SARUHAN, SAFFET ALP, HÜDAİ ARIKAN, SİNAN KAZIM ÖZÜDOĞRU, SABAHATTİN KURT, CİHAN ALPTEKİN, NİHAT YILMAZ, AHMET

ATASOY, ÖMER AYNA ile soyadlannı bilmediğim, CHARLIE, GORDON, JOHN adlı üç İngiliz bulunuyorduk.

Muhtar EMRULLAH ASLAN'la, anladığım kadan ile AHMET ATASOY veya bu şahsın çevre ilişkileri olan bazı devrimci arkadaşlann temas ettiğini ve bizler için bu şahsın evini bulduklannı zannediyorum. Aynca bu şahsın devrimci olduğu hususunda arkadaşlanmdan bir söz duymadım. Bizleri para karşılığında sakladığını tahmin etmiyorum. Sadece Birlik Partisi'nden olduğunu duymuştum. Biz muhtara, orada kaldığımız süre içinde sadece bizim yiyecek ihtiyaçlanmızı sağlaması amacıyla 2000 lira vermiştik.

27 Mart 1972 Pazartesi günü saat 13.00 haberlerinde biz, havanın kararması ile ağılda beklediğimiz sırada CİHAN ALPTEKİN'in beraberinde getirdiği philips marka transistörlü radyodan üç İngiliz'in kaçınldıklan haberini duymuştuk. Ancak, Ünye'den İngilizlerin evinden ayrılmadan önce evde kalacaklan bağladıktan sonra MAHİR ÇAYAN orada bulunan bir daktiloyla, yanlış söyledim, Yapraklı köyünde bulunduğumuz sırada ERTAN SARUHAN'ın getirdiği küçük bir daktiloyla eylemin ortaya konulmasından sonra taleplerimizi ihtiva eden bir istek belgesini İngilizlerin kaldığı evde gizli evraklann olduğu şifreli kasanın içine bırakmıştık. Bu belgeye göre taleplerimiz: 1-İdamlar infaz edilmeyecek, 2-Tutuklu bulunan diğer savaşçılardan hiçbiri de idam olunmayacak, 3- Bu şartlar yerine getirilmediği takdirde rehine olarak alınan İngilizlerin öldürüleceğini açıklıyorduk. Radyonun bizim bu

taleplerimizden bahsetmeyişi çok garibimize gitti. Ancak, daha sonra İSMET İNÖNÜ'nün radyodaki beyanatından ve bizlerin tutulması için halka yaptığı çağndan bu mektubun bulunduğunu zımnen anladık. Muhtann evinde kaldığımız sırada çevre durumunu kontrol ettirmek amacıyla EMRULLAH ASLAN'ı iki defa köy dışına gönderdik. Birinci defa, Niksar'a gidip geldi. Niksar'da durumun kritik olduğunu, askeri birliklerin geldiğini ve bizlerin de kati surette evi terk etmemiz gerektiğini, köylünün kendisinden şüphe etmeye başladığını, bu arada bir şahsın kendisine yazılı bir kağıt vererek, anarşistler mutlaka sizin köydedir diye haber aldığını, bu bakımdan başka bir yere çıkmamızın doğru olacağını söyledi. Buna karşılık, biz de çevreyi hiç bilmediğimizi, bize yardım edip edemeyeceğini, daha iyi koşullarda bir yer olursa gidebileceğimizi bildirdik. EMRULLAH ASLAN, bu konuşmamızın ertesi günü tanıdığı bazı arkadaşlannın ev durumlannı ve bizim saklanmamız için daha müsait bir yer olup olmadığı hususunu araştırmak amacıyla ALMUS ilçesine gitti. Döndüğünde, kimseyle görüşemediğini, herkese açılamadığını, belki köyde arazi kesiminde saklanabileceğimizi söyledi. Fakat bizler, her şeye rağmen evde kalmanın daha uygun olacağını belirttik. Çünkü, araziyi bilmediğimiz gibi, kırda saklanacak bir yerimiz yoktu ve TRT, partilerin çağrılannı sık sık anons edip, halkı yakalanmamız için bilinçlendirmişti. Bu itibarla evde kalmak daha uygundu. Köyde kuşatıldığımız 30.3.1972 sabahına kadar önemli bir olay vuku bulmadı. Muhtar ile olan ilişkilerimiz normal şekilde cereyan etti. Şimdi hatırladım, 29.3.1972 günü AHMET ATASOY, muhtar EMRULLAH ASLAN'ı Niksar'da bulunan ismini bilmediğim bir arkadaşını görmek üzere göndermişti. Amacımız, en son imkanı kullanarak yeni bir yer bulabilmek ümidi ile idi. Muhtar döndükten sonra, aradığı şahsı bulamadığını, artık evden çıkmanın da imkansız hale geldiğini, zira Niksar ve çevresinin tamamen askeri birlikler tarafından kuşatılmış durumda bulunduğunu söyledi. Benim, muhtann bu tutumuna karşı içimde bir kuşku uyanmıştı. Çünkü, köye geldiğimiz 27 Mart 1972 tarihinden beri bizim evden başka bir yere gitmemiz için ısrar ediyor ve hatta bizlere saklanmak için yer anyordu. Halbuki, çatışmanın başladığı günden bir gün evvel bizlere evden çıkmanın imkansız hale geldiğini söylemesi, bizi evde alıkoymak için bir taktik olduğu ve bunun için

de elinden gelen her şeyi yaptığı kanaatını doğurmuştu. Keza, bugün de aynı kanaattayım. Çünkü, hükümet tarafından kaçak arkadaşlarımızın başlanna vaat edilen yüzer bin lira muhtar EMRULLAH ASLAN için cazip gelmiş olabilirdi.

30.3.1972 Perşembe günü sabahı tahminen saat 05.30 sıralannda iki jandarma erinin bizim banndığımız muhtann evine doğru yaya olarak geldiklerini, şimdi kim olduğunu hatırlamamakla beraber nöbette bulunan arkadaşlanmızdan birinin bildirmesi üzerine uyandım. Hazır yeri gelmişken söyleyeyim. Biz muhtann evinde kaldığımız süre içinde ikişer arkadaş hava kararddktan sonra ikişer saat süreyle nöbet beklemekte idik. Bu sese muhtar da uyandı. Muhtar, odasından çıkıp yanımıza geldi. Bütün arkadaşlar uyanmıştık. Muhtar bize kapıya çıkıp gelen jandarmalarla konuşacağını ve ne için geldiklerini öğreneceğini söyledi. Yanımızdan aynlıp, kapıyı açtı. Ve evden dışan uzaklaşıp gitti. Bundan sonra da bir daha eve dönmedi. Pencereden dışanya baktığımızda komando erleri olduğunu anladığımız askeri kuvvetlerin sürünerek bizim eve doğru yaklaştıklannı ve bazı yerlerde mevzilenip köyü de sardıklannı gördük. Olayın heyecanı nedeniyle şimdi isimlerini hatırlayamadığım 4-5 arkadaşımızla beraber evin çatısına çıktık. Dam kiremitlerini çıkarmak suretiyle delik açtık. Muhtar EMRULLAH ASLAN evden uzaklaşırken kansını, gelinini ve kızını yanına alıp gitmiş. Bu sırada dışandan "Alçaklar, çocuklann arkasına saklanıyorlar" diye bir ses duyunca evde kimse olup olmadığını araştırmak aklımıza geldi. Mutfak kısmında ikisi torunu ve biri de erkek çocuğu olan üç küçük çocuğu gördük. Kapıyı açıp, üç çocuğu bıraktık. Çatıdan dışan baktığımızda tamamen sanldığımızı gördük. Bir süre sonra da, bizden kayıtsız şartsız teslim olmamızı megafonla ihtar ettiler. Buna cevaben, "İngilizlerin elimizde olduğunu, teslim olmayacağımızı, şartlanmız kabul edilmedikçe çarpışacağımızı ve İngilizlerin de bu arada öleceğini" bağırarak söyledik. Daha sonra çatıdaki kiremitleri açtık, etrafı daha iyi görebilecek hale getirdik. O zamana kadar ellerini ve ayaklannı bağlamadığımız Direktör CHARLES TURNER ve GORDON BUNNER adlı İngiliz'le JOHN LOW adlı Kanada'lıyı kaçmalannı önlemek amacıyla bağladık ve üçünü kurşun isabeti almayacak emin bir yere götürdük. Dışandakiler, megafonla İngilizlerin evde olduğuna inanmadıklannı söylediler.

Bunun üzerine biz de İngilizlerin üçünü birlikte ilk önce pencereden dışandakilere gösterdik ve bunlar İngilizce olarak "ateş etmeyin, ateş edilirse bizi öldürecekler, kurtanlmamız için şartlannı kabul edin" diye konuştular. Buna cevaben bizlere bazı hakaretamiz laflar edildi. Biz de bunlara aynen cevap verdik. Bu sırada sabah saat yedi civanndaydı. Bundan sonra saat 12.00'ye kadar dışandan bize herhangi bir çağnda bulunulmadı. Arkadaşlar bu arada toplandık ve şartlanmız kabul edilmediği takdirde ölmek var, dönmek yok diye karar verdik. Aynca ateş açıldığı takdirde İngilizlerin vurulmasını da kararlaştırdık. Ancak, İngilizleri kimin vuracağı hususunda bir mutabakata varmadık. Esasen, şartlanmızın bir kısmının da olsa kabul edileceğine inanıyorduk ve ateş açıldığı ana kadar İngilizleri vurma ihtimali bizce yüzde bir nispetinde idi. Silahlanmızı elimize aldık ve bir yaylım ateşi açıldığı takdirde korunabilmek için de toprak zemini delerek ahıra inebilecek şekilde delik açtık. Pencereleri ve kapılan evde bulunan yatak, yorgan ve yastıklarla kurşun geçmeyecek şekilde takviye ettik. Evdeki yiyecek miktannı ve suyu kontrol ettik. Bize uzun süre yetebileceğini gördük. Ünye'de İngilizlerden aldığımız dolar ve sterlinlerle, bizim yanımızda bulunan ve yaklaşık olarak 25 bin lira civannda bulunan Türk parası ile birlikte getirdiğimiz İngilizlerin hüviyetlerini odanın ortasına getirip yaktık. Bu arada da parti ve cephe çalışmalanyla ilgili birkaç teorik not da birlikte yakıldı. Bu notlarda yukanda detaylı bir şekilde anlattığım bazı teoriler vardı. Saat 10.00 sıralannda marş söylemeye başladık. Bu marş şöyleydi:

Gün doğdu, hep uyandık
Siperlere dayandık
Bağımsızlık uğruna
Alkanlara boyandık.

İşçi, köylü, gençlik, asker
Devrim için ölürüz
Sinan, Hüseyin, İbrahim
Devrim için öldüler.
Şeklinde idi. Aynca, KARAYILAN türküsünü de hep birlikte

söyledik. Yaşasın Halk Kurtuluş Partisi, Yaşasın Halk Kurtuluş Ordusu, Yaşasın Halk Kurtuluş Cephesi diye de tezahüratta bulunduk. Bu şekilde karşılıklı laf atışmalanyla saatler ilerledi. Tahminen saat 12.00 sıralannda bize megafonla üç İngiliz'in hayatlannndan endişe ettiklerini ve kendileriyle görüştürülmesini istediler. Biz de cevaben, İngilizlerin hayatta olduklannı, daha evvel de kendilerine gösterdiğimizi, eğer istersek saat 13.00'de kendilerini karşı tarafla konuşturacağımızı söyledik. Saat 13.00 ajansında radyodan kuşatıldığımıza dair verilen haberi dinledik. Durumu merakla beklemeye başladık. Haberleri dinledikten sonra ben aşağıya indim. Direktör CHARLES TURNER'i alarak yukan çıktım. Daha önce çatıda açmış olduğumuz delikten karşıdakilerle konuşturdum. İngiliz özetle "Adım TURNER'dir. "İngiliz'im" dedi. Karşı taraftan da diğer arkadaşlannın nerede olduğunu İngilizce olarak kendisine sordular. Bu defa "arkadaşlanm sağdır, aşağıdadırlar, ateş etmeyin, ateş edilirse öldürüleceğiz, kurtulmamız için şartlarını kabul edin" şeklinde cevap verdi. Karşıdan da aynen "onlar sizi nasıl olsa öldürecekler, onlarda insanlık kalmamış" şeklinde konuşuldu. Bunun üzerine konuşacak başka bir şey kalmamıştı. Ben tekrar çıkarak İngilizleri konuşturdum. "Şimdi söyleyeceklerinizi bekliyorum" dedim. Bu sıralarda tansiyon çok gergindi, sinirlerimiz çok bozuktu. Karşıdan "söyleyecek bir şey kalmadı, teslim olun, aksi halde öleceksiniz" dendi. Biz de sinirli bir halde beklemeye başladık. O ana kadar silah kullanılmamıştı. Bu sırada da birkaç helikopter inip kalkmaktaydı. Dürbünle gördüğümüz kadanyla fötr şapkalı ve yüksek rütbeli olduğunu zannettiğim subaylan gördüm. Bu arada dürbünle gördüğüm kadanyla yabancı olduklannı tahmin ettiğim kişiler de helikopterle geldiler. Aralanndan bir tanesinin bizleri volksvagen arabasıyla taşıyan Fatsa'lı avukat ŞADİ ŞENER olduğunu far kettim. O sırada dışandan bize megafonla "içinizden biri dışan çıksın, yani çatı katından baksın konuşacağız" dediler. Ben çıktım. Bekleyin, dendi. Bu sırada saat tahminen 14.00-14.10 arasındaydı. Biz beklediğimiz sırada, dışandan ani bir ateş başladı. Neye uğradığımızı anlayamadık. Çatıda bulunan ben, SAFFET ALP kendimizi çatıya açılan deliğin başına doğru yere yattık. Ateş devam ederken merdivenden baş aşağı kaymaya çalışıyordum. Bu sırada da SAFFET ALP benden önce aşağıya ulaşmıştı.

Merdivenden de baş aşağı kaydığımda başıma ılık bir şeyler aktığını hissettim. Kafamı kaldırdığımda MAHİR'in deliğin başında cansız halde yattığını gördüm. "MAHİR, sende mi gittin" diye bağırdım. Kendim merdivenden aşağıya düştüm. Daha sonra ise MAHİR'i bulunduğu yerden indirmeye çalıştım. Fakat ateş devam ettiği için indiremedim. Ben çatıya çıktığım sırada yanımda silah yoktu. Aşağıya indikten sonra bir süre yerlerde süründüm ve elime bir tomson geçirdim. Bu arada diğer arkadaşlarım da pencerelerden rasgele ateş ediyorlardı. Bombalar patlıyordu. O sırada bağlı bulunan üç İngiliz'in ben çatıda bulunduğum sırada öldürüldüğünü gördüm. Ancak, arkadaşlarımdan bu üç İngiliz'i hangisinin öldürdüğünü bilmiyorum ve sormak ihtiyacını da o anda hissetmedim. Ateş bir müddet devam ettikten sonra kesildi. O anda durum şöyleydi. ÖMER AYNA, duvan delerek gelen bir mermiyle sol gözünden vurulmuş ve yerde kıvranmaktaydı. CİHAN ALPTEKİN, kamını tutarak yerde kıvranıyordu. Ateş kesildiği için diğer arkadaşlan evin tam ortasında bulunan, bir ucunda sokak kapısı, diğer ucunda tuvalete ve samanlığa açılan kapı bulunan koridorumsu aralığa, sokak kapısı tarafına topladım. Yaralı arkadaşlan da yanlarına çektik. Ben de elimdeki tomson ile samanlığa açılan kapının başında duruyordum. Bu sıralarda saat tahminen 15.30 civanndaydı,. Diğer tarafta bulunan arkadaşlar da elimizde kalan 3 bombanın pimlerini sökmüşler ve ellerinde otururak bekliyorlardı. Bu sırada dışandan teslim olmamız için megafonla bir ihtar daha yapıldı. Arkadaşlara teslim olup olmayacağımızı sordum. İlk verilen kararda asla dönülmeyeceğini söylediler. Bunun üzerine çatışma bitene kadar teslim olmamaya karar erdik. Dışandan yine bazı sesler duyuyorduk, ancak bulunduğumuz yer evin tam ortası olduğu için neler söylendiğini anlayamıyorduk. Bir süre sonra bizim havan olduğunu zannettiğimiz ve sonradan daha başka bir ağır silah olduğunu öğrendiğim silahla ağır ateş başladı. Evin civanna ve samanlığa beş veya altı tane bomba düştü. Bu mermilerden biri arkadaşlanmızın topluca bulunduğu yere düşünce odanın ortası toz duman içinde kaldı ve akabinde de üç tane el bombası sesi duydum. Çünkü yukanda da söylediğim gibi üç arkadaşımın elinde emniyet pimleri çıkanlmış el bombası bulunuyordu. Herhalde bu el bombalan patlamıştı. Ben derhal "arkadaşlar, yaşayan var mı" diye bağırdım. Herhangi bir ses

çıkmadı. Bunun üzerine tomsonun şarjöründe az mermi olduğu için onu bırakıp, dolu bulunan steni aldım ve samanlık tarafına doğru koştum. Ve samanlann arasına girdim. Bir süre daha ağır silahlarla atışa devam edildi. Hatta bir bomba benim bulunduğum samanlığın bir yanına düştü. Samanlıktaki kapıdan görebildiğim kadanyla eve komandolar el bombalan ile yaklaştılar. Dana sonra göz yaşartıcı bomba kullanıp hafif otomatik silahlarla eve yaklaştılar. Bu sırada tahminen saat 17.00-17.30 sıralan idi. Ben bu sırada karanlık olan samanlığa geçtim. Yan belime kadar samanlann içine girdim. Ortada bulunan bir direği kendime siper ederek dışanyı gözlemeye başladım. Samanlığın diğer bölmesine girenler oldu. Bunun üzerine görülmemek için samanlann altına gizlendim. İçeriye girenler, samanlann arasına birisinin gizlenmiş olabileceğini konuştular, fakat buna ihtimal vermedikleri için aramadılar. Evin içerisine girdiler. Ateş kesildi, konuşmalardan işittiğim kadan ile bütün arkadaşlanmın öldüklerini anladım. O sıralarda da hava kararmıştı. Her an samanlığa girilebileceğini düşünerek tetikte bekliyordum. Fakat kimse gelmedi. O gece samanlıktan çıkmadım, çünkü beni çatıdan konuşurken görmüşlerdi, kim olduğumu biliyorlardı. Ölen arkadaşlanmın arasında beni göremeyince köyü arayacaklardı. Artık samanlığa da bakmayacaklan düşüncesiyle geceyi orada geçirdim. Ertesi gece oradan aynlmak niyetindeydim. Geceyi yan uyur, yan uyanık geçirdim. Ertesi günü de samanlann arasında idim. Bu eve bir askeri birlik gelerek yeniden bir arama yaptılar. Evi aradıktan sonra samanlık kısmına geçtiler. Samanlann yanına yaklaştıklannda bir an ateş açıp açmamak konusunda tereddüt geçirdim. Ancak, 5-6 eri öldürerek ne harekete ne de kendi kişilik ve ideolojime hizmet edemeyeceğimi, bir şey kazandıramayacağımı düşündüğüm için silahı bırakıp dışanya çıktım. Oradaki görevliler tarafından yakalandım.

Yakalandıktan sonra Niksar'a götürüldüm ve orada bir hastanede arkadaşlanmın cesetlerini bana göstererek, kimliklerini sordular. Ben de bu şahıslann ERTAN SARUHAN - SAFFET ALP - HÜDAİ ARIKAN - KAZIM SİNAN ÖZÜDOĞRU - SABAHATTİN KURT - CİHAN ALPTEKİN - MAHİR ÇAYAN - NİHAT YILMAZ - AHMET ATASOY ve ÖMER AYNA olduklannı söyledim. Ölen İngilizleri sormadılar ve göstermediler.

Kızıldere olayını, zamanın İçişleri Bakanı Ferit Kubat'ın anlatımından ve olayın tek görgü tanığı Ertuğrul Kürkçü'nün askeri savcıya verdiği ifadeden öğrendik. İlerde Kürkçü'nün, olaydan altı yıl sonra Niğde Cezaevi'nde Kızıldere serüvenini nasıl anlattığını okuyacaksınız.

Şimdi dilerseniz, yine "resmi belgelere" göz atarak olayla ilgili "tespit tutanaklarını" yayınlayalım:

30.3.1972

TESPİT TUTANAĞI

"Mahir Çayan ve arkadaşlarının güvenlik kuvvetleri tarafından yapılan müsademe sonunda öldürüldüğünün ve gerekli muayenenin C. Savcılığı tarafından yapılmasının istenmesi ve bu iş için bir helikopter tahsis edilmesi üzerine olay mahalline refakate hükümet tabibi de alınmak suretiyle gidildi. İlçe Jandarma Merkez Karakol Komutanı İsmail Hakkı Topaloğlu ve bir miktar jandarma erinin muhtar Emrullah Aslan'ın evi etrafında gerekli emniyet tedbirini aldıkları görüldü. Muhtarın evi önünde bir cesedin sırt üstü yatar vaziyette olduğu, ve göğüs nahiyesinin açık bulunduğu, vücudunun muhtelif yerlerinden ve kafatasından isabet almış olduğu tespit edildi. Muhtarın evinin cümle kapısı iki kanattan ibaret olup, bakıldığında sağ tarafta iki odanın, sol tarafta ise salonun T şeklinde olan bir bölümünün uzandığı ve bu bölümünde her iki yanında birer odanın olduğu tespit edildi. Ve ikinci odanın, yani girişe göre sağ tarafta olan ikinci oda kapısının yanından evin çatısına açılan bir pencereye bir merdiven dayandığı görüldü. Merdivenin altında 3 adet İngiliz teknisyeninin cesetleri görüldü. Cesetlerin kolları arkadan bağlı ve 3'ünün de birbirine bağlı olduğu ve bağ için kullanılan ipin beyaz naylon olduğu görüldü. Salon içerisinde kapıdan merdivene kadar olan sahada 9'u anarşistlere ait, 3'ü de İngilizlere ait, kanlar içerisinde ceset görüldü. Evin içersi ve cesetlerin bulunduğu kısım tamamen dağılmış ve bol miktarda yatak olduğu görüldü. Bu yatakların bari-

kat olarak kullanılmış olabileceği tespit edildi. Çatıdan yukan çıkıldığında Mahir Çayan'ın fotoğraflardan teşhis edilen veya tahmin edilen cesedi görüldü. Cesedin kafatasında bir mermi yarası tespit edildi. Çatıda bir miktar yırtılmış yabancı devlet parası görüldü. Toplandı. Zarfa konuldu ve zarf kapatılıp mühürlendi.

Binanın giriş yönünde tahribat görüldü. Keza bütün camlann kınk olduğu ve orta salonun sağ tarafında kalan odanın orta kısmının çökmüş bulunduğu görüldü. Cesetler birer birer dışanya çıkanldı. Ancak, 3 İngiliz'e ait cesedin diğer cesetlere nazaran soğumuş ve katılaşmaya yani ölü katılığının teşekkül etmeye başlamış olduğu, bundan bu şahıslann diğer şahıslara nazaran daha önce öldükleri anlaşıldı. Cesetler yanında ev içersinde dağınık bir vaziyette toplanan silahlar bir torbaya konuldu. Torbanın ağzı dikildi. Ve muhafaza altına alındı.

Mahallinde ilk önce bunlann yani yukarda yazılı hususlann tespiti uygun görüldü. İşbu tutanak tanzim edilip imza altına alındı.

Niksar C. Savcısı
Fahrettin Çankaya
(İmza)

Katip
Abdullah Yıldınm
(İmza)

Dr. Hükümet Tabibi
Şehsuvar Savuran
(İmza)

Merkez J. K. K.
İ. Hakkı Topaloğlu
(İmza)

T.C.
Niksar C. Savcılığı
Sayı
Hz. 1972/319

2 İngiliz ve 1 Kanada'lı teknisyen ile 10 anarşiste ait cesetlerin ölüm anının tespiti yönünden yapılan mukayese ve tespitler:

1- 3 teknisyenin diğer anarşistlerden ayn olarak ve salonda, salonun dip kısmına doğru duvara dayalı bir yatak üzerinde ve arkalannda hafif meyilli yastık bulunan durumlanndan hiç mücadele etmedikleri, yaşça küçüğü sağda, diğerleri kapıya doğru yanyana dizili, üçünün de elleri arkadan bağlı ve bağ birbirine aynı şekilde bağlı, bu husus aynca fotoğrafla tespit edildi. Cesetlerin üzerleri yataklardan fırlamış kapak ve duvarlardan yıkılmış toprakla hafif bir şekilde kaplı.

Bu pozisyonda cesetlerin baştaki mermi yaralanndan kanama meydana geldiği, bir kısım mermi yaralannda ise kanamanın olmadığı,

3 İngiliz teknisyenin yaralanndan akan kanlann yerde bulunan kısımlan ile yara etrafında bulunan kısımlannın tamamen kurumuş olduğu, anarşistlere ait kanlann ise yukarda belirtildiği gibi henüz kurumadığı ve bu iki kan arasında kuruma bakımından asgari bir, bir buçuk saatlik bir zaman farkının mevcut olduğu,

Yabancı teknisyenlerin el, yüz ve vücutlannın tamamen soğumuş olmasına rağmen anarşistlerin el ve yüzlerinin henüz soğumamış olduğu,

Anarşistlere ait cesetlerin odadan çıkanlmalan esnasında kan mayilerinin keza aktığı, ölüm katılıklannın hiç teşekkül etmediği, cesetlerin henüz hareketlerini yani vücut hararetlerini devam ettirdiği, buna mukabil arka planda bulunan yabancı teknisyenlere ait yerlerinden alınmalannda ölüm katılıklannın bir miktar teşekkül ettiği ve cesetlerden kan mayinin akmadığı, ağızlannın kuru olduğu.

İngiliz teknisyenlerinin cesetlerine bakıldığında özellikle ağızlanna bakmak istediğimizde çenelerinin zor açıldığı, anarşistlerde ise bu hususun mevcut olmadığı tespit edildi.

Yukanda belirtilen ve cesetler üzerine müşahede ve tespit

edilen bu hususlann üç yabancı teknisyenin anarşistlerden asgari bir, bir buçuk saat kadar önce öldürüldükleri anlaşılmaktadır.

30.3.1972

Niksar C. Savcısı	Z. Katibi	Doktor
Fahrettin Çankaya	Abdullah Yıldınm	Şehsuvar Savuran
(İmza)	(imza)	(imza)

ÖLÜ MUAYENE VE OTOPSİ KEŞİF ZABIT VARAKASI

C. Savcısı Fahrettin Çankaya 16406
Z. Katibi Abdullah Yıldınm
Keşif Tarihi 30.3.1972

İstanbul Maltepe Cezaevi'nden firar eden şehir eşkıyaları Mahir Çayan ve arkadaşlannın Ünye Radar Üssü'nden üç İngiliz teknisyenini kaçınp Niksar'ın Kızıldere köyünde muhtar Emrullah Aslan'ın evinde gizlendiklerinin bildirilmesi üzerine Nevşehir Komando Taburu ve Tokat Özel Taburu'nun Kızıldere köyünün muhasara altına alması neticesinde şehir eşkıyalannın öldürüldüğünün bildirilmesi ve bir askeri helikopterin Niksar ilçe merkezine gönderilmesi üzerine refakate Niksar Hükümet Tabibi Doktor Şehsuvar Savuran ve Zabıt Katibi Abdullah Yıldınm ve İhsan Işıldak alınarak hadise mahalli olan Kızıldere köyüne gelindi. Muhtar Emrullah Aslan'ın evine gelindiğinde cesetlerden bir tanesinin kapı önünde sırt üstü yatar vaziyette olduğu görüldü ve kapının eşiğinde 10 ceset sayıldı Ancak odanın içerisinde patlamamış bomba ve göz yakıcı gaz bulunduğundan içeri girilemedi. Daha önce İlçe Jandarma Merkez Karakol Komutanı Astsubay J. Bşçv. İsmail Hakkı Topaloğlu tarafından bir tarafa devredilmiş silahlar, iki adet el bombası ve şakilere ait sigara ve bir kısım giyim eşyası bir çuvala doldurulup ağzı bağlandı. Yerde bulunan mavzer mermileri toplandı, emanete alındı. Olay mahallinin bir dağ köyü olması, ışık bulunmaması ve evin içersine barut ve göz yakıcı birikmiş fazla miktarda gaz bulunması sebebiyle keşif bir

müddet durduruldu. Köylülerin şakilere ait zabıt eşyalannı almamalan bakımından görevli memur ve zabıtadan başka hiç bir kimse yaklaştınlmadı. İçerden evvela cesetler birer birer çıkartıldı. Mahir Çayan'ın cesedinin çatıda olduğu görüldü. Merdivenle çatıya çıkıldığında Mahir Çayan'ın ceplerinde 3 adet patlamamış el bombası olduğu tespit edildi. Bombalar alındı. Üzeri arandığında, Ziya Yılmaz'a ait bir fotoğraf ve İngilizlere ait kimlik kartlan ve 10 lira Türk parası bulundu, emanete alındı. Aynı ceplerinde bir cüzdan içersinde tomson makinalan mermileri bulundu. Keza çatı katında parçalanmış yabancı paralar bulundu, paralar toplanıp emanete alındı. Cesetler çıkanldıktan sonra mevcut zabıta ve katip marifetiyle evin bütün odalan ve salon lüks ışıklan altında arandı. Toplanan tabanca, mermi, el bombalan ve tomson makinalı tabancalar bir çuvala dolduruldu, çuvalın ağzı bağlandı. Vaktin gece olması ve köyde ışık bulunmaması sebebiyle cesetleri de teşhis eden bir bilenin bulunmaması nedeniyle cesetler gerekli adli muayene ve tekrar üzerleri aranmak üzere vasıta ile Niksar Devlet Hastanesi'ne götürülmek üzere arabalara bindirildi.

Kıyafetlerinden ve simalannndan İngiliz olduklan anlaşılan 3 şahsın elleri arkadan ve birbirine bağlı üç şahıs da keza diğer cesetler meyanında dışan çıkanldı. Olay mahalli ikinci defa tekrar arandı, kayda değer bir şey bulunmadı.

Gazete muhabirleri ve TRT'nin muhabirlerine film çekmeleri için gerekli müsaade olundu.

Mahallinde yapılacak başka işlem bulunmadığından zabıta refakatinde emanete alınan eşyalarla birlikte Niksar Sağlık Merkezi Hastanesi'ne hareket edildi. Mahallinde tanzim edilen işbu zabıt imza altına alındı.

30.3.1972

Niksar C. Savcısı	Z. Katibi	Doktor
Fahrettin Çankaya	Abdullah Yıldınm	Şehsuvar Savuran
(İmza)	(imza)	(imza)

T.C.
Niksar C. Savcılığı
Sayı
Hz. 1972/319

Ünye Radar Üssü'nde görevli 3 teknisyeni silah zoruyla kaçırıp Niksar Kızıldere köyünde hükümet kuvvetleriyle yapılan müsademe sonunda öldürülen 10 şehir eşkıyası ve 10 şehir eşkıyasının öldürdüğü 3 İngiliz teknisyeni ile canlı olarak ele geçirilen Ertuğrul Kürkçü'nün tespit edilen açık hüviyetleri aşağıya çıkanlmıştır.

2.4.1972
Niksar C. Savcısı
Fahrettin Çankaya

1- MAHİR ÇAYAN, Abdülaziz oğlu, Naciye'den olma, 1946 doğumlu, İstanbul Üsküdar Kepçedede mahallesi nüfusuna kayıtlı Siyasal Bilgiler Fakültesi son sınıf öğrencisi.

2- CİHAN ALPTEKİN, Eşref oğlu, Ayşe'den olma, 1947 doğumlu, Rize ili Ardeşen ilçesi nüfusuna kayıtlı İst. Üni. Huk. Fak. Son sınıf öğrencisi.

3- ÖMER AYNA, Ali oğlu, Emine'den olma, 1948 doğumlu, Diyarbakır ili Dicle ilçesi Bağlar mahallesi nüfusuna kayıtlı.

4- KAZIM ÖZÜDOĞRU, Ali oğlu, Fatma'dan olma, 1949 doğumlu, Sivas ili Şarkışla nüfusuna kayıtlı.

5- AHMET ATASOY, Ahmet oğlu, Sultan'dan olma, 1945 doğumlu, Ordu ili Fatsa ilçesi Yapraklı köyü nüfusuna kayıtlı.

6- ERTAN SARUHAN, Ömer oğlu, Sıdıka'dan olma 1941 doğumlu, Ordu ili Fatsa ilçesi Beyceli köyü nüfusuna kayıtlı, öğretmen.

7- SAFFET ALP, Hamit oğlu, Arife'den olma, 1949 doğumlu, Kayseri ili Mithatpaşa mahallesi nüfusuna kayıtlı, hava kuvvetlerinde hava teğmeni.

8- HÜDAİ ARIKAN, Mustafa oğlu, Leyla'dan olma, 1949 doğumlu, Gelibolu Yazıcızade mahallesi nüfusuna kayıtlı.

9- NİHAT YILMAZ, Şevki oğlu, Fatsa ilçesi. Bozbağı köyü nüfusuna kayıtlı.

10- SABAHATTİN KURT, (Bu şahsın kimliği Ertuğrul Kürkçü tarafından tespit edilmiş olup açık kimliği için Van C. Savcılığı'na talimat yazılmıştır.)

11- ERTUĞRUL KÜRKÇÜ, Ömer oğlu, Fatma'dan olma, 1948 doğumlu, Bursa ili nüfusuna kayıtlı iken Ankara Çankaya Hamidiye mahallesi nüfusuna naklihane eylemiş, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesinde 4. Sınıf öğrencisi. Eski Dev-Genç genel başkanı.

12- JOHN STUART LAW, 1946 doğumlu, Kanada'lı.

13- GORDON BONNER, 1937 doğumlu, İngiliz.

14- CHARLES LAWRENCE TURNER, 1926 doğumlu, İngiliz.

T.C.
Niksar C. Savcılığı
Sayı
Hz. 1972/319
C. Savcısı : Fahrettin Çankaya
Katip Abdullah Yıldırım

KEŞİF ZABIT TUTANAĞI

Ünye Radar Üssü'nde teknisyen olarak çalışan Charles Lawrence Turner, Gordon Bonner, John Stuart Law'ın Ankara C. Savcılığı'nca yapılan otopsilerinin ve bu otopsilerde tespit edilen ateşli silah, mermi giriş ve çıkış yerlerini ve mermi çekirdeklerinin maktüllerin vücutlarında takip ettiği seyire göre, suç unsurlarının tayin ve tespiti yönünden olay mahalli olan Niksar Kızıldere köyü muhtarı Emrullah Aslan'ın evinde keşif yapılmasına karar verilmekle refakate Niksar Hük. Tab. Şehsuvar Savuran, balistikten anladığı anlaşılan Merkez Karakol Komutanı Jandarma Kdm. Başçavuş İsmail Hakkı Topaloğlu ve bu işlerden anladığı mahkeme dosyaları dolayısıyle bilinen Niksar Tapu Sicil Memuru Nuri Akın, Zabıt Katibi Abdullah Yıldırım ve müstahdem Recep Ayçelik olduğu halde piyasadan pazarlıkla temin edilen Orhan Benli idaresindeki vasıta ile Niksar'dan 28 kilometre mesafedeki ve

1900 metre rakımlı Kızıldere köyüne gelindi. Olayın cereyan ettiği muhtar Emrullah Aslan'ın evinin eski şekli ile muhafaza edildiği ve halen boş olarak tutulduğu tespit edildi.

Maktül iki İngiliz, bir Kanada'lı teknisyenin olay gecesi ölü olarak bulunduklan yer Tapu Sicil Muhafizı Nuri Akın'a gösderildi ve krokisinde bu hususun işaretlenmesi istenildi.

Bilirkişi: Dr. Şehsuvar Saruhan, Ali Ragıp oğlu, 1934 doğumlu, Niksar Hükümet Tabibi olduğunu söyledi, yemini yaptırıldı, yapacağı işler anlatıldı.

Bilirkişi: İsmail Hakkı Topaloğlu, Mehmet oğlu, 1936 doğumlu, Niksar Jandarma Merkez Karakol Komutanı olduğunu söyledi, yemini yaptırıldı, yapacağı işler anlatıldı.

Bilirkişi: Nuri Akın, Mehmet Cavit oğlu, 1330 doğumlu, Niksar Tapu Sicil Muhafizı olduğunu söyledi, yemini yaptırıldı, yapacağı iş anlatıldı.

Her üç bilirkişi ile birlikte olayın vuku bulduğu Niksar'ın Kızıldere köyü muhtan Emrullah Aslan'ın evi gezildi.

Bilirkişilerden soruldu; Her üç bilirkişi ittifakla: muhtann ve olayın vuku bulduğu ev Niksar Kızıldere köyünün yukan mahallesinde ve mahallenin batı tarafındaki yani en uçtaki evinde cereyan etmiştir. Evin batı cephesi tamamen açık ve önü geniş bir düzlüktür. O cepheye bakan, birisi salonda, biri güneydeki odada, diğeri de kuzey cephede (iki tane) olmak üzere 4 tane pencere vardır, bu pencerelerin ölçülerini aynca aldık, eve ait çizdiğimiz krokide aynca göstereceğiz.

Ev ahşap ve kerpiçten yapılmış olup iki katlıdır. Alt katı tamamen hayvanlar için tefrik edilmiş ve mesken olarak kullanılmamaktadır. Bina hafif meyilli arazi üzerinde inşa edilmiş bulunduğundan ikinci kata giriş üst taraftan olmakta ve üst katın girişi ise normal arz üzerinden yapılmaktadır. Alt katın girişi ise, alt taraftandır. Üst katın girişi binanın güneyinde olup yüksekliği iki buçuk metre, eni 170 cm'dir ve iki kanatlıdır. Kapının sağında ve solunda da birer pencere mevcuttur.

Kapıdan girildikte bir salona açılmakta, salonun boyu 10 metre, eni ise 2 metredir. Girişe göre sağ tarafta iki tane oda olup bu odalar mutfak ve oturma odası olarak kullanılmaktadır. Girişe göre ilk odanın ise doğu tarafında iki tane küçük penceresi vardır. Binanın iki metre doğusunda ikinci bir bina mevcut olup bu

binanın muhtann binasına bakan cephesinde hiç bir pencere olmamakla beraber binanın muhtann binasına bakan cephesinin üst tarafında iki tane gedik açıldığı tespit edildi. İkinci odanın kapısından bir buçuk metre mesafede bir merdiven bulunduğu ve bu merdivenle çatıya çıkıldığı, merdivenin halen kanlı bulunduğu ve seyyar merdiven olduğu.

T şeklinde olan salonun krokide de işaretlendiği gibi sağda ve solda aynca birer odası bulunduğu görüldü.

Her üç bilirkişi binanın gerekli bütün ölçülerini aldık ve basit bir kroki çizdik. Bu basit krokiyi temize çekip aynca ibraz edeceğiz dediler.

Ankara C. Savcılığı'nca yapılan ve 4 uzman tabibe yaptınlan otopsi raporlan (Gordon Bonner, Charles Lawrence Turner, John Stuart Law('a ait raporlar bilirkişi Reşit Yavaş tarafından tanzim edilen 4.4.1972 tarihli rapor ve bilirkişiler tarafından çizilen mermi giriş çıkış noktalannı gösteren resimler tetkik edildi. Charles Lawrence Turner'e ait rapor ve maktulün bulunduğu yer ile rapora ekli resimlerin tetkikinde ve yerinde yapılan (cesetlerin yerine üç sahıs yatınlmak suretiyle) aynı pozisyon verilmek suretiyle tatbikatta; 1- Baş kısımdaki mermilerin sağdan giriş deliklerinin yerindeki tatbikatında yüznumaraya çıkan ve krokide gösterilmiş olan koridorun dip kısmından ve merdivenin arka tarafından (seyyar 15 cm. kalınlıkta iki ayak üzerine enine çakılmış 8 basamaklı merdiven ki bu merdivenen tavandaki deliğe dayalı olduğu görülmüş, yere değen kısmının duvardan olan kısmı 80 cm'dir) mermilerin atış istikameti ve otopside gösterilmiş olan seyirleri ve yukardan aşağı (burası yanlış oldu, aşağıdan yukanya) yapılan bir atışla kafatasında meydana gelen isabetler olmuştur. Binanın kuzey tarafı şekilde de görüldüğü gibi tamamen kapalıdır ve yere olan yüksekliği 3 m. 60 cm'dir. Bir metre de pencerenin yüksekliği nazan itibare alınırsa maktüldeki yaralann dışardan yapılan atışlarla meydana gelmesine imkan ve ihtimal yoktur. Zira maktülün bulunduğu kısımlar dışardan görülmez. Arka tarafında bir oda vardır ve oda kapalıdır. Maktüle göre sağ taraftaki salonun hiç bir penceresi yoktur. Ön taraftaki odanın duvannda da pencere mevcut değildir. Bütün bu sebeplerle atışın salonun dip tarafında bulunan ve yüznumara kapısındaki zayıf gördükleri yerde bekleyen bir veya iki şahıs tarafından yapılan atışlarla maktül öldürülmüştür.

Gordon Bonner'in tetkik edilen otopsi raporu, rapora bağlı

resimler ve olay mahallinde yani maktülün bulunduğu yere bir şahıs yatırılmak suretiyle yapılan temsili keşfe göre bir numaralı giriş deliğinin kurşun trajedisine nazaran dayalı bulunan merdivenin yansından daha yukardan muhtemelen çatıya çıkan bir şahıs tarafından atıldığı, 2 numaralı giriş deliğinin ise 3-4 numaralı giriş delikleriyle beraber kroki 1'deki a) atış noktasından yapıldığı yani salonun dip kısmından yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu kısımda ise pencereye ve dışarıya açılan bir kapının bulunmayışı ve salonun yere olan üç metre 60 cm. mesafe nazan itibare alınarak salonda bulunan bir şahıs tarafından yani anarşistler tarafından vurulup öldürüldüğü anlaşılmaktadır. Dışardan yani binayı çember içersine alan güvenlik kuvvetlerinin yaptığı atışlarla maktüldeki bu yaraların olmasına imkan ve ihtimal yoktur dediler.

Maktülde sol omuzdaki 9 numaralı giriş deliği ile kafatasında 1 numaralı giriş deliği aynı şahıs tarafından ve aynı yerden çatıya çıkan veya çatıdan yani anarşistler tarafından aşağıya doğru yapılan atışla meydana gelmiş bir yaradır.

Olayda uçak veya helikopterlerden ateş açılmadığına göre, bu yaraların da güvenlik kuvvetleri tarafından meydana getirilmesine imkan ve ihtimal yoktur. Maktüldeki resim 2'de gösterilen 17,18,19,20,21,22 numaralı giriş ve çıkışlar ölümü müteakip içeri giren güvenlik kuvvetleri tarafından da yapılan tarama sonucu meydana gelmiş olabilir.

Yine 14,16 numaralı giriş deliklerinin daha evvel krokimizde gösterilen A atış yerinden yapıldığı tarafımızdan müşahede edilmiştir.

John Stuart Law'ın tetkik edilen rapor krokileri ve temsili keşif için maktülün bulunduğu yere yatırılan bir şahıs üzerinde yapılan tetkikler sonunda: Yine bu mermi çekirdeklerinin yerinde yapılan tetkikatında giriş çıkış trajedilerine göre 1 numaralı krokide gösterilmiş olan A atış yerinden yapıldığı kanaatine varılmıştır. Vücuttaki sol omuzda 11 nolu giriş deliği maktülün yatışına göre, dışardan atılmış bir piyade tüfek mermisi olabilir. Asıl öldürücü darbelerin yani kafatasındaki darbelerin diğer şahıslarda olduğu gibi salonun dip tarafında olan anarşistler tarafından yapılan atışlarla yapıldığı anlaşılmaktadır ve diğerlerinde söylediğimiz gibi o tarafta kapı, pencere gibi bir açıklık olmadığı gibi, pencelerin yere olan 4.60 cm'lik mesafesi nazara alınarak dışardan yapılan

atışlarla maktüldeki yaralann meydana gelmesine imkan ve ihtimal yoktur, müşterek kanaatimiz budur dediler.

Keşif mahallinde tespiti gereken başka husus kalmadığından keşfe son verilip aynı vasıta ile ilçe merkezine dönüldü.

13.4.1972

Niksar C. Savcısı	*Bilirkişi*	*Bilirkişi*
Fahrettin Çankaya	*Dr. Şehsuvar Savuran*	*İ. Hakkı Topaloğlu*
İmza	*İmza*	*İmza*
Bilirkişi	*Zabıt Katibi*	*Müstahdem*
Nuri Akın	*Abdullah Yıldınm*	*Recep Ayçelik*
İmza	*İmza*	*İmza*

NİĞDE KAPALI CEZAEVİ'NDE

Sürün çocuklan dağlara

Özlemleri öfkeleri sürün dağlara

Bir gün göreceksiniz

Bir gün vurur yangını yüzlerinize

Sürün çocuklan dağlara

Sürün ve sürdürün karanlığı

Hasan Hüseyin

Cezaevinde

Roketatarlann, bazokalann yerleştirildiklerini gördük. Kuşatıldık. Aşağı yukan saat öğlen bir(13.00) sıralanydı. (İçinizden biri çıksın konuşacağız) dediler. Daha önce İngilizleri göstermemizi istediler. Biz bir tanesini çözdük, gösterdik. Kendisine şunu söylettik: (Taleplerini kabul ediniz, değilse bizi öldürecekler). Karşıdan şöyle bir cevap geldi, işte İngilizce konuşuyorlar: (They will kill you anyway. They have no humanity), yani, (sizi nasıl olsa öldürecekler, onlarda insanlık yok) biçiminde karşılık verince biz de adamı aşağı indirdik, konuşmadık.

Yeniden (içinizden biri çıksın görüşeceğiz) dediler. İlk ben çıktığım için, daha sonra da Mahir, (sen çık şunlarla konuş) dedi, ben çıktım, arkadan da, Mahir, Cihan, Saffet çıktılar yukanya. Evin çatısı var, topraktan, kiremit çatı, oradan merdivenle çıkılıyor, tek katlı bir ev. İşte orada çatının kiremitlerini kırmıştık. Aradan baktık dışanya. Evin ikiyüz metre ilerisinde bir tepe var. Tepenin arkasında bir çit var üzerinde. Onun arkasından bizimle konuşuyorlardı. Bizimle konuşma ihtiyacı hissetmelerine rağmen, çevredeki birliklerin de harekatını görebiliyorduk, ondan sonra birlikler mevzilerine girmeye başladılar, makinalı tüfek yuvalannın arkasına girmeye başladılar ve bizimle konuşmak isteyen adamlar geri geri gitmeye başladılar. (Ne oluyor) deyip, biz bir ölçüde geri çekildiğimiz zaman dört bir tarafımızdan makinalı tüfeklerle eve ateş açıldı. Önden iki üç arkadaş kendini aşağı attı. Ben onların arkasından, en arkada Mahir kalmıştı. Baş aşağı düştüm. Merdivenlerden yuvarlandım. Toparlanıp doğrulmaya çalışırken yukardan kanlar boşalıyordu. Tam deliğin ağzına Mahir'in kolu sarkmış, kafası da kısmen sarkmış ve kanlar akıyordu, ben fırladım..."

Bunlan Ertuğrul Kürkçü anlatıyor. Niğde Cezaevi'nde karşı karşıyayız. O anlatıyor, ben dinliyorum. Arasıra sorular soruyorum. Bunlan yanıtlıyor.

Yanında Orhan Savaşçı duruyor. Orhan Savaşçı hava yüzbaşısıydı ve Mahir Çayan'ın eşi Gülten Çayan'ın ağabeyiydi. 12 Mart mahkemelerinden cezaevinde kalmış tek subay kökenli hükümlü Orhan Savaşçı... Yüzbaşı Savaşçı, Ertuğrul Kürkçü'nün anlattıklarını dikkatle izliyor.

Kürkçü'ye Kızıldere olayını soruyorum. Olayın nasıl geliştiğini, kendisinin nasıl kurtulduğunu soruyorum. Anlatıyor:

"Bir iki el bombası attım dışarıya. Makinalı tüfek ateşi sürekli devam ediyordu. Fakat birşey göremiyorsun zaten. Ayrıca tesir sahası dışına çıkmışlardı. Birşey kestirmek mümkün değil. Ve Mahir'i indiremedim. Yalnız yokladığım kadar, ensesinden vurulmuştu ki, daha sonra otopsi raporlarına baktığımda, işte, makinalı tüfek mermisi vurdu diyordu..."

Kürkçü, boynunu işaret ediyor ve Mahir'in vurulduğu yeri göstermek istiyor: *"Şurayı gösteriyor otopsi raporları, kurşun buradan girmiş..."*

"İngilizleri bizim arkadaşlarımız vurdu!"

Burada Ertuğrul'un sözünü kesip, soruyorum: *"İngilizler o anda sağ mıydı?"* Ertuğrul Kürkçü yanıtlıyor:

" Ben onlarla uğraşırken, aşağıdan İngilizlerin vurulduğunu duydum. Yani şu bir gerçek: Bunu saklamaya, başka biçimde açıklamaya gerek yok! İngilizleri bizim arkadaşlarımız vurdu. Yalnız İngilizlerin vurulmasının nedeni, bizim arkadaşların onları öldürmek istemesi değildi. Biz adamlara şunu söylemiştik: (Ateş açıldığı zaman, bu olacak.) Ve şu kasıtla ateş ettikleri belli olduktan sonra, yani, imha etmek kastıyla ateş ettikleri ki, (konuşacağız) dediler, tuzağa düşürdüler yukarıdan. Arkadaşlar da onları vurdular! Yalnız şu da bir gerçek; daha sonra eve giriş sırasındaki otopsi raporlarını tekrar inceledim; İngilizlerin üzerlerinden onüki tane piyade tüfeği mermisi de çıktı. Yani, onların canlı ya da ölü olmalarına bakılmaksızın üzerlerine, eve giriş sırasında ateş açılmıştır.

Daha sonra, bir süre müsademe devam etti. Müsademenin devamı sırasında askerlerden sadece bir tanesi, o da işte, daha

sonra iddianameden öğrendiğimiz kadanyla elinden vurulmuş. Kazım (Özüdoğru) söylemişti; [Şuradan bir yerden (ah) diye bir ses geldi, herhalde o olacak...] Başka da dışandan yara alan kimse olmamıştı.

Bir süre sonra ateş kesildi. Ki o sırada ezan okunmaya başlanmıştı. İkindi ezanı. Bu atışlar sırasında bir tek ölen Mahir vardı. Ömer Ayna arkadaşın, kerpiç duvan delip giren mermilerden bir tanesi sol gözünü çıkartmıştı, ağır yaralıydı. Fakat ölmüş durumda değildi. Dışandan, dört bir taraftan ateş devam ederken, işte makinalı tüfek mermileri duvan delip girmeye başlayınca, arkadaşlar bir odadan ötekine kaçarken çarpışmışlardı. Cihan kamından yaralanmıştı. Fakat ciddi, ölümcül bir yarası yoktu.

Bunun üzerine biz, ateş de kesildikten sonra ne yapacağımızı düşündük. Ne yapabiliriz? İşte bizim aklımızda Maltepe'deki kuşatma örneği var. Yani bunlar içeriye girecekler, saldında bulunacaklar. Ne yapılabilir?

Evin bir koridor üzerine açılan dört tane odası, iki tane de kapısı var. Odalann kapılan, camlan parmaklıklı. Parmaklıktan içeri giremezler, Kapılardan gireceklerdi. Giriş kapısını tıkayalım. Bir de yanda saman deposu var. Ona açılan kapı var. O kapıdan girme ihtimalleri daha büyük, giriş kapısını tutacağımızı düşüneceklerine göre... Arkadaşlanmız (u) şeklinde toplandılar, arkalannı giriş kapısına vererek... Saman deposuna açılan kapıda ben mevzi aldım.

Yani ne yapacağız? Girecekler, vuruşacağız. Artık ölen ölür kalan kalır, artık herkes birbiriyle helallaştı. Ancak bizim beklediğimiz gibi bir piyade saldınsı olmadı. Patlamalar oluyordu. İlkin patlıyor, sonra evin civannda muazzam bir infilak oluyor. Saffet'e sorduk. Saffet, üsteğmendi. Saffet havan atışı yapıldığını söyledi. Öyle olması akla yakındı. Roketatar da olsa farketmez, yani tahrip gücü yüksek silahlarla eve ateş açıldı.

Biz ne yapacaktık? Zaten buna verilecek bir karar yoktu. Bekliyoruz, bekliyoruz... Dört beş tane evin sağında, solunda patladı. Çatala aldılar. İşte evin köşelerine düşmeye başladı. En sonunda arkadaşlann bulunduğu yerde muazzam bir infilak oldu. Yalnız onlar girişi bekledikleri için, el bombalannın pimlerini çözüp öyle bekliyorlardı. Bu infilakla birlikte peşipeşine üç dört tane büyük patlama oldu. Ben onlardan biraz uzakta olduğum için

kendimi yere attım. Ve patlamalar bittikten sonra koştum arkadaşlann yanına. O anda dahi büyük çoğunluğu ölmüşlerdi. Yalnız, bir iki inilti geliyordu. Ben açık söylemek gerekirse, ne yapacağımı da şaşırdım."

"Nasıl kurtuldum?"

Kızıldere olayının böyle sonuçlanmasından sonra, birçok kimse, Ertuğrul Kürkçü'nün nasıl kurtulduğunu merak ediyor, buna bağlı olarak Kürkçü adı üzerinde çeşitli kuşku bulutlan dolaşıyordu. Açıkçası *"Ertuğrul Kürkçü polis miydi?"* gibi sorular soruluyordu. Kürkçü'ye bu kuşkulardan söz ediyorum. Gülüyor ve anlatmaya devam ediyor:

" Onbeş yirmi dakika kadar orda bekledim. Fakat atışlar devam ediyordu. Ben şunu düşündüm: Yanda saman deposu var. Oraya geçeyim. Belki orda gizlenme imkanı doğabilir. Yani, son sınıra kadar deneyeyim. Onlar bana bir saldında bulunmazsa, ben bir saldında bulunmayayım. Ben gizlendim nitekim. Ve patlamalardan yanm saat, bir saat sonra, ordan görebildiğim kadanyla, işte kapıdaki aralıktan görebildğim kadanyla, yukandan aşağıya piyade saldınsı başladı. Evvela uzaktan ateş ediyorlar, hem gaz bombalanyla ateş ediyorlardı.

Saman deposunda iki bölüm vardı. Biri eve uzak, biri eve yakın. Ortadan alçak bir bölümle bölünmüş. Ben bir tarafa geçtim. Ortada bir orta direk var. Onun da arkasına saklandım. Eve yakın iki tane de kapı var. Ortak kullanılan bir yer. Eve yakın olan kapıdan girdiler içeriye. Ben o zaman sindim. Önce şunu konuştular kendi aralannda. Bir tanesi dedi, (ya) işte (samanlann arasına adam saklanmış olabilir), (yok) dedi, öteki, yangın çıkabilir intimalini düşünerek, (girmezler, ama sen yine tara) Nitekim, benim dizlerimin altından mermiler geçti. Ancak bana isabet etmedi. Ondan sonra fazla oyalanmadılar. Çatıyı taradılar. Ondan sonra içeriye girdiler. Yalnız içerde şöyle bir hadise olmadı. Yani bir müsademe olmadı, çünkü müsademe edecek insan yoktu. Ve alabildiğine taradılar. Daha sonra ben yine otopsi raporlannı inceledim. Mahkemeye o konuda beyanda bulunmuştum. Mahkeme zabıtlannda var. Şöyle; balistik raporlan düzen-

lenmiş: Hemen hemen bütün arkadaşlann vücutlannda birbirlerinin silahlanndan çıkan mermi çekirdekleri bulunduğuna dair balistik raporlan var.

Fakat herhalde o kadar inandıncı olmayan bir şey olması gerek ki -otopsi raporlanna göre, ortada aynı zamanda, eş zamanlı ölüm raporlan var(!)-, daha sonra bunlan iddianameye katmaktan vazgeçtiler. Ancak ben o zaman kalktım ve bunlan zabıtlara yazdırdım.

Aşağı yukan, evde on beş dakika sonra bitti tantana. Şimdi şu oluyor. Ben şunu düşünüyorum: Dışandan ben konuştuğum için tanımış olabilirler. Evdeki insanlann sayısının bilindiği kanısındayım. Oysa biz gece yansı girmişiz. Ve kaldığımız odaya muhtan sokmadık. İngilizlerle beraber 14 kişi oluyorduk. Muhtar on üç deyince, on üç de ceset bulununca, o zaman tamam diyorlar ve çekilmeye başlıyorlar. Ben de şunu düşünüyorum. Benim eksik olduğumu bulacaklar ve gelecekler. Bu arada gece oldu, ben hala orada bekliyorum. Birara çarpıntıdan, heyecandan falan, biraz yorgunluktan sızıp kalmışım. Saatim de müsademe sırasında düşmüş. Çok geç değil, onbir, oniki olabilir , gece. İçeriye Niksar savcısı gelmiş. Evdeki tahribatın tespitini yapıyor. İşte o arada, deponun kapısından içeri bir lüks lambası sallandı. Ben, tamam dedim, beni aramaya geliyorlar. Fakat geri çekildiler. Sonra sorguda öğrendim, -Niksar Savcısı da sorgu yapmıştı- gece karanlıktan ötürü tahribat tespiti yapamayacaklannı düşünüp, gündüze bırakıyorlar, gidiyorlar. Ben tabii, beni aradıklannı sanıyorum.

Sabah olunca, köylüler evin etrafına gelmeye başladılar. Ben biran önce çıkıp gitmek istiyorum. Fakat köylüler girecek... Gece askeri birlikler pusu kurmuşlar vs... yakalanınız, burda durmak daha ehvendir. Bir gün daha bekleyelim.

Ertesi sabah oldu; köylüler gidip gelmeye başladılar. Ben iyice tedirgin oldum. Çıkıp gitmeyi, kaybolmayı düşündüm. Fakat o kadar yoğun ki kalabalık, geçiyorlar, evin içine giriyorlar. Kapıdan içeriye uzanıyorlar, siniyorum samanlığın içine... neresine girersem saklanabilirim?! Saat 12 sınlannda askeri birlikler geldi tekrar. Ertesi gün..."

"Babam tabutla gelmiş!"

Kürkçü burada şöyle bir duruyor. Acı acı gülüyor, sonra anlatıyor:

"... Meğer bizim peder geliyor. Tabutu yüklenmiş gelmiş... Daha önce tıp fakültesinden arkadaşlar gelmişler eve. Çok birbiriyle ilintisiz isimlerin de öldüğü, o zaman açıklanmış. Ali Karşılayan vs... Bizimle ilgisi olmayan isimler. (Belki) demişler (amca, Ertuğrul orda değildir, ölmemiştir.) Cesedin her tarafı da bozulmuş olsa el parmaklarından tanınır. Bizim de biraz ellerimiz karakteristik, birbirine benzer babamla. Sonra babam da gelince, Nihat Yılmaz'ın cesedini gösteriyorlar, ben diye. Öyle teşhis edilmiş. Babam bakıyor, (bu benim çocuğum değil), diyor. (Peki) diyorlar, (nerden biliyorsun?) Nihat'ın başı tahrip olmuştu. Nihat Yılmaz, Ziya Yılmaz'ın amcasının oğlu... Babam diyor, (elinden tanıyorum.) (Yok) diyorlar, (bu senindir.) Babam ısrar edip almayınca yeniden müfreze çıkanyorlar. Sonra müfreze geldi.

Müfreze gelince, ben sindim, artık bekliyorum. Ne olacak, ne bitecek, kaderimizi bekliyoruz. Mahzenin bu tarafındaki bölümleri aradılar. Başlannda bir teğmen var. Teğmen de, (iyice karıştırın da aradığımız belli olsun,) falan dedi. (Delil olan ne varsa toplayın, daha sonra gelip kontrol ederler falan...)

Bir tane asker geldi. Benim bulunduğum yerin üstüne çıktı. Karıştırdı, manştırdı. O sırada ben iyice gömülemiyorum tabii... Onun içine su gibi gömülmek olmuyor. Ceketin kolu açıkta kalmış. Ceketin ucundan yakaladı, çekiyor. Ben de aşağı çekiyorum. (Yahu burda bir battaniye var galiba) dedi. (Ben dirgen alıp bakacağım) dedi. Geldi tam dirgeni saplıyordu, ben fırladım!

O zaman (abo, adam var) dedi, sıçradı, çıktı dışarı! Dışandan tüfekleri doğrultmuşlardı. Dışandan bir iki el ateş ettiler. Ondan sonra ben fırlattım attım kendimi dışarı. Üzerime atladılar. Yakaladılar. Ondan sonra bağladılar beni işte. Aşağı morga götürdüler. Orda Niksar savcısı kısa bir sorgu yaptı. Sanra (Ankara'dan telefonla çağırıyorlar) dediler, işte helikopter ve uçakla Niksar'dan Samsun'a, Samsun'dan Merzifon'a, Merzifon'dan Ankara'ya taşıdılar. Bu Kızıldere'ye doğru çıkan ve Ankara'da biten yolculuğun hikayesi bu..."

"İNGİLİZ'LER İÇİN
GERÇEKTEN ÜZÜNTÜ DUYUYORUM"

"İngilizleri niçin kaçırmıştık?"

12 Mart döneminde sıkıyönetimce kapatılan Dev-Genç'in başkanı Ertuğrul Kürkçü, Kızıldere köyündeki olayı böyle anlatıyor. *"O zaman kaç yaşındaydın?"* diye soruyorum. Gülüyor: "21" diyor. *"Ya şimdi kaç yaşındasın?"* diye sürdürüyorum soruyu. Yine gülüyor: *"30"* diyor. *"Otuz yaşındayım şimdi"*

Mahir Çayan ve arkadaşları niçin Kızıldere'ye gitmişlerdi? Ve nasıl gitmişlerdi? Kızıldere serüveni, Türk soluna ne gibi dersler vermişti? Silahlı eylemler, geçerli tek yol muydu? Kitlelerle bağ kurulmadan girişilen gençlik eylemleri, Marksizm'e ne ölçüde uygun düşüyordu? İzlenen yollar yanlış mıydı. değil miydi? 1971 yılında Türkiye'yi sarsan gençlik liderleri, o günkü eylemleri hakkında ne düşünüyorlardı? Ve bu gençler, şimdi otuzlu yaşlara uzanan Dev-Gençliler, bugün ne düşünüyorlardı?

Bu sorular, 12 Mart döneminden bu yana sürekli olarak soruluyor. Bu sorulan, o günlerin kahramanlanna sormak ve yanıtlan, artık gençliklerini geride bırakıp, orta yaşa doğru ayak basan 70'li yıllann gençlik liderlerinden almak yararlı olur, diye düşündüm.

Bu kitapçıkta, anılannı ve değerlendirmelerini okuduğunuz **"eski Dev-Gençliler"**in konuşmalannı ses bandına almıştım. O bantlar önümde, yazı masamda duruyor. Konuşmaları, olduğu gibi aktardım. Zaman zaman anlatılanların üstünde kopukluk olduğu izlenimi veren bölümlere de rastlayacaksınız. Nedeni şu. Anlatılanlann büyükçe bölümünü, noktasını, virgülünü değiştirmeden aktardım. Bir söyleşi havasında söylenen sözlerin, canlılığını korumak için bu sözleri, söylendiği gibi, aynen öyle aktardım. Elimdeki ses alma aygıtından yükselen seslerin bir kısmını ben kendim kısmak zorunda kaldım. Ne-

denini anlatmak hiç güç değildi. Nedeni şu: Ceza Yasası'nın ünlü 142'inci maddesi! Söylenen sözleri bir de hukukçu olarak süzgeçten geçirdim. Söylenenleri, 142'nci maddeden yapılmış bir "filtre"den süzerek sizlere ulaştırdım.

Bu soruların yanıtlarını alacağız. İsterseniz şimdi Kızıldere'ye nasıl gelindi, İngiliz teknisyenler nasıl kaçırıldı, bunları, Ertuğrul Kürkçü'den öğrenelim.

Kürkçü anlatıyor:

"... Mahir'ler hapisten kaçtıktan sonra akıllarındaki başlıca sorun, Deniz'lerin idam edilmelerini engellemekti. Bunun için diğer yolları, yani parlamentodaki şu veya bu girişimlerin geçerli olmayacağı konusunda belirgin bir fikir vardı. Ancak parlamentodan geçsin geçmesin, yasal bir yoldan bunun engellenemeyeceği de açıkça ortaya çıkmadan herhangi bir girişim yapmamak söz konusuydu. Bunun için de, Ünye'deki İngilizlerin kaçırılmasından önce, Ankara'da belli kişilerin kaçırılması düşünülmüştü. Bu yolda belli tespitler yapıldı. Bunlardan biri, Süleyman Demirel'i akıldan geçirdik. Evinin etrafında dolandık molandık, arkadaşlarımızı yolladık ama, hem doğru dürüst bir tespit yapamadık, hem o gün sürekli tutuklama da devam ettiği için, kaçışla birlikte, gün be gün bizim olanaklarımızın erimesi söz konusuydu.

Bu işleri Ankara'da gerçekleştirme imkanı ortadan kalktı. Biz işte, Ordu'daki arkadaşlara güveniyorduk. Elverişli şartlarından ötürü... Saklanması vs. gibi... Onlar da birer birer yakalanmaya başladılar. Ulaş vuruldu. Ziya yakalandı. Tevkifat bütün hızıyla üzerimize doğru geliyordu. Devlet terörü, bize yardım eden unsurların yavaş yavaş geri çekilmesine yol açtı. En son Koray da ölünce (Koray Doğan, ODTÜ öğrencisi; Ankara'da bize en çok o yardım ediyordu). Koray da ölünce, yapacak hiçbir şey kalmadı. İlişkiler koptu, dağıldı. Şundan da emin değiliz, ele geçen arkadaşlar ne kadar ele verdiler, ne verebildiler. Güvenilir bir adres diye bildiğimiz bir yere gittiğimiz zaman ele geçecek miyiz, geçmeyecek miyiz, bunun da garantisi yok. Bizim Ünye'de arkadaşlarımız varmış. Ünye'de, Fatsa'da. Ertan Saruhan, özellikle o vardı. Ertan'la haberleştik. O bizi Ünye'ye götürmeyi, orada yerleştirmeyi önerdi.

Yani biz giderken, orda herhangi birşey yapmayı birinci derecede planlamış değildik.

Ankara'dan çıkmamız gerektiğini o, yani Ertan önermişti. O ısrar etmişti. (Ben burada doğru dürüst karar verileceğine inanmıyorum. Buradan çıkalım ve sakin bir yerde tekrar düşünelim) dedi ve bizi o aldı, götürdü..."

Ankara'dan çıkış

Ertan Saruhan'ın bu önerisi üzerine, Ünye'ye gitmeye karar verililiyor. Ertan Saruhan, bir akrabası aracılığıya, makama yüklü bir kamyon buluyor. Makamalann arasında yer açılıyor. Mahir Çayan, Ömer Ayna, Cihan Alptekin ve Ertuğrul Kürkçü, bu makama yüklü kamyonun içinde brandalara sanlarak gizleniyorlar.

Kamyon, Samsun yolunun Aydınlıkevler kavşağı yakınındaki postane önüne yanaşıyor. Mahir, Cihan, Ömer ve Ertuğrul, birer birer kamyona giriyorlar. Ankara çıkışında emniyet görevlileri kamyonu çeviriyorlar.

Bundan sonrasını yine Kürkçü'den öğrenelim:

" Çıkış kapısında durdurdular. Araba hızla geçmek istedi. Şoför, kontrolden geçmeden gideyim, dedi. Düdük çaldılar. Durdurdular. Geldiler, hüviyetlerini muayene ettiler.

Bir dönemde, bütün ilişkilere kuşkuyla baktığım süre içinde bu olayı da değerlendirdim. Şimdi Ertan o sırada İstanbul'da ele verilmiş, ondan sonra Ankara'da kendi hüviyetini gösterdiği halde, geçti. Bu nasıl oldu, diye kuşkuya kapıldım. Acaba bizi bilerek mi saldılar, diye düşündüm. Ancak sıkıyönetim içinde cereyan eden birçok hadiseyi gördükçe, laçkalık son derece fazla, birbirinden haberleri yok! Özellikle kontrgerilla apayn bir ilişki düzeni sürdürdüğü için, onunla diğer görevliler arasında, her zaman sıkı, sağlam, organik bir ilişki bulunmayabiliyor. Ben bunu şimdi düşündüğümde, (tamam, biliyorlardı, kaçışlanna izin verdiler), diyemiyorum. Bilemezlerdi. Çünkü bizim çıkacağımızı bilen bir yerden istihbarat almalan gerekirdi ki, bu gerçekten imkansız. Çünkü biz dört kişiyiz. Bir tane arkadaş bıraktık geride, bunu bilen. Ki ben ona bugün de güvenirim. Benden başka türlü düşünüyor, ama o günkü koşullarda yanlış, kötü bir hareket yapmış olacağına ihtimal vermiyorum..."

Burada Ertuğrul Kürkçü'nün sözünü kesip, *"Bu şimdi dışarda mı?"* diye soruyorum. *"Dışanda"* diyor.

Kim olduğunu sormuyorum.

Ünye'ye geliyorlar. Sonra Fatsa'da, Kızıldere'de ölen Ahmet Atasoy'un kardeşinin evine yerleşiyorlar, Yapraklı köyünde... Köy, Ünye ile Fatsa arasında. Köye geldikleri gün, CHP'nin Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının idamlarını durdurmak için Anayasa Mahkemesi'ne başvurduğunu öğreniyorlar.

Bunun üzerine aralannda bir tartışma başlıyor. Bir eyleme geçmek için Anayasa Mahkemesi'nin kararının beklenip beklenmemesi tartışılıyor. Kürkçü bu tartışmalan şöyle anlatıyor:

"Biz bir ölçüde gazetelerin etkisinda kaldık, acele bir karar verirken. Yani bu İngilizlerin kaldınlmasına karar verirken... Özellikle Günaydın ve Hürriyet, asıldılar, asılıyorlar, yann asılacaklar yönünde propagandaya başladılar ve sıkıyönetim bildirileri de infazlann olacağı, darağaçlannın hazırlandığı biçiminde gelişiyordu.

Biz, Anayasa Mahkemesi karannı bekleyecektik. Eğilimimiz, Anayasa Mahkemesi karannın beklenmesi lehindeydi. Orda İngilizlerin falan olduğunu biliyorduk. Yalnız arkadaşlar, onlan bize lüzumundan fazla önemli kişiler olarak göstermişlerdi. Oysa öyle, fonksiyonlan olan, İngiliz hükümetinin öyle üzerlerine titreyeceği adamlar falan değil, sıradan adamlardı. Orada, radarda, Sovyetler'deki muhaberatı dinliyorlardı..."

İngilizler kaçırılıyor

Bu tartışmalardan sonra İngilizlerin kaçınlmasına karar veriliyor. Kaçış olayından bir gün önce Mahir Çayan, Ertan Saruhan, Ertuğrul Kürkçü, Ünyeli avukat Şener Şadi'nin özel arabasıyla Ünye'ye gidiyorlar.

Ünye'de İngilizlerin kaldığı evin altında, Ali Kaynar adında bir başka avukat oturuyor. Hep birlikte Ali Kaynar'ın yazıhanesinden, Ertuğrul'un deyişi ile "etrafı kolaçan" ediyorlar. Mahir Çayan bu keşif sırasında *"olumlu, elverişli koşullar bulursak, bunlan kaçıralım"* diyor. Fakat o akşam İngilizleri kaçırmak için fırsat yakalayamıyorlar. O gece Ali Kaynar'ın evinde kalıyorlar.

Ertesi sabah, bazı arkadaşlarının yakalandığı, Fatsa'ya Ankara'dan bir komando birliği gönderildiği yolunda haberler alıyorlar. Bu haberi alınca, hemen Ünye'den kaçmayı düşünüyorlar.

"Kazım Özüdoğru, Ömer Ayna, Sabahattin ve Saffet Alp önceden Kızıldere'ye gitmişlerdi. Ben, Hüdai, Mahir, Cihan arkada kalmıştık, bu işi yapabilmek için. Bir de Fatsa'daki üç arkadaşımız vardı: Nihat Yılmaz, Ahmet Atasoy, Ertan Saruhan.

O zaman şu alternatif çıktı bizim önümüze: Ya biz buradan çıkıp, oraya gideceğiz ve birşey yapamayacağız, ya da bunları alıp, gideceğiz. Hangisi? Son anda işi şansa bıraktık.

Bizim altımızda aracımız da yok. Şener Şadi biraz ürktü. Arabasını vermiyor. İngilizlerin cipi var. Nihat'ı yolladık, o şoför işte. (Git bak) dedik. Evin önünde araba duruyorsa, İngilizlerin cipi duruyorsa, gidip kaldıracağız, saat yediye kadar gelirse onları da alıp gideceğiz, gelmezse gitmeyeceğiz. Yani kendi başımızın çaresine bakacağız. Araç maraç yok.

Saat yedi oldu. Sözleşmiştik. Evin önünden geçerken şapkasını çıkarırsa, arabanın orda olduğunu görecektik. Nihat şapkasını çıkarıp, geçti. Biz de gittik, adamları kaçırdık..."

"İngilizler için gerçekten üzüntü duyuyorum"

İngilizlerin kaldıkları evin kapısına gelince, Ertuğrul Kürkçü kapının zilini çalıyor. Hüdai Arıkan'ın üzerinde bir subay giysisi vardır. Kapıyı yaşlı bir İngiliz açar. Ertuğrul, İngilizce "Türk makamlarından geldik. Önemli bir konuda konuşacağız" der. İngiliz, "buyurun" der demez Hüdai ve Ertuğrul, adamı kıskıvrak yakalarlar. Arkadaşları Cihan ve Mahir de gelir. Sonra içlerinden üç kişiyi seçerler. Seçim rastgele yapılır.

Ertuğrul Kürkçü, İngilizler hakkında şunları söylüyor:

"Bir tanesi, Gordon adındaki, kişilik olarak da, karakter olarak da çok metin bir adamdı. İlkin o, durumu kavradı. Neler olabileceğini herhalde farketti. En son ana kadar, yalvar yakar olma belirtisi göstermedi. Hatta şunu diyordu: (Siz haklısınız. Tarihi yapmayı da amaçlıyorsunuz. Ben tarihte bir rol almak istemiyo-

rum) diyordu. Öteki, çok genç bir çocuktu. Yaşlı olan, arabaya biner binmez, kendisinin İngiliz İşçi Partisi'ne oy verdiğini, muhafazakar olmadığını söylüyordu. O, bize biraz daha sempatik davranırsa, birşey olmayacağını düşünüyordu.

Şu denebilir: ***O insanlarla gerçekten bizim bir alıp veremediğimiz yoktu. Bugün nasıl yorumlanırsa yorumlansın, gerçekten onlar için de üzülüyorum. Bizimle ilgileri olmayan, bu işlere karışmamış insanlardı, ama koşullar işi buraya getirdi.***

Şüphesiz bütün olup bitenler benim üzerimde derin iz bıraktı. Ancak şöyle bir iz bırakmadı. Yani, işte biz çok günah işledik, günahsız adamlan öldürdük! Türkiye'de hergün günahsız bir yığın insan ölüyor. Ve günahsız bir yığın devrimci ölüyor. Dolayısıyla ben daha çok onlara üzülmenin doğru olacağı kanısındayım.

İnsan olarak üzülüyorum. O zaman da (üç ajan götürüyoruz) diye düşünmedim. Baştan beri böyle düşünmedim. Zorunlu olarak bu böyle oldu."

Yusuf Küpeli konuşuyor

Ertuğrul Kürkçü'nün söyledikleri bu kadar değil tabii. Kürkçü'den, kendisinin de içinde bulunduğu, etkin rol aldığı eylemlerin toplu bir değerlendirmesini yapmasını istedim. Kürkçü'nün bu konudaki düşüncelerine yeniden döneceğiz.

Şimdi, 12 Mart öncesi gençlik liderlerinden Yusuf Küpeli'yle yaptığım konuşmaya geçelim. Küpeli, 12 Mart öncesinde, **Fikir Kulüpleri Federasyonu** başkanlığı görevini üstlendi. Fikir Kulüpleri Federasyonu, sonradan **Dev-Genç'e** dönüştü. Küpeli'nin, Dev-Genç'in ideolojik oluşumunda gerçekten büyük bir payı vardı.

Yusuf Küpeli siyasal eyleme, 1962-1963 yılında 21 Mayıs olayıyla iradesi dışında karıştı. Talât Aydemir'in liderliğindeki 21 Mayıs ihtilal girişiminden sonra, bütün Harp Okulu öğrencileri gibi onun da öğrencilikle ilişkisi kesildi. Önce Türkiye İşçi Partisi'nde çalışan Küpeli, sonradan "demokratik devrim tezleri"ni benimseyerek, TİP'in ideolojik çizgisinden koptu. Küpeli'yi bundan sonra Mahir Çayan, Ertuğrul Kürkçü ve Münir Ramazan Aktolga ile beraber görüyoruz.

Küpeli, geçmiş eylemleri en sert biçimde eleştirenlerin başında yer alıyor. Küpeli'ye 12 Mart öncesi eylemlerden gereken sonucun çıkartılıp, çıkartılmadığını soruyorum. Yanıtları ilginç. Anlattıklarını özetleyerek aktarıyorum:

" Kişisel kanaatıma göre, herkesin gereken sonucu çıkartması ve bu hareketlerin bir an önce şırak diye durması beklenemez. Bunun için, bunlara karşı, sistemli, her alanda, hayatın her alanında mücadele yürütmek gerekir, zerre kadar hoş görmemek gerekir.

Bireysel terörü eleştirmek, mahkum etmek gerekir. Ben bu yüzden bu mücadelenin yeterince verilmediğine inanıyorum. Bunda birtakım duygusal nedenlerin etken olduğuna ve birtakım küçük, oportünistçe, bilinçsizce da olsa, oportünistçe hesapların neden olduğuna inanıyorum.

Geçmiş hareketin insafsızca özeleştirisini yapmak gerekir. Eliştirmek gerekir. Bütün ayrıntılarıyla, kimseye acımadan, herşeyi ortaya çıkartmak gerekir. Çünkü bu, bireylerin sorunu değil, toplumun kurtuluşunun sorunudur. Çünkü bireylerin maddi ve manevi olarak kurtulmaları, toplumun kurtuluşuyla bağlantılıdır.

Yani kimse kendini gizleyerek, saklayarak kurtulamaz. Kurtulursa bu geçici bir örtbas etme olur. Nihai tahlilde her şey açığa çıkacaktır. Ve insanların geçmişte hata yapmaları son derece doğaldır. Ben de hata yaptım. İnsanları tek tek ele alırsak, bu hataları ya son derece büyütür, umutsuzluğa gideriz, ya da herşeyi örtbas edip kendimizi yüceltmeye, idealize etmeye gideriz ki, her iki yol da aynı kapıya varır.

İnsanları, içinde yaşadıkları toplumların türevleri olarak görürsek, daha büyük bir soğukkanlılıkla herşeyi daha doğru değerlendirebilir, hataları daha soğukkanlılıkla kabul edebiliriz."

Yanılgının nedenleri

Yusuf Küpeli'ye *"bu yanılgıların ideolojik kaynakları nedir"* diye soruyorum. Anlatıyor... Küpeli'yle konuşurken, yanımızda Nahit Töre de var. O da Yusuf'un söylediklerini onaylıyor:

"Hata yaptık! Ama neden yaptık? Bir Marksist hareket içinden gelmiyorduk. Gençlik çıkış yolu bulamıyordu. Türkiye'de yol

gösteren bir Marksist hareket yoktu. Bu neydi, nasıldı, özet olarak anlatabilirim, ama tek kelimeyle, gençliğin çıkış yolu bulamaması, onu umutsuzluğa itti. Ve gençlik hareketinden kopan gruplar bireysel terörizmin batağına saplandılar! Ondan sonra bu durumu bir (kahramanlık edebiyatı) içinde değerlendirmeye kalkarsak, bir daha aynı hatalara düşme veya yanlışa ödün verme durumuna gireriz ki, bu çıkış yolu değildir. Yalnız Marksist hareket için değil, bütün ilerici demokrat hareket için, bütün barışçı güçler için, bütün demokrasiden yana güçler için bu aynıdır.

Şimdi bugün de Türkiye'de birçok şeyin açıklığa kavuşmasına rağmen, aynı oyunlar oynanmaya çalışılıyor. Birtakım kişiler kışkırtılmak istenmektediir;, özellikle silahlı kuvvetlerde bazı kişiler kışkırtılmak istenmektedir; kontrgerillanın varlığı meşrulaştırılmak istenmektedir. Bunun için de kendilerine Marksist-Leninist diyen bireycil terörcü gruplar kullanılmaktadır."

Kışkırtıcı ajan sorunu

12 Mart öncesi gençlik eylemlerinde birçok kışkırtıcı ajan görev almıştır. Mahir Kaynak, Eyüp Temeltaş, Erdal Gökyüzü, ilk ağızda akla gelenler. Küpeli'ye, İsrail Başkonsolosu Efraim Elrom'un kaçırılmasında rol alan Hava Yüzbaşı İlyas Aydın'ın kişiliği üzerinde sorular soruyorum. Küpeli'nin bu konudaki yanıtı bana çok ilginç geldi:

" *Sorunu basit ajan sorununa indirgememek gerekir. Ajan her örgüte sızar. Yalnız her ajan da girdiği örgütün kafa yapısına göre hareket eder. Herşeye politik açıdan bakmak gerekir. Her toplumda belli sınıflar var. Bu sınıflar varolduğu sürece, bu sınıfların ideolojisi de varolacaktır. Kendi inancıma göre proletarya ideolojisi yükseldiği ölçüde, siyasal yaşamda etkin olduğu ölçüde, proletarya hareketi örgütlendiği ölçüde, burjuvaziden, küçük burjuvadan kaynaklanan, Marksist gözüküp, anti-Marksist olan hareketler de zayıflayacaktır, eleneceklerdir. Fakat tamamen yok olmalan diye birşey söz konusu değildir. Bunlann tamamen yokolmalan, uzun bir toplumsal sürece bağlıdır. Ama bunlar etkisiz kılınabilirler. Bu, kitleleri örgütlemeye, amansızca, sistemli bir mücadele yürütmeye, hoş görmemeye bağlıdır.*

"Eleştirmek gerekir"

Yusuf Küpeli, geçmişi acımadan, en sert ve ayrıntılı biçimde eleştirerek doğrunun bulunabileceğini söylüyor. *"Ondan sonra"* diyor, *"barış, demokrasi ve toplumsal ilerleme yoluna yönelebiliriz."*

Sözü yine Yusuf'a bırakalım:

"Yalnız söylediklerimden şu anlam çıkanlmamalıdır. Üç arkadaşımız asıldılar. Bu arkadaşlanmız yiğitçe öldüler, idam edilirlerken. Ama siyasal görüşlerine katılmıyorum ben!

Biz de onlarla benzer hatalar yaptık. Ama sağ kaldık. Bu, işte, açıklanması zor birtakım rastlantılarla, işte hayatta rastlantılar da vardır, iç bağlantılan kolayca açıklanamayan olaylara rastlantı diyoruz.

Kızıldere katliamına karşı çıkmak, bir Deniz Gezmiş akadaşın, Yusuf Aslan arkadaşın, Hüseyin İnan arkadaşın asılmasına karşı çıkmak ile benim dediğim farklı şeylerdir. Bunlara elbette karşı çıkmak gerekir. Aynca bu, arkadaşlann kişiliklerine yönelmiş bir hareket değildir. Bunlann kişiliklerinde sol harekete, - genel olarak ilerici-demokrat harekete- bunlar doğru da yapmış olsalar, yanlış da yapmış olsalar, ilerici-demokrat harekete saldırmışlardır. O'nu asmışlardır.

Bunlann düşüncelerini, yaptıklannı siyasi olarak, ideolojik olarak kıyasıya eleştirmek gerekir. Hepimizin siyasi düşüncelerini, yaptıklannı eleştirmek gerekir. Bunlan eleştirmek ayn şeydir, karşı-devrimin katliamına karşı çıkmak ayn şeydir.

İnsanlar yanlış yaparak da ölebilirler.

Tek tek kişilere inmeden, genel olarak 12 Mart hareketini değerlendirirsek, bu hareketlere katılan bir sürü insanda, kişilik olarak, ruh yapılan olarak, birçok farklılıklar, hatta olağanüstü farklılıklar bulabiliriz. Ama tüm bu insanlan kitlelerden kopuk, darbeciliğe, faşist teröre hizmet eden bireysel terörizm, anarşizm, Troçkizm, kısacası goşizm çizgisinde birleştiren ortak özellik, umutsuzluk, geleceğe duyulan umutsuzluk, işçi sınıfının ideolojisine ve savaşımına yitirilen inanç veya hiçbir zaman inanmamış olmaktır."

Eylemlerin niteliği

Küpeli, 27 Mayıs Anayasası'nın topluma sınırlı özgürlük getirdiğini, Marksist hareket üzerindeki terörün bir ölçüde kalktığını anlatırken, *"demokrasiyi nasıl anlıyorsun"* diye soruyorum. Yanıtı şöyle:

"Demokrası konusundaki sorunuza gelince...Türkiye'de bilimsel sosyalizme gerçekten inananlar, işçi sınıfı çizgisinde olanlar, demokrasinin en tutarlı savunuculandırlar. Çünkü demokrasi, sosyalizme geçişte kitlelerin bilinçlenmesi ve örgütlenmesi için en uygun ortamı yaratmaktadır. Şüphesiz burjuva demokrasisi burjuvazi diktatörlüğünün bir biçimidir ya, tavizli bir diktatörlüktür. Kitlelerin bilinç ve örgütlenme düzeylerine göre iktidarın paylaşıldığı, burjuvazinin de aleyhine işleyebilen sınırlı bir diktatörlüktür. Faşizm ise, burjuvazinin en tekelci, en sömürücü, en kanlı kesiminin, başta işçi sınıfı ve emekçi yığınlar olmak üzere kademe kademe burjuvazinin diğer tüm kesimlerine karşı da amansız bir diktatörlüğü, intikam hareketidir. Burada iktidarın zerre kadar paylaşılması sözkonusu değildir. Bu nedenle burjuvazinin faşist diktatörlük biçimiyle, burjuva diktatörlüğü biçimi arasında uzlaşmaz bir çelişki vardır. Ve bu çelişkiyi aynı görenler, faşizm alternatifi karşısında burjuva demokrasisini en ardıcıl biçimde savunanlar, bilimsel sosyalistler, işçi sınıfı hareketidir. Bugün Türkiye'de de CHP bunu görmek, kendi solunda, terörizme karşı olan tüm sol hareketlerle, işçi sınıfı hareketiyle demokrasinin savunulması konusunda ittifaka gitmek zorundadır. Kitlelerin örgütlenmesi, en geniş anlamda örgütlenmesi konusundaki tüm engelleri, yasal engelleri, 141-142 gibi engelleri kaldırma yolunda işçi hareketi kadar çaba sarfetmek zorundadır. Çünkü CHP'nin de varlık şartının, batı anlamında bir sosyal demokrat parti olmasa bile, bugünkü yöneticileri mali sermayeye sayısız tavizler vermiş olsalar bile, hatta onlarla hemen hemen tam bir işbirliği haline gelmiş olsalar bile, burjuva demokrasisi olduğu, faşizme karşı demokrasinin yaşatılması sorununun geniş kitlelerin örgütlenmesi önündeki tüm engellerin kaldırılması yolunda tutarlı çaba sarfetmek zorunda olduğunu görebilmelidir. Tüm ilerici aydınlar da, demokratlar da aynı şeye zorunludurlar. Ve hele faşizm tehlikesinin sürekli olarak gündemde olduğu koşullarda, içinde bulunduğumuz kritik koşullarda, bu olay daha büyük önem kazanmaktadır..."

Küpeli, burada bir saniye duruyor ve *"Maoculuk ve faşizm, her ikisi de barışın ve demokrasinin düşmanlandır"* diyor ve biraz ilerde okuyacağınız İlkay Demir tarafından savunulan düşünceleri, en sert biçimde eleştiriyor.

"Bu konuda bir de Maoculuk ve antiSovyetizm'in çeşitli biçimleri, bunlara karşı mücadele önem kazanmaktadır. İşçi sınıfı çizgisi, sorunun öneminin farkındadır ya, tüm ilericiler, demokratlar da demokrasi mücadelesinin, anti-faşist mücadelenin Maoculuk'a ve antiSovyetizm'in her biçimine karşı verilen mücadele ile ayn olmadığını görmek zorundadırlar.

Türkiye'de sınırlı bir demokratik ortama kavuşulabilmişse eğer, bunda değişen dünya dengesinin rolünü görememek çok büyük bir dargörüşlülük olur. Bu demokratik gelişmede, sınırlı da olsa toplumun daha rahat nefes alabilme olanaklarına kavuşmasında, emperyalist sistemin gerileyişini ve onun politikası olan soğuk savaş politikasının çöküşünü, sosyalist sistemin, Sovyetler'in gücünün artışını, dünyadaki güçler dengesinin sosyalist sistemden yana değiştiğini ve onun politikası olan uluslararası ilişkilerde yumuşama ve barışın oynadığı büyük rolü görememek alabildiğine dargörüşlülük olur. Ve burada sosyalist sisteme, Sovyetler'e devamlı küfreden, dünyanın en gerici güçleriyle işbirliği halinde olan, uluslararası ilişkilerde yumuşamayı askeri-sınai komplekslerle birlikte bilinçli olarak baltalamaya çalışan Maoizm'in demokrasi düşmanlığını görememek çok büyük dargörüşlülük olur. Bunların ülkemizdeki uzantılarının Sovyetler'le ve sosyalist sistemle gelişen, ekonomik-kültürel ve giderek politik bir nitelik almakta olan yakın ilişkilerimize yaptıkları saldırıların demokrasi düşmanlığı ile eş anlamda olduğunu görememek çok büyük bir dargörüşlülük olar. Ve hatta antiSovyetizm'in her biçiminin ülkemizde demokrasi düşmanlığı ile eş anlamda olduğunu görememek çok büyük bir dargörüşlülük olar. Neden?..."

İlkay Demir, biraz sonra okuyacağınız gibi, "Türk-Sovyet ilişkilerini bağımsızlığa aykırı" buluyor; buna karşı Küpeli, aynı davada aynı eylemler nedeniyle yargılanan İlkay Demir'in görüşlerini, "demokrasi düşmanlığı" olarak görüyor. Küpeli, Sovyetler'in Türkiye'ye yaptığı yardımı "emperyalist tekellerin gücünün kırılması" olarak niteliyor.

Küpeli'nin bu konuda söyledikleri aynen şöyle:

"Sovyetler Birliği ile gelişen ekonomik ilişkilerimize kısaca göz atalım. Sovyetler, enerji vermekte, sanayileşmemiz için gerekli olan en temel kuruluşlan, demir-çelik, alüminyum, rafineri vb. gibi kuruluşlan Türkiye'de kurmaktadırlar. Bunlar emperyalist tekellerin sermaye ihraçlan ile taban tabana zıt şeylerdir. Bunlar Kamu İktisadi Teşekkülleri (KİT'ler) eliyle devletten devlete yapılan yardımlar biçiminde olmaktadır. Çok uzun vadeli, %2,5 faizli, karşılığı tanm ürünleri olarak ödenen yardımlardır. Asla kar transferine vb. yönelik olmadıklan gibi, tamamen ulusal ekonominin güçlendirilmesini sağlama amacıyla yapılmaktadırlar. Emperyalist tekellerin yurdumuzdaki ekonomik ve dolayısıyla politik güçlerini dengeleyerek demokratik ortamın gelişmesine en büyük yardımı sağlamaktadırlar. Bunun yanında prekapitalist ilişkileri gerileterek, işçi sınıfının yoğunluğunu arttırarak demokratik gelişmeye hizmet etmektedirler. Bunlara şu veya bu şekilde saldırmak demek demokrasiye saldırmak demektir. Faşist güçlere hizmet demektir. Bu nedenle demokrasiden yana olan tüm ilericiler, aydınlar, demokratlar Sovyetler'le gelişen ilişkilerimizin önemini, Maoculuk'un demokrasi düşmanlığını, anti-Sovyetizm'in her biçiminin demokrasi düşmanlığı anlamına geldiğini çok iyi kavramak zorundadırlar.

Sovyetler'in bu işten yaranna gelince... Türkiye'de olsun dünyanın her neresinde olursa olsun, ulusal ekonominin güçlendirilmesi demek, emperyalizmin geriletilmesi, dünya banşının garanti altına alınması, dünya halklannın ve dolayısıyla Sovyet halkının da geleceğinin teminat altına alınması demektir. Ve sanınm bundan daha büyük bir yarar da olamaz."

Küpeli, 27 Mayıs Devrimi'nin getirdiği sınırlı özgürlük ortamında bilinçlenme sürecinin hızlandığını, aynı tarihlerde soğuk savaş politikasının dünya boyutlarında kınldığını, bu gelişmelerin toplumu hareketlendirdiğini anlatırken şunlan söylüyordu:

"1965'lerde öğrenciler, Kozlu'da kurşunlanan işçilerin yanında yer aldılar. Şu yanlıştır: öğrenciler işçileri bilinçlendirdiler. Hayır, tam tersi: işçiler öğrencileri bilinçlendirdiler. Doğru olan budur. Çünkü işçi hareketi gençliği yönlendirmiştir ve etkilemiştir. Çünkü Marksizm işçi sınıfının öğretisidir. Çünkü toplumdaki en ilerici sınıf işçi sınıfıdır."

Küpeli, bundan sonra Türkiye İşçi Partisi'nin işlevine geliyor. *"TİP'in bu oluşuma katkısı neydi?"* diye sormaya hazırlanıyordum ki, o yanıtlıyor.

"TİP, hiçbir zaman komünist hareket değildir. Bu açıktır."

Milli Demokratik Devrim

Küpeli, bir zamanlar sıkı sıkıya bağlı bulunduğu "MDD" görüşünü şimdi çok ağır dille suçluyor: *"MDD bir görüş değil, bir aldatmacadır ve TİP'in içine düştüğü umutsuzluk, bu aldatmacanın yaygınlık kazanmasına yolaçmıştır"* diyor.

Yusuf Küpeli, MDD ve "aldatmaca" olarak nitelediği bu görüşün önde gelen savunucularından olan Mihri Belli'yi suçluyor. Belli, MDD görüşünü eleştirenlere Cumhuriyet gazetesinde bir yanıt verdi. Mihri Belli'nin bu açıklaması Yusuf Küpeli tarafından yanıtlandı. Dilerseniz, önce Küpeli'nin MDD görüşünü nasıl yorumladığını öğrenelim, sonra, bütünlüğün bozulmaması için, Belli'nin ve buna karşılık olarak da Küpeli'nin açıklamalarını okuyalım.

Küpeli, Niğde Cezaevi'nin, kitaplık biçimine dünüştürülmüş bir merdivenaltında Milli Demokratik Devrim görüşünü şöyle eleştiriyordu:

"Bu hareket, komplocu bir harekettir. Komünist bir hareket değildir. Bir programı bile yoktur. Sarsak ve basit bir harekettir. İşte, gençliği kendisinden göstererek, bazı kişilerin ihtilalcilerle pazarlığa oturmasına yarayan bir kumar oportünizmdir.

Hiçbir şey açık oynanmamıştır. Açık oynansa, zaten bu duruma düşülmezdi. Çok şey gizlenmiştir gençlik liderlerinden, çok şey... Gençlikle başka ilişki, öbürleriyle başka ilişki..."

Burada soruyorum. *"Öbürleri dediğin kimler?"* Gülüyor: *"Cuntacılar"* diyor. Devam ediyor:

"Tabii, komplocu derken de şunu demek istiyorum. Türkiye'deki ilerici aydınlara, bütün demokrat kişilere herhangi bir eleştirim yoktur. Komploculuktan amacım, siyasi kumarbazlıktır.

MDD hareketinin bu tutumu da yeni umutsuzluğa kaynak olmuştur. Gençlik hareketi, işçi sınıfından bağımsız olarak ne devrime öncülük edebilir, ne de başka bir şey yapabilir. Gençliği

küçümsememek gerekir amma, gençliğin yerli yerine oturması için de işçi sınıfının yolunda hareket etmesi gerekir."

Burada soruyorum:

"Niçin siz o tarihte işçi sınıfının yolunda yürümediniz?"

Şöyle yanıtlıyor:

"O dönemde, siyasal hayata etkin olan bir Marksist hareket olmadığı içindir ki, umutsuzluk yayılmıştır. TİP bir umutsuzluk yaymıştır, MDD bir başka umutsuzluk yaymıştır. Ve böylece çıkış yolu bulunamamıştır.

Birtakım komplocu güçlerin, devlet elden gidiyor, yaygarası kopanp iktidara gelebilmeleri için -gerek küçük burjuva radikalizmi, gerekse faşistler aynı oyunun içindedirler- kıştırtmalanyla, gerekse o dönemde ideolojik olarak etkinlik kazanan Maoizm, Troçkizm, Latin Amerika anarşizmi... Bunlar birleşince, beslenen umutsuzluk içinde bireysel terörizm başlamıştır.

Bireysel terörizm, başlangıçta Erim kabinesinin, belirli bir dengenin iktidara gelmesine, ondan sonra da devam eden terörizm, faşist kanadın egemenliğine yardımcı olmuştur. Ve o nedenle faşist kanat, terörist gruplan, kendi istihbarat örgütleriyle, olanaklanyla yakalamamış, hatta bu eylemlere, bu maceralara yardımcı olmuştur.

İsterse yakalar. Yakalamıyor, bırakıyor. Belirli bir dönem fonksiyonlan bitinceye kadar, bırakıyor. Sonra yakalıyor ya da öldürüyor.

Bugün de öyle yapılıyor. Önce bırakılıyor, sonra yakalanıyor."

Toplumsal ilerleme

Küpeli'ye bugünkü siyasal görüşünü soruyorum: "Bağımsızlık, demokrasi, toplumsal ilerleme ve sosyalizm" diye yanıtlıyor. Özetle diyor ki;

"Geçmiş, en ince ayrıntılanyla eleştirilmelidir. Gençlik, yığınsal olarak proletaryanın yolunda yürümeye çalışmalıdır. Gençlik, proletarya partisinin disiplinine uyum göstermeye çalışmalıdır. Bireysel terör ve maceracılık, siyasal umutsuzluktan kaynaklanan sapmalardır. Bireysel terör, Marksizm'e, proletarya hareketine ters düşen bir yoldur. Bu yol acımasızca eleştirilmeli ve ideolojik olarak mahkum edilmelidir."

Yusuf Küpeli, "kışkırtıcı ajan" sorununa da başka türlü bakıyor: *"asıl"* diyor, *"hareketin kendisini eleştirin. Çünkü hareket, kendiliğinden provokasyona açık bir hareketti. Ajanlan ön plana çıkanrsanız hareketin kendisi unutulur: eleştirinin hedefi şaşar."*

Şu sözler de Küpeli'nin:

"1 2 Mart öncesi ve hemen sonrası bizlerin de içinde bulunduğumuz hareketlerin ne Marksizm'le, Leninizm'le, ne ilericilikle, ne demokratlıkla, ne de olumlu herhangi bir şeyle zerre kadar alakası yoktur. Bu hareketlerin içindeki kişilerin iyi ya da kötü niyetli olmalan bir anlam ifade etmez. Çünkü, cehenneme giden yol iyi niyet taşlanyla döşenmiştir."

Görülüyor ki, Küpeli, Mahir Çayan'ın ideolojik önderliğindeki eylemlere karşı çıkarken, cezaevinde merhabalaşmadığı arkadaşı Ertuğrul Kürkçü'nün siyasal görüşleriyle yüz seksen derece ters düşüyor.

Biraz sonra, Kürkçü'nün değerlendirmelerine geçeceğiz. Önce, Yusuf Küpeli ve Mihri Belli arasındaki tartışmaya gözatalım.

Mihri Belli yanıtlıyor

Niğde Cezaevi'nde yaptığım bu röportaj Cumhuriyet gazetesinde yayınlanınca, çeşitli çevrelerden tepkiler geldi. 12 Mart öncesi ve sonrası eylemlerde sık sık adlannı duyuran ve bu döneme kendi kişiliklerinin damgasını vuran gençler, ideolojik yapılannın oluşumunda yadsınmaz payı bulunan Mihri Belli'yi ağır dille suçluyorlardı. Mihri Belli, kendisi hakkındaki suçlamalan gönderdiği mektupla yanıtlıyordu.

Mektubu aynen yayınlıyorum:

20.8.1978

Sayın Uğur Mumcu;

"(Bir Dönemin Eylemcileri Tartışıyor) başlıklı röportajı izliyiorum. Güdülen amaç belli. Hem siyasal inançlanndan ötürü yıllar boyu zindanlarda kalan bu insanlann unutulmamasını sağlamak, hem bireysel teröre eğilim gösteren bugünün bazı gençlik çevrelerini, bir zamanlar aynı cinsten eylemde bulunmuş olan

ağabeylerinin ağzıyla uyarmak, bu cevreleri doğru çizgiye çağırmak. Niyetinin bu olduğu açık. Ancak röportajda düşülen bir yanılgıya işaret etmek gerekiyor. Bence muhataplanndan bazılan doğru seçilmemiştir.

Bir kıyaslama yapalım. Bilindiği gibi, Nazi'lerin işi olan ünlü Reichstag yangını provokasyonunu izleyen Leipzig davasında Dimitrov'dan başka iki Bulgar (Popov ve Tanev) ile Alman meclisi komünist grubu başkanı Torgler de tutuklandılar. Sanık olarak mahkeme önüne çıkanldılar. Dimitrov dışında bu sanıklardan hiç biri Nazi mahkemesi karşısında gereken davranışı gösteremedi. Bunlar yılgınlığa uğradı, Dimitrov'un duruşmalardaki örnek davranışını yersiz ataklık saydılar ve ona karşı bir tutum benimsediler. Öyle ki duruşmalar boyunca Dimitrov yalnız Nazi'lerle değil, bu sanıklarla da uğraşmak zorunda kaldı.

Besbelli ki Leipzig davasıyla ilgili bilgi toplayan ve konuyu devrimci açıdan sunmak amacında olan bir yazar, Torglerler'in, Popov ve Tanevler'in söyleyeceklerine itibar etmez; Dimitrov'un değerlendirmelerine dayanır. Oysa senin bu röportajında, sıkıyönetim mahkemesi önünde devrimci onurunu yüksek tutma çabasında olanla, duruşmalarda Abdülhamitler'i, Demireller'i överek yargıçlara yaranma gayretinde olan, sanki aynı kefeye konuyor.

Her terör dalgasından sonra hareket fire verir. Bu olağandır. Eskiden, mücadelenin yalnızca illegal yöntemlerle sürdüldüğü dönemlerde, fireler köşelerine çekilir ve susarlardı. Hatta bunlar, Atatürk zamanında , devlet görevlerine atanır ve kurulu düzenle bütünleştirilirdi. Bugünün değişik koşullannda fireler, bazı duraksamalardan sonra gene suret-i haktan görünme yolunu buluyorlar. Şu ya da bu şabloncu çizgiyi benimsiyorlar ve bu kisve ile proleter devrimci harekete karşı çıkıyorlar.

Şu iyice bilinmelidir ki; bugün bireysel terör eğilimi gibi yanlış bir tutum içinde olan hiç kimse, 12 Mart döneminde faşist mahkeme önünde günah çıkartan birinin öğüdüyle bu eğiliminden vazgeçmez. Ve böyle kaynaklardan gelme akıl hocalıklan tam ters etki yapar. Nasıl ki, bu gibilerin Milli Demokratik Devrim hedefine yönelttikleri eliştiriler de kimseyi etkilemezse.

Bunlar Milli Demokratik Devrim çizgisini küçük burjuva radikalizminin "kuyrukçuluğu" ve "cuntacılık" olarak nitelendiriyorlar. Tarihsel gerçekler bu yakıştırmayı yalanlıyor. Radikallerin başlıca uğraşının tabanımızı bizden koparmak olduğu artık bilinmektedir.

Bize karşıydılar, çünkü bağımsız politikamızı ve proleter devrimci stratejimizi nasıl bağnazlıkla savunduğumuzu iyi biliyorlardı. Elbette ki antiemperyalist ve antifaşist güçler cephesinde küçük burjuva radikalizminin de yeri vardır. Devrimci stratejimiz böyle bir güçbirliğini emreder. Ama devrimde hegemonya konusunda işçi sınıfının önderliği kesinlikle savunulmuştur.

Milli Demokratik Devrim, sosyalizme varacak olan devrimci süreç içinde ilk ileri adımdır. Feodal ilişkileri hala önemli ölçüde barındıran bağımlı kapitalizm koşullarında, ülkenin ulusal bağımsızlığını sağlamadan ve feodal ilişkilerin tasfiyesi anlamında demokrasiyi gerçekleştirmeden, yani işbirlikçi sermayenin egemenliğine, ağa ve tefeci bezirgan sömürü ve tahakkümüne son vermeden, toplumun sosyalist kurtuluş aşamasına geçemeyeceği gerçeğine dayanır. Bu, bilimsel sosyalizmin aşamalı devrim kavramının Türkiye koşullarına uygulanmasından başka bir şey değildir.

Böyle bir devrim, ancak, toplumda en tutarlı devrimci sınıf olan işçi sınıfının önderliğinde tüm ulusal ve demokratik güçlerin katılmasıyla gerçekleştirilebilir. Devrimde hegemonyanın işçi sınıfının sağındaki radikal güçlere geçmesi, devrimci sürecin kesintiye uğraması ve geriye dönüşün kaçınılmaz hale gelmesi sonucunu verir. Biz bunu daha başından beri en ufak bir yanlış anlamaya yer bırakmayacak biçimde söyledik.

12 Mart arifesinde, devrimci gençlik çevrelerinin tarafımızdan bireysel terör yöntemlerine itildiği yolundaki iddiaya gelince... Olan şudur: Biz, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, egemen güçlerin Türkiye'ye dayattığı çok partili düzenin gerçek burjuva demokrasisi olmadığını ilk günden gördük ve proleter devrimci hareketin kaderini, düzeni demokrasi saymak gibi gerçekçi olmayan bir varsayıma bağlamama yolunda çaba gösterdik. TİP parlamentarizmine karşı çıkışımızın arkasında bu yatar. Ne denli sınırlı olursa olsun, bu siyasal düzenin sağladığı olanaklardan yararlanmak başka şeydir, parlamentarizm başka şey. Ve biz bu sınırlı olanaklardan yararlanarak, "Filipin Demokrasiciliği" denen, statükocu partilerin kapalı av alanının sınırlarını gögüsleye göğüsleye genişlettik. Bir an geldi, gerici güçler baskı yöntemlerini eskisi gibi rahatça uygulayamaz oldular. Bu, hareketimizin emekçi yığınlar içinde kök salarak gittikçe güçlenmesine paralel düşen bir gelişme idi. Devrimci bilinç, öğrenci kesimini aşıyor, işçiye ve köylüye ulaşıyordu.

ABD emperyalistleri ve işbirlikçileri gidişin, kendileri için kötüye gidiş olduğunu görmekte geçikmediler. Kendi yasalarını çiğnemekte sakınca görmediler ve illegal faşist teröre baş vurdular. Genç devrimciler birbiri ardından öldürüldü. Bize yeni bir mücadele biçimi dayatılıyordu. Ya bağımsızlık ve demokrasi mücadelesine son verecektik, ya demokratik haklarımıza sahip çıkacak ve baskı kuvvetlerinin desteğindeki illegal faşist teröre karşı meşru demokratik savunmaya geçecektik. İkilem buydu. (Bize, sosyalist olacaksan nasyonal-sosyalist ol, ya da öl, deniyordu) sözü doğrudur.

Burada söz konusu olan, demokratik savunmadır. Bu, siyasal iktidarın ele geçirilmesine yönelik bir mücadele değildi. Onun için, bu mücadele ile, Çin devrimi ya da Küba devrimi arasında paralellikler kurmaya çalışan görüşlere bia daha baştan karşı çıktık. Ama demokratik direnişi de her zaman savunduk. Kimseyi pasifliğe itmedik. Kimseye (faşizme teslim ol) demedik.

Bu dönemde devrimci hareket, ABD emperyalizminin ve işbirlikçilerinin dayattığı yöntemlerle, gene onların uygun gördüğü zaman ve alanda savaşı kabul etmek zorunda bırakılmıştır. Yani başlangıçta insiyatif bizde iken, 1970'lerin başında elden kaçırılmıştır. Bunun böyle olmasında elbetteki bizim de hatalarımız var. Ancak yenilgiyle sonuçlandı diye tüm mücadeleyi mahkum etmek gibi bir tutumla karşı karşıyayız. Bu, devrimci bir tutum değildir. Savaşta yengi de olur yenilgi de.

Hatalar işlenmeseydi de güçler dengesi emperyalizmin lehine idi. 1960'larda işçi sınıfının çoğunluğunun henüz kendisi için sınıf niteliğine erişmediğini ve AP'ye oy verdiğini hatırdan çıkarmayalım. Evet, güçler dengesi onların lehine idi ve ne yaparsak yapalım kısa vadede sonuç uzun boylu değişmeyecekti. Postu daha pahalıya satacaktık o kadar. Ancak işbirlikçi güçlerin üstünlüğünün çok iğreti olduğu da bir gerçektir. Üç yıl süren açık faşist teröre karşın, iki buçuk yıllık "MC"nin halk düşmanı iktidarına karşın ve bugünün, sürdürülen açık faşizmi horlatmaya yönelik terör dalgasına karşın Türkiye'de devrimci potansiyel 1960'larla kıyaslanamayacak ölçüde güçlüdür. Son sözü devrimciler söyleyecektir.

Başarı dileğiyle.

Mihri Belli

Küpeli Belli'yi suçluyor

Yusuf Küpeli, bir zamanlar beraber olduklan, aynı düşünceleri paylaştıklan Türkiye Emekçi Partisi Genel Başkanı Mihri Belli'yi çok ağır sözlerle suçluyor.

Bu mektuplan yayınlarken 12 Mart öncesinde devrimci gençliği etkileyen Belli ve Küpeli'nin bugünkü tartışmalannı, günümüzde devrimci eylemler içinde yoğrulan gençlere tarihsel belgeler olarak sunuyorum.

Belli'nin mektubundan sonra, Küpeli'nin bu mektuba verdiği yanıtı okuyalım:

"Mihri Belli, Sayın Uğur Mumcu'nun Niğde Cezaevi'nde yaptığı röportaj yayınlanınca, suret-i haktan gözükme hevesiyle gerçekleri çarpıtan bir mektubu 20.8.1978 günü Cumhuriyet gazetesinde yayınlattı. Görünüşte cevap hakkını kullanıyordu ya, gerçekte söylenen ve olan şeylere değil, söylenmesini ve olmasını istediği şeylere cevap veriyordu. Şüphesiz bu, gerçeklerden kaçmanın, insanlan yanıltmanın, konuyu gerçek rayından saptırarak demagoji yapmanın en kolay yoluydu. Ama Mihri Belli'den de başka türlüsü beklenemezdi zaten.

Neden başka birinin değil de benim Mihri Belli'nin mektubunu yanıtlama gereğini duyduğum sorusu akla gelebilir. Çünkü Belli, mektubunda (Demirelcilik)'ten, (Abdülhamitçilik)'ten ve sıkıyönetim mahkemelerinde bunlan yapanlann kendisine saldırdıklanndan, bunlann ögütlerinin bireysel terörcüler üzerinde ters etki yapacağından vb. sözediyordu ama, isim vermiyordu. Benim ise bunlarla bir ilişkim yoktu. Ama o, kendisini eliştiren herkesi bu kategori içine sokuyor veya sokmaya çalışıyordu. Bu söylenenlerin hiçbiriyle, "Demirelcilik" veya "Abdülhamitcilik"le uzaktan yakından bir alakam olmadığı halde, mahkeme tutanaklannda bu yönde şu veya bu şekilde tek bir sözüm bile bulunamayacağı halde, röportajda Mihri Belli hakkında haklı olarak en sert bir-iki söz eden kişi ben olduğum için, sanki bunlan ben yapmışım havasını yaratmaya çalışarak hakkında söylediğim, çok çok azını söylediğim gerçekleri geçersiz kılmaya çalışıyordu. Kaldı ki, böyle bir şey sözkonusu olmasa bile, haklannda "Demirelcilik" "Abdülhamitcilik" dedikodusu çıkartılan veya bu konu ile ilgili olarak bazı sözler etmiş olan kişiler kendilerini savunmuş, Mihri

Belli'yi yanıtlamış olsalar bile, ben yine de Mihri Belli'nin bu mektubu üzerine bazı şeyler söyleme gereksinmesini duyardım. Çünkü mektupta, şahsıma yönelik hiçbir gerçek dışı saldın olmasa bile, -ki işin bu yanı, bence asıl önemli yanı da değil- siyasi gerçeklerin akılsızca çarpıtılması; Dimitrov gibi, işçi sınıfının yüce önderlerinden birinin istisman ve kişisel küçük hesaplar uğruna yığınlara oportünistçe yanlış tanıtılması sözkonusudur. Ve şüphesiz işin asıl önemli yanı da budur, yanıtı gerekli kılan yanı da bu sorumsuzluktur.

Belli, mektubunda, Mumcu'nun amacının, hem (bizlerin unutulmaması), hem de (bireysel terör eğilimi gösteren gençlerin ağabeylerinin uyanlması) olduğunu vb. söylüyor.

Bir kez, diğerleri hakkında bir şey söylemesem bile özellikle benim (unutulmak) veya (unutulmamak) gibi bir amacım yok. Zaten toplumun ileriye, güzele doğru değişmesi yönünde savaşım vermek isteyen insanlann, bireysel mutluluğunu toplumun içinde bulabileceğine inanan insanlann, ki gerçek mutluluk da anca böyle bulunabilir- kalıcı kutsal hiçbir şey olmadığına inanan ve bulunduğu tarihsel süreç içinde kitlelerle, geleçek için savaşan diğer insanlarla birlikte kendine düşen görevi yapmanın herşeyden önemli, asıl yapılması gereken olduğuna inanan insanlann aksine inanmalan, "unutulmak" gibi bir sorunlannın olması da olanaksızdır. Bu mantık, (unutulmama) tutkusu, zemzem kuyusuna bilmem ne yapmaktan dünyayı ateşe vermeye kadar, insanı çılgınca, insanlık dışı işlere götürebilen aşın bireyci, hertürlü mülk sahipliğinin ürettiği bir düşünce biçimidir. Bu kafa yapısı, en sivri görünümleriyle faşistlerle, peygamber taslaklannda kendini gösterir. (Unutulmamak), (efsane olmak)... Ne yazı dizisini hazırlayan Uğur Mumcu'nun ve ne de onun suallerini yanıtlayan benim, böyle basit, küçük bir amacımız vardır. Amaç, işçi sınıfının, emekçi yığınlann, tüm toplumun ilermesinden yarar uman güçlerin ve kişilerin zararanna olan, ilerleme için gerekli olan demokratik ortamın gelişip serpilmesine zarar veren bireysel terörizmi mahkum etmek, faşist güçlerin ekmeğine yağ süren bireysel terörizmi mahkum etmektir.

İkincisi, ben kimsenin (ağabeyi), özellikle (uyancı, nasihat verici ağabeyi) falan değilim, istemiyorum, böyle bir amacım yok. (Ağabeylik) Mihri Belli'ye göre birşeydir. Vaktiyle bunu çok yap-

mıştır ve sanırım halen de yapmaktadır. Çünkü (ağabeylik), sorumluluk istemeyen, örgütsel bağlarla insanları birbirine bağlayamayan son derece laubali bir ilişkidir; ilerici eylem içinde (ağabeylik) böyle bir kurumdur. Ve günümüzde bu kurum, yaşa başa göre yapılan değerlendirmeler, kurulan (aile ilişkileri) çok gerilerde kalmıştır; artık insanların işine, yeteneğine, sorumlukluk duygusuna bakılmaktadır. Ve kolay ögütlerle, uyanlarla hiçbir şeyin değişmeyeceği bilinmektedir. Ve ben de kimseye ögüt verme niyetinde değilim; bireysel terörcülerin düşmanıyım; bunlara karşı verilen kavgayı faşizme karşı verlen kavganın bir parçası olarak görüyorum; bunların öğütlerle değil toplumdaki demokrasi güçlerinin gelişmesiyle, örgütlü savaşımıyla yok edilebileceklerine inanıyorum; bunlara karşı verilen kavgada, -ki bunu da yeterli bulanlardan değilim- sözkonusu röportaj çerçevesi içinde yerimi almaya çalıştım sadece. Ne bunlara ve ne de geçmiş yanlışların simgesi haline gelmiş olan Mihri Belli'ye karşı söylemek istediklerimi de söyleyebilmiş değilim.

Gelelim Dimitrov sorununa... Özet olarak, Belli, Dimitrov'u ve kendisine saldıranlan karşılaştırmaya kalkarak, Dimitrov'un faşistlere karşı tutarlı bir savaşım verdiğini, -ki doğrudur, hatta onları dünya kamuoyu önünde en mükemmmel biçimde mahkum da etmiştir- kendisine saldıranlann ise sıkıyönetim mahkemelerine (yaranmaya) çalıştıklannı vb. söylemektedir. Ve tabii bu arada da, kendisine saldırmayanlan, her zaman yaptığı küçük kumazlıkla, safına çekebilmek amacı ile, (Dimitrov gibi mücadele vermiş) kişileri, (röportajın muhatabı) olabilecek gibi göstermektedir. Tabii kendisini de aynı kategori içine koymaktadır.

Önce Dimitrov kimdi, Leipzig davasında ne yaptı, 12 Mart mahkemelerinin karşısına çıkanlar kimlerdi, ne yaptılar, yapılması gereken ne idi suallerine, çok kısa yanıtlar vermeye çalışalım.

Dimitrov, Lepizig davası ile ilgili olarak faşistlerin mahkemesi karşısına çıktığı zaman 51 yaşında, 30 senedir komünist partisi üyesi, uzun yıllar partinin sorumlu yöneticiliğini yapmış, tecrübeli, sorumlu bir komünistti. 23 Eyül 1923 antifaşist ayaklanmasının önde gelen liderlerindendi. 13 yaşında matbaa işçiliğine ve aynı anda politik eyleme başlayarak, sendikalardan partinin verdiği çeşitli görevlere, milletvekilliğine, büyük grevlerin yöneticiliğine dek yaşamının her alanında savaşım vermişti. Ama asla hiçbir bireysel

terör eylemine, anarşist eyleme bulaşmamıştı. Reichstag yangını gibi antikomünist bir cinayetle uzaktan yakından ilişkisi yoktu. Tüm siyasi yaşamı boyunca bilinçli bir komünist olarak anarşist eylemlerin, bireysel terörizmin amansız düşmanı olmuştu. Hiç bulaşmadığı Reichstag yangınının sorumlulanndan olmakla itham edilirken, kendi şahsında komünist hareketi, dünyadaki tüm ilerici hareketi mahkum etmeye çalışan faşistleri mahkum edebilecek güçte, tam anlamıyla haklı ve güçlü bir konumdaydı.

12 Mart mahkemelerinin karşısına çıkanlan ise, değil Dimitrov gibi bir komünistle karşılaştırmak, bunlar arasında bir tek komünist bile bulabilmek mümkün değildir. 12 Mart hareketi ile yenilenler komünistler değil, komünist bir hakeket değli, her türlü anarşist, Trockist, Maocu akımlar; her türlü küçük burjuva oportünizmi, komploculuğu, bireyciliği idi. Kesinlikle işçi sınıfı hareketi değildi yenilen. Ve mahkemelerde yargılananlann büyük çoğunluğu, Dimitrov'un, Leipzig davasında da mahkum ettiği, saldırdığı bireysel terör eylemlerine bizzat katılmış, işçi sınıfı hareketine zarar vermiş, anarşist, yan anarşist, Troçkist, komplocu tiplerdi. Mahkemelerde ne demiş olurlarsa olsunlar, bunlan Dimitrov'la karşılaştırmaya kalkmak, kıyaslamalar yapmaya kalkmak, daha baştan, büyük bir sorumsuzluk ömeği, Dimitrov'u küçümseme çabası -ya da kendi zavallı benliğini Dimitrov gibi yüce bir önderle eşdeğer gösterme çabası- olarak gözükür. Dimitrov, büyük bir komünistti. Tutarlı bir komünist hareketi, kitlelere zararlı, provokasyon rolü oynamış anarşist hareketlerle eşdeğer gösterme çabası, yanlış tanıtma çabası olarak gözükür. Ve belki de bunu yapmakla, daha baştan, her zamanki gibi büyük bir yanlışın içine düşmüştür. Kaldı ki, Dimitrov ile karşılaştınlmam mümkün olmasa bile, onun dediği gibi, mahkemeye yaranma çabam da kesinlikle söz konusu değildir.

Diğerlerini bir yana bırakacak olursak, kendi duruşmamda neler söylemeye çalıştım?

Şüphesiz duruşmalarda herşeyi mükemmel yaptığımı, bir sürü hata yapmadığımı iddia edecek değilim. Bunun böyle olmaması, daha önce doğru bir eylem içinden gelmeme bağlı idi. Ama ben, savunmamda da belirttiğim gibi, (ne Georgi Dimitrov, ve ne de onun tımağı) rolündeyim.

Kalkıp (ben komünistim, yaptığımız her şey doğrudur) diye mi bağırmam veya buna benzer şeyler mi söylemem gerekiyordu acaba Mihri Belli'ye göre? O zaman, Belli'ye göre, (Dimitrov ile uyumlu davranmış) ve röportajın (muhatabı olmaya) hak mı kazanmış olacaktım?

Evet bunu bilerek, isteyerek yapmadım. Ve tam aksine, duruşmalarda Marksist olmanın çok iy bir şey olmasına karşın komünist olamadığımı, provokasyon niteliğinde anarşist, Troçkist bir pisliğe bulaştığımı, hatta daha sonra karşı çıkmış olmama rağmen bunun yöneticilerinden olduğumu, işçi sınıfının bizleri yargılayacağını, istemeyerek provokatör durumuna düştüğümü vb. söyledim. Bunun yanında, sözlerimin etkinlik kazanması için, sadece yaptığım şeyleri değil, yapamadığım şeyleri bile üstlendim. Yani, bazılan kahramanlık edebiyatı yaparak hukuki sorumluluktan kaçarlarken, tüm hukuki ve siyasi sorumluluklan fazlasıyla üzerime aldım. Bunun aksini de hiç kimse iddia edemez. Kendimle birlikte, -ki kişiliğim, ben ne pozisyonda olursam olayım kamuoyu karşısında bu pisliklerin bir ölçüde simgsi haline gelmişti- bu pisliği, anarşist, Troçkist provokasyon hareketini, bireysel terörizmi, işçi sınıfına ihanet hareketini, faşist baskılann demogojik meşru mazereti haline gelen hareketi yerin dibine batırabilmek için bilinçli olarak, zevkle elimden geleni yaptım. Ve bu konuda en iyi işi yaptığıma da, en tutarlı davranışı gösterdiğime de beynimle ve yüreğimle sonuna dek inanıyorum. Ama bunun yanında hareketin içindeki ajan-provokatörleri, faşizmin oyunlannı ki bunlara alet olmuştuk- doğru dürüst açıklayabildim mi? Eleştirilecek bir nokta varsa o da budur. Ama ben, Dimitrov gibi, hareketin içinden de gelmiyordum. Niteliklerimiz belli idi. Bu, bir yede, bireysel eksiklik de olmanın ötesinde, tüm geçmiş hareketin zaafının, yanlışlığının doğal bir sonucuydu.

Burjuvazi, bu pisliği yığınlara, "komünist" bir hareket olarak tanıtma çabasındaydı. Daha kontgerilladaki sorgularda bile, adamlar biz bir şey demeden sorgu kağıdına (Marksist-Leninist'im) diye yazarak ifadeye başlıyorlardı. Yani bizlerin Marksist-Leninist olarak kamuoyuna tanıtılmasında yarar görüyorlardı. Ellerine geçenler gerçekten komünist olsalardı, faşistlerin yapmek isteyeceği ilk şey, onlardan bir pişmanlık belgesi almaya kalkmak, komünizmden vazgeçtiklerine dair bir belge almaya

kalkmak olacaktı. Halbuki onlar bizden çok bizleri komünist olarak tanıtmak hevesindeydiler. Rezaleti kamuoyuna "komünizm" olarak tanıtmak işlerine geliyordu; ne yaptıklarını çok iyi biliyorlardı. Mahkemelerde (komünistim) diye haykırmak, yaptığımız işleri savunmak, önceden olduğu gibi mahkemelerde de burjuvaziye hizmet etmeye devam etmek olacaktı. Bunu yapanlar çok oldu; ama ben bunu yapamazdım. Çünkü Mihri Belli ile aynı kafada değildim ve hiç bir zaman da olmayacağım. Bilmeyerek burjuvaziye hizmet etmiş olmakla birlikte burjuvaziden nefret ediyordum ve burjuvaziye hizmet ettiğimi anladığım an kendimi mahkum etmekte tereddüt gösteremezdim.

Aslında, Mihri Belli'nin mektubunda cevap verilecek, hem de uzun uzun cevap verilecek çok yan var. Bu, Mihri Belli'nin öneminden kaynaklanan bir sorun değil. Mihri Belli, oportünist olarak bile önemsiz bir kişi. Kendisine karşı doğru dürüst, hatta hiç siyasi mücadele verilmediği halde iflası da bunun en somut kanıtlarından biri. Ama toplumumuzda Mihri Belliler çok ve bu nedenle Mihri Belli, bir kafa yapısının somut bir örneği olarak, simgesi olarak ele alınıp eliştirilmesi geriktiği için eleştiriliyor. Yoksa kişi olarak, daha önce de dediğim gibi, yıkılmasına bile gerek kalmamış, zaten yıkılmış bir kişi olduğu için tek başına eleştirilmeye bile değmez."

Kürkçü ayrı kanıda

Yusuf Küpeli'nin görüşlerini, ardından Mihri Belli'nin yanıtını ve bundan sonra yeniden Küpeli'nin Belli'ye verdiği yanıtı öğrendikten sonra bu parantezi kapayıp, 12 Mart öncesi ve sonrası gençlik eylemlerini yönlendiren gençlik liderlerinden, Dev-Genç başkanı Ertuğrul Kürkçü'nün düşüncelerini öğrenmeye çalışalım.

Küpeli ile Kürkçü, 12 Mart öncesinde çok yakın iki arkadaştılar. Şimdi birbirleriyle çok ayrı ideolojik görüşteler. Ayrıca arkadaşlıklan da kalmamış.

Bireysel terör ve maceracılığı Ertuğrul Kürkçü'ye soruyorum. *"Bunca deney yaşadın; nasıl değerlendiriyorsun bunları?"*

Ağır ağır konuşarak yanıtlıyor:

"... Maceracı deyince, her sınıf bu maceraya kendi sınıf görüşü açısından bakar. Burjuvazi için, gerçekten, maceracı denilen akımların hepsi mahkum edilmelidir. Çünkü burjuvazi kendi düzenini sarsan her türlü harekatı bir macera olarak değerlendirir."

Kürkçü'nün sözünü burada kesip, soruyorum: *"Peki, sosyalist literatürdeki maceracılık?.."* *"Evet"* diyor. Anlatıyor:

"... Burjuvazinin perspektifi var. Burjuvazinin perspektifi, kimi zaman, sosyal demokrat ve revizyonist sapma olarak, sosyalist hareketin içerisine giriyor. Ve burjuvazinin görüş açısından bazı hadiseleri sardınyor. Benim gördüğüm kadar, maceracılık diye nitelenen, kimi zaman literatürde kendisine (goşist) diye atıfta bulunulan siyasi akımın sınıf temeli, küçük burjuvazidir. Ancak bu küçük burjuva hareketinin, genel sosyalist siyasi hareket içinde etkinlik kazanabilmesi ya da mevzi kazanabilmesi, bizzat bunların kendi güçlerinden kaynaklanmıyor. Tam tersine bunu doğuran bazı etkenler var. Bu akımın sosyalist hareket içinde tehlikeli hale gelmesinin asıl nedeni„ sosyalist siyasi hareketin güdümünün reformistlerin, revizyonistlerin ve sosyal demokrat sapmaların elinde bulunmasıdır."

Kürkçü bu değrlendirmeleri yaptıktan sonra şu sonuca ulaşıyor:

"Bir proleter devrimcinin bu akımlan mahkum edebilmesi için, herşeyden önce gerçekten ciddi bir proleter devrimci hareket yaratması... Bu bi.r. İkincisi, bunun kendisine tepki olarak geliştiğini, reformist ve revizyonist akımlan mahkum etmesi gerekir. Ben kendi payıma reformist ve revizyonistlerle birleşerek maceracı denilen akımlan sindirme konusunda bir ittifak yapmaya her zaman kesinlikle karşı oldum. Bu akımlan yenecek olan proletaryanın kendi bağımsız hareketidir."

Ertuğrul'un bu açıklamalarından sonra, hemen *"1971 harekatı konusunda hiç özeleştiri yapma zorunluluğunu duydun mu"* diye soruyorum.

Özeleştiri zorunluluğu

Böyle bir özeleştiri... Şüphesiz bütün siyasi kavşak noktalarından dönüldüğünde, bütün siyasi krizlerden çıkıldığında, bütün akımlar, hareketler, kendilerini ve ne yaptıklarını gözden geçirmek

durumundadırlar."

Kürkçü konuya böyle giriyor. Sonra da şunlan anlatıyor:

"...12 Mart'taki terörden çok büyük kayıplar vererek, örgütsel olarak, ki o zaman işte THKC başlığı altında ifadesini bulan hareketimizin örgütsel birliği dağılmış olarak çıktık; dolayısıyla bunu örgütsel bir tarzda, yani içinde bulunulan durumdan bir yükseğe sıçrayacak, yaratıcı bir özeleştiri tarzında yapabilecek objektif imkanlara sahip olamadık. Dolayısıyla bunlan bireysel olarak çözmeye çalıştık. Ben kendi payıma mahkemelerde kendi görüşümü aktarmaya çalıştım.

Ancak daha sonra hadiseler durulup, bu hadiselere uzaktan bakmaya çalıştık. Bu süre içinde şunu da gördüm. Yapılan, yapılmaya kalkışılan bu özeleştiri, zaman, mekan ve biçim açısından yine yanlıştır. Özeleştiriyi, sadece olumsuz anlamda değil, olumlu anlamda da düşünüyoruz ve yapmaya hazırlanıyoruz. Bu, benim anladığım kadanyla pratige ışık tutmak, geleceğe kılavuzluk etmek amacıyla yapılır. Bu bakımdan son derece ciddi bir hadise olarak ele alınmalıdır.

Bunun için gerekli araçlara sahip olamadık. Birincisi, dışarda cereyan eden pratiği yakından izleme olanağımız -özellikle askeri cezaevinde hapsedildiğimiz sürede- olmadı. Fakat bu arada boş da durmadık tabii... Olabilen hadiseleri değerlendirmeyi, toplamayı düşündük.

12 Mart sürecinden çıkardığım sonuçlar itibariyle şunlan söyleyebilirim. Kendi sorumluluk çerçevemden ve kendi pratiğimden çıkardığım dersler olarak, şüphesiz kendi adıma konuşabilirim. Başka akımlar hakkında konuşmaya uzun boylu hakkım yok. Önce kendimizle olan hesabı görüp bu işi bağlamamız, bu muhasebeyi bitirmemiz gerekir.

Kendi hareketlerimizin değerlendirilmesi bakımından, o (anarşist), (Troçkist) vb. yanlış değrelendirmenin, bu gün paylaşılma olanağı olmadığı kanısındayım. Hareketin tarihsel açıdan, esas olarak haklı, doğru ve devrimci bir zeminde yer aldığı düşüncesindeyim. Bu, şüphesiz teorik olarak her şeyi yerli yerine koyduğumuz anlamına gemez, ama hareketimizin devrimci bir siyasi hareket olduğu gerçeğinin üzerinin örtülmesine de izin vermez..."

Kürkçü, burada, hareketi, "Troçkist" ve "anarşist" olarak niteleyen eski arkadaşı Yusuf Küpeli'ye de yanıt vermiş oluyor. Daha sonra anlatıyor:

"Bir talihsiliğimiz söz konusu. Biz proletaryanın siyasi bakımdan henüz yeterince olgunlaşmadığı, Türkiye'nin sınıf hareketlerinin yeterince toplumsal bir devrim için gelişmediği koşullarda savaşmak zorunda kaldık. Bizim o gün yarattığımız hareket, gençlik hareketinin proletaryaya eğilim duyan, samimi devrimci unsurlan, bu nitelikleriyle güçlü bir işçi sınıfı yaratma imkanına objektif olarak sahip olamazlardı. Ancak biz elimizden geldiği kadar, bildiğimiz kadanyla, Marksizm'i bildiğimiz kadanyla savunduk."

Kürkçü bütün çektiklerine rağmen, "proletaryanın bağımsız sosyalist hareketini" savunduklannı, aynca sosyalist hareketi yönlendirmek isteyen öteki akımlan teoride mahkum ettiklerini söylüyor. Sonra ekliyor: *"Biz sadece zora dayanan mücadele yollannı değil, banşçı parlamenter yollan da, yani her iki yolu da kullanmayı amaçladık."*

Kürkçü *"hata da yapmış olabiliriz"* derken, ben hemen soruyorum, *"yaptığınız temel hata neydi?"*

Yanıt şöyle:

"... Şu olabilir, siyasi durumu doğru tespit edememe... Siyasi duruma uygun, doğru taktikler uygulamama... Yeterince esnek davranamama..."

Ya eylem çeşitleri?.. Bunu soruyorum. Yanıtlıyor:

" Eylem çeşitlerini soruyorsunuz. Bu herhalde çok tartışılan, bugün de tartışılmakta bulunan şey, silaha dayanan eylem biçimleridir. Şunu ifade edeyim. Bu gibi yollar, sınıf durumunun dengesine göre, yerinde ve zamanında kulanıldığı zaman, gerek banşçı yollar gerekse silahlı yol, devrimci işlev yaparlar. Ve bunlann hepsi tek tek kullanıldığı gibi, birbirleriyle ilişki içinde de kullanılabilir.

Kanımca bizim 12 Mart öncesinde esas olarak zorun, silahın girdiği mücadele davranışlan, faşist saldırganlıkla mücadele çizgisi içerisinde oluyordu. Marks, Rusya'daki narodnikerin yöntemleri için şöyle diyor: (Onlar, Rodas'taki zelzeleden ne kadar sorumlu idiyseler, kullandıklan mücadele yöntemlerinden de o kadar sorumluydular.)

Gerçekten bu bizim irademizin dışında, bize dayatılmış bulunan bir mücadele tarzıydı ve bizim o gün için iki yolumuz vardı önümüzde: Ya faşistlere teslim olacaktık; -formüle edersek-, onlar bize şunu söylüyorlardı (soyalist olacaksan, nasoynal sosyalist ol), ya da öl... Bize konulan tercih buydu. Biz ikincisini seçtik!

Demokratik bir cumhuriyette Marksist fikirler serbestçe tartışılabilir ve bunlara karşı yapılan saldırganlıklar da şeklen dahi olsa, devlet tarafından kontrol altına alınır. Çünkü herşey yasal esasa bağlanmıştır.

Biz kendimize yapılan saldırıların önlendiğini değil, tam tersine bunlann teşvik edildiğini, kışkırtıldığını, bizzat örgütendiğini gördük. Bu durumda, ya inançlanmızı terkedecektik ya da dövüşecektik... İkincisini yaptık."

Kime yaradı?

Kürkçü'ye göre, başvurduklan eylemler 12 Mart faşizminin büsbütün solu ezmesine yol açmadı. *"Bu bir sonuçtur"* diyor Kürkçü. Bu eylemler olsa da olmasa da, sınıf dengelerinin aynı sonucu yaratacağı kanısında.

"Türkiye'de iki kamp var. Biri gericilik kampı, öteki reformist kamp."

Kürkçü, *"12 Mart'ta, gericilerin Demirel'i, reformistlerin de silahlı kuvvetler içindeki (radikalistleri) tasfiyesinden sonra denge kurulmuştu"* diyor ve şunlan söylüyor:

"Proleter devrimciler, rejimi temelinden yıkacak kadar esaslı güçlere sahip değillerdi. 12 Mart'ın nedeni, bir komünist ayaklanmaya karşı devletin kendisini koruma çabası olamazdı."

12 Mart'ın ister istemez devrimcilerle çatışacağını söyleyen Kürkçü sözlerini şöyle bağlıyor:

"Yapılanlar, sosyalist siyasi hareketin tecrübe hazinesine bunlan da kattı. Bütün sorun, bunlan Marksist'çe değerlendirip, değerlendirmemek... Bunlara ah etmek, vah etmek, iyi oldu demek, yani ne bunlarla övünmek, bunlann içinde sakladıklan kusurlan görmemek, görmezlikten gelmek, ne bunlan yok etmeye, olan bütün bu şeyleri yok etmeye çalışmak olmasa gerek... Yani bizim önümüzde daha önceden birikmiş bir tecrübe yoktu. Yollanmızı kendimiz aradık, kendimiz bulduk.

Bugün burada bulunmaktan en ufak bir sıkıntı duymuyorum. Kendi payıma. Çünkü neden burda bulunduğumu biliyorum."

"Peki" diyorum, *"Bugünkü Dev-Genç ile sizin Dev-Genç arasında ideolojik bir bağlantı, bir yakınlık var mı?"*

Önce duraksıyor, sonra gülüyor, acı acı gülüyor ve İngilizce:

"Yorum yok" diyor!

Nahit Töre, *"Yol Yanlıştı"*

Nahit Töre, gerek 12 Mart öncesi gerek sonrası adını duyurmuş olan gençlik liderlerindendir. Töre, son tahliyelerden sonra cezaevinde kalmış yedi kişiden birisidir. Töre, İstanbul'da birçok silahlı eyleme girişmiş, banka soymuş, ünlü bir doktorun oğlunu kaçırarak fidye istemişti. Töre, geriye dönüp baktığında bu tür eylemlere *"yanlış yollardı bunlar"* diyor. *"Hangi siyasal görüştesin bugün?"* diye sorduğumda, kısaca *"barış, sosyalizm, toplumsal ilerleme"* diye yanıt veriyor.

Sözlerine *"Yusuf Küpeli'nin bütün söylediklerine katılıyorum"* diye başlayan Töre, şunları söylüyor:

"Bugünkü genç arkadaşlara, geçmişin eylemlerini sağlıklı biçmde anlatmak, birtakım eleştirilerden kaçan insanların, söylemekten kaçındığı veyahut da kendi kariyerist düşüncelerinin açığa çıkmasından korktuğu konuların açığa çıkmasında fayda var.

Şöyle yarar var. 71 öncesi gençlik hareketini ele alacak olursak, bu gençlik hareketi hiçbir şekilde Marksist-Leninist, bilimsel sosyalizmden kaynaklanan, onun üzerine kurulu, onun örgütsel bütünlüğü içinde yeralmış bir hareket değildi. Küçük burjuva bir hareketti. Bu küçük burjuva sosyalizmi hareketi içerisinde birtakım doğrular ve yanlışlar vardı.

O dönemde bir Mariguhella, bir Lenpeo, bir Mao, bir Douglas Bravo gibi adamlarla Lenin'i aynı görüyorduk. Bunların anarşist-Troçkist, işçi sınıfından sapma hareketler olduğunu değerlendiremiyorduk.

Ben şahsen, Maoizm'i 1974'ten sonra öğrenmeye başladım. Bunun işçi sınıfından sapma bir hareket olduğunu sonraları öğrendik. Bir Geuvera'nın Bolivya deneyinin yanlış oluduğunu şahsen kafamızı duvara vurduktan sonra gördük, ama biz bunları birer Marksist-Leninist olarak görüyorduk. Bu da bizim, bilimsel sosyalizme yaklaşırken hiçbir maddi temelimizin olmadığını gösterir.

Olmadığı iki türlü ortaya çıkıyor. O zaman bilimsel sosyalist hareketi toplayan, kitlelerle bağ kuran bir parti hareketi içinde değildik. İkincisi, parti hareketi içinde olmamanın dışında, bilimsel sosyalizmin klasiklerine yaklaşacak burjuva kültürümüz dahi yoktu.

Geldiğimiz ortam belli, kültür mirası belli!.. Sorunlan tartışacak durumumuz bile yoktu.Tam bir kargaşa içine girdik. Ama o zamanki Dev-Genç hareketini değerlendirirken, şunlan da koymak gerekiyor: Başta kitleleri peşimizde sürükleyerek hareketi götürüyorduk. Daha sonra tütün mitingleri, fındık mitingleri, sarmısak mitingleri, fabrika direnişleri, 15-16 Haziran'da yeralma gibi eylemlere kadar dönüşebiliyordu hareket.. Ama işin içerisine -işte faşistler örgütlü biçimde arkadaşlanmızı öldürmeye başladıktan sonra- silah girdikten sonra, yavaş yavaş kitlelerden koptuk.

İşin içerisine silah girdikten sonra öyle bir noktaya geldik ki, altı ay önce Karadeniz'de miting yaparken, altı ay sonra adam kaçırabililyoruz, banka soyabiliyoruz.

Bu oluşum, bizim nasıl bir dünya görüşünde olduğumuzun açık kanıtıdır..."

Burada Töre'in sözünün kesip soruyorum "Sen *banka soymuş muydun?*" Çocukça gülüyor:

"Bir bankayı soydum. Akbank'tı. Ama üç-beş tanesi üzerimizde kaldı. İtiraz edemedik."

"Adam kaçırdın mı?"

Yine gülüyor:

"İşte Hakan Duman'ı... Ben sana anlatsam bu Hakan Duman olayını, istihbaratı getiren..."

"Kim" diyorum. Anlatıyor ama *"yazma abi"* diyor.

Hayret ediyorum! Fakat söz verdim. Yazmıyorum.

Töre devam ediyor:

"Kitle eylemlerinden, tütün, fındık, sarmısak mitinglerinden, hatta işçi direnişlerine kadar uzanan eylemlerden, çok kısa süre silahlı soygunlara kadar dönüşmemiz, bizim siyasal olarak hangi temelde yükseldiğimizi göstermektedir.

Bu birinci bölüm. Yalnız buraya şunu da eklemek gerekir. Bizim o dönemde bazı parti çalışmalan oldu. MDD içinde... O dönemde İstanbul TİPiin ele geçirilmesi istenmişti, MDD'nin o günkü önderleri tarfından... Bir kampanya başladı, bir kavga başladı. Hatta İstanbul il kongresini, döverek, zorbalıkla aldık!

O dönemde gençlik içinde ilk farklılaşma FKF (Fikir Kulüpleri Federosyonu)'nda başlamıştı. İşte, FKF'de bir grup, İstanbul sekreterliğindeki arkadaşlarla Ankara'da SBF'deki bir grup arkadaş, sanırım onlar Hüseyin Ergun'un etrafındaydı, İstanul'da arkadaşlar da Veysi Sansözen ile Sıtkı Coşkun'un etrafındaydı. Biz o sıralar MDD teorisini açıkça savunan TİP'ten ayrılmış guruplar olarak ortaya çıkmıştık.

Söylemek gerekirse o gün, onlann görüşüne karşı çıkmamız iki bakımdan yanlıştır ki, bu da anarşizmin özünü gösteriyor. Bizim karşıtımız olan arkadaşlan, şiddetle zorbalıkla tasfiye ettik ve hareketin dışına ittik. Bunlann işçi sınıfına daha bir yakın politikalan vardı. Bizden daha yakın bir politikalan vardı. En azından birtakım gerçekleri doğru olarak koyabililyorlardı ortaya. Bizim bunlara karşı tasfiyeci biçimde ortaya çıkmamız, bize, göreli olarak bir süre güç kazandırdığı ölçüde, bir süre sonra da bu gücü kaybettirdi, işin içine silah girerken. Tabii bu arkadaşlar da (geçmişte tamamen biz haklıydık), diyemezler. Biz kendi çelişkimizi zorbalıkla yokedecek bir hava içindeydik.

İkinci duruma gelince... 12 Mart'a gelirken, açıkçası Godo bekleniyordu. Bir darbe olacak.."

Halk savaşı

Nahit Töre konuşurken, Yusuf Küpeli söze karışıyor:

"Bazılan bir askeri darbenin ön koşullannı hazırlamak için bireysel tetöre, kitlelerden kopuk küçük gruplann silahlı eylemlerine katılmışlarsa da, Resneli Niyazi, Yakup Cemil rollerini oynamayı düşlemişlerse de, içtenlikle halk savaşını başlattıklannı sananlar, kendilerini Vietnam'da ya da ihtilal yıllannın Küba'sında düşleyenler vardı. Bunlar ayn ayn gruplarda bulunabaldikleri gibi, yan yana aynı grubun içinde de bulunabiliyorlardı. Örneğin ben, o dönem siyasi içeriğini bugünkü gibi kafamda çözümleyememiş olsam da, komploculuktan nefret ettiğim için bu ikinci kategorde idim ya, çoğunluk da ikinci kategori içinde idi ya, özünde sonuç değişmiyordu. Kitlelerden kopuk terör, küçük gruplann ıvır-zıvır silahlı eylemleri, bu gruplann veya içindeki kişilerin niyetleri ne olursa olsun, bu gruplar doğrudan siyasi iktidara yönelmedikleri

için, kitlelerle birleşerek siyasi iktidar alternatifi olamadıklan için, suyun bulanması, zaten suyun bulanmasını isteyen, siyasi iktidara en yakın örgütlü, silahlı büyük gücün veya güçlerden birinin komplosuna, iktidan gasbetmesine yardımcı oluyordu."

Küpeli bunlan anlattıktan sonra ekliyor:

"Sonuç olarak farketmiyor, siyasi sonuç olarak da farketmiyor."

Nahit Töre, *"Evet özünde hiç farketmiyor"* diye Küpeli'yi doğruluyor. Sonra anlatmaya, kaldığı yerden devam ediyor.

"Yani halk savaşı başlayacak, görüşündekilerle, doğrudan doğruya cunta ilişkisinde olanlar arasında özde birşey farketmiyor. Çünkü ikisi de, her ikisi de aynı ortamı meşrulaştırma kavgası veriyor. Bu ortamda bir sürü eylemler oluyor. Fakat biz gerçekten şunu göremiyorduk: Bir yerde burjuvazinin azılı faşist darbesine karşı, eğer burjuvazinin reformist hareketi bize daha yaşama olanağı veriyorsa, desteklenmesi gerektiği, onun karşısında tavır alınmaması gerektiği bir olgudur mesela.

12 Mart döneminde yapılması gereken şuydu: Beklenen Godo gelmeyince, hareket durmalıyıdı. Tabii bu değerlendirilmedi. Siyasal değerlendirme yapma bir kafa işidir. O günlerde durum şuydu. Karadan öyle açılmıştık ki, gitsek de boğulacağız, dönsek de boğulacağız. Tam kontradayız. Takatımız kalmamış. 12 Mart'a böyle gittik.

Ben şunlan söylemek istiyorum en sonunda:.

O günlerde verilen hareketlerin hiçbir tanesinin işçi sınıfı hareketi olmadığını açıkça söyledim, hala da söylüyorum. O hareketlerden medet umarak bugünkü çeşitli biçimlerde, çeşitli fonksiyonlarda eylem sürdürenlerin de yanlış yolda olduklanna inanıyorum.

Bunlar Türkiye'deki demokrasi güçlerini bölücü, banştan, toplumsal ilerlemeden yana güçleri bölücü, birliği bölücü hareketlerdir. Bunu, ille de kafalanna vurularak öğrenmek istiyorlarsa, -ki birşey diyemeyiz onlara- buna Türkiye'deki demokratik güçler, proletarya çizgisinde hareket eden güçler, sanıyorum pek izin vermezler.

Zaten soyutlanmış durumdadırlar.

Faşistlerin iktidan söz konusu olursa, bu gibi yollar bir süre daha geçerlik kazanabilirler. Pek o şanslan da yok...

MC ya da faşizm gelir, halk savaşı başlar gibi bir durum da yok. Bugün Türkiye'deki güçler dengesi bir Şili'deki, mevzi, lokal bir soğuk savaşın sürdürülmesi gibi bir kuşakta değil Türkiye."

Nahit Töre, bundan sonra Türkiye'de bugün oluşan sınıf dengesini anlatıyor. Ecevit'in, burjuvazinin istediği reformları yapmak üzere iktidara geldiğine, tavır koyarken, MC ile CHP arasındaki aynımı gözetmek gerektiğine değiniyor.

Töre bunları anlattıktan sonra bugünkü devrimci gençlere ve eylemcilere şunları söylüyor:

"Geçmişte bizden örnek alsınlar. Bugünkü Türkiye'yi, en genel olarak, dünyadaki yeriyle araştırmaları, incelemeleri gerekir. Sorunlara subjektif olarak değil en genel, Marksizm'in evrensel ilkelerini Türkiye'nin özgül koşullarına uyar biçimde çalışarak, getirmeleri gerek... Bu durumları göz önünde tutmazlarsa, bu, sürer gider.

Bu genç arkadaşlar -ki sanmıyoruz böylesine bir silahlı harekete girdiklerini- içlerinde silahlı eylemleri kışkırtıcı bir sürü unsurların olduğuna inanıyoruz

Bunlar, kontrgerillanın istediği bütün hareketleri yaptırmaktadırlar. 12 Mart'ta bizim hareketimiz bitince, gemi ve Kültür Sarayı'nı yaktılar. Yani kendileri sürdürmeye başladılar.

Barış, demokrasi, toplumsal ilerlemeden yana bir görüşteyim."

Töre, Maoizm, Troçkizm, "üç dünya teorisi" gibi yolları "anti-Marksist görüşler" olarak niteliyor. Yusuf Küpeli de aynı yargılara katılıyor. Maoizm, Troçkizm gibi ideolojilerin sosyalizmi yozlaştırmak için "ihraç" edildiğini söylüyor. *"Kışkırtıcılık sadece, al git, vur, demekle olmaz, ideolojik olarak da yapılır"* diyor.

"TERÖR, MARKSİZM'E VE LENİNİZM'E AYKIRIDIR

Bir başka görüş: İlkay Demir

Cezaevinde "aydınlıkçı" olarak bilinen grup, İlkay ve Necmi Demir, birinci THKO davasından Ahmet Erdoğan, İstanbul THCK davasından mahkum olan Kamil Dede ile Denizli Ziraat Bankası soygunundan mahkum olan Kadir Kaymaz ve Hikmet Çiçek'ten oluşuyordu.

Bu grubun görüşlerini İlkay Demir anlatıyor.

İlkay ve Necmi Demir, İsrail Başkonsolosu Efraim Elrom'un kaçırılması olayına adı karışan evli çift. Demir'ler İstanbul'da Mahir Çayan'lar Ertuğrul Kürkçü'lerle birlikte eyleme geçmişler. Demir'lerin o günden bu yana görüşleri oldukça değişmiş.

"Görüşleriniz ne zaman değişti" diye soruyorum, *"1974 yılından sonra"* diyor..

Sonra anlatıyor:

"Günümüz dünyası, insanlık dünyasının en büyük sömürücüleri ve zalimleri olan Soveytler Birliği ile Birleşik Amerika arasında şiddetli bir rekabete sahne olmaktadır. Bunlardan Sovyetler Birliği daha azgın ve tehlikedilir. ABD, 30 yıldır dünya halklarından yediği darbeler sonucu gerilemektedir. Dünyayı paylaşma, yeni yetme emperyalist olan Sovyetler Birliği'nden gelmektedir. (yeni çar)lar, daha çok olan askeri güçlerine güvenerek yayılma peşinde koşmaktadırlar."

İlkay Demir daha sonra iki süper devlet arasıdaki "rekabetin", odak noktası olarak Avrupa'da sürdüğünü, Sovyetler Birliği'nin ülkemizi askeri işgal tehdidinde tutuğunu, Ecevit'in "Sovyet tehlikesi yok" yollu açıklamasıyla "talihsiz bir gelişmeyi" başlattığını söylüyor. Demir ve arkadaşları Sovyetler'le imzalanan "dostluk ve işbirliği" antlaşmasına da şiddetle karşı çıkıyorlar.

Demir, bunları anlattıktan sonra devam ediyor:

"Sovyetler Birliği'ne yarıyor"

Yurdumuz zor günlerin eşiğindedir. Alabildiğine kargaşa hüküm sürmektedir. Kitle mücadelelerinde nispi bir durulma ve bekleyiş görülmektedir. Hergün yeni bir cinayet işleyerek ellerini kana bulayanlar, kontrgerilla faşistleri ve komandolar, ülkemizin başına bela olmuşlardır. Bunlar, iki süper devlete karşı mücadelede biricik güvence olan halkımıza saldırarak, yurdumuzun düşmanlarına hizmet etmektedirler. Türkiye'yi zayıf düşürmekle, sosyal emperyalistlerin bu zayıflıklarından yararlanmalarına zemin hazırlamaktadırlar.

Bugün aynı zamanda (faşizme karşı mücadele) adı altında başıboş maceracılık ve bireysel terörcülük yoğunlaşmaktadır. 71 maceracılığında varolan devrimcilik de kalmamıştır bugünün maceracılığında. Maceracılık, affedilecek şımarık çocukluktan çıkmış, karşı-devrimci bir karekter kazanmıştır. Maceracıların eylemleriyle kontrgerilla eylemleri birbirine karışmıştır. Artık aralarında hiç bir sınır yoktur. Kimse ayırt edememektedir. Sağa sola bomba atmak, banka soymak, adam kaçırmak, adam öldürmek gibi sorumsuz eylemlerin devrimcilikle zerre kadar ilgisi yoktur.

Maceracılık ve anarşizmle mücadele etmek isteyen, bunun kaynağını doğru tespit etmelidir. Anarşinin kaynağında iki süper devletin ülkemiz üzerinde hegemonya mücadelesi yatmaktadır. Halk içinde kargaşa ve bölünme yaratan her tutum, Sovyetler Birliği'nin işine yaramaktadır."

İlkay Demir, bunları anlatırken, CHP'yi eleştiriyor. Ecevit'in "iki süper devlet arasında" denge kurmaya çalıştığını söylüyor. İlkay Demir, Ecevit'in Sovyetler'le yakınlık kurmasına karşı çıkıyor.

" Ecevit hükümeti kurulduğu sırada ona karşı siyasetimizi hem dostluk, hem de mücadele olarak belirlemiştik. Gelişmeleri gözleyeceğimizi söylemiştik. Olayları gözlüyoruz. Ecevit hükümeti bize dostluk fırsatı bırakmamaktadır. Önümüze daha çok mücadele koymaktadır. Ecevit hükümeti anarşiyle mücadele edeceğini söylemişti. Anarşiyle mücadele etmek isteyen, herşeyden önce iki süper devlete, özellikle Sovyetler'e karşı kararlı tavır almalıdır. Süper kuvvetlere karşı mücadele edecek olan halkımızın özgürlüğe ve demokrasiye ihtiyacı vardır. Halkın özgürlükleri hedef alına-

rak anarşiyle mücadede edilemez. CHP halka verdiği sözleri tutmamıştır. Süper devletlerle teslimiyet belgeleri imzalanarak anarşiyle mücadele edlemez.

Ne 141 ve 142'nci maddelerin kaldırılması, baştan aşağı antidemokratik olan Siyasal Partiler Kanunu'nun kaldırılması ve ne de 12 Mart katillerinden ve işkencecilerinden hesap sorulması yolunda hiçbir ciddi adım atılmamıştır. Tersine, 1974'te çıkanlan genel af ile işkenceciler affedilmiş, işkencecilere ve halkımızın lanetlediği 12 Mart faşizmine karşı mücadele edenlerin bir kısmı içerde bırakılmıştır. Özgürlüğün sağlanması için, en başta genel af ilan edilmeli, bozuk düzenin kurbanı olan mahkumlar serbest bırakılmalı ve cezaevlerinde, baskıya dayağa, her türlü zulme son verlimelidir."

Kuvayımilliye ruhu

İlkay Demir, CHP hükümetini şu sözlerle eleştiriyor ve "Kuvayımilliye ruhu"nun, bugün CHP hükümetince sürdürülmediğini söylüyor:

"... Dış politikada süper devletler arasında sözde denge siyaseti izleyen, kuruluş felsefesinde (müdafai hukuk) ruhu olan, fakat bunu canlandırmakta isteksiz görünen, Mustafa Kemal'in bağımsızlık bayrağına değil de süper devletlere teslimiyet bayrağına sanlan CHP ve Ecevit hükümeti, dışandaki bu politikasına bağlı olarak, ülke içinde de halka yararlı hiçbir girişimde bulunmamaktadır. Kontrgerillanın üzerine cesaretle gidememektedir. Kontrgerilla, hükümetin yanıbaşında varlığını sürdürmektedir. Yurdun dörtbir tarfında tertip ve kışkırtmalarda bulunuyor. Devrimci gençlik önderi Mahmut Çetin, devrimci şair Gani Bozarslan, devrimci savcı Doğan Öz ve daha yüzlerce devrimci ve yurtseverin kanına girmiştir kontrgerilla. Halka güvenmeyen ve halkla beraber onlann üzerine yürümeyen Ecevit hükümetinin, anarşiyle mücadele ettiğini nasıl söyleriz?..!

AP'nin, MHP faşizmini besleyerek halkımızın başına bela etmesi gerçeğinden ders çıkararak CHP, sırtandaki keneyi, Rusya'nın beşinci koluna kan verme yolunu terketmelidir. CHP dünyada (banşın) ve (yumuşamanın) olduğu şeklindeki hayallerden vaz-

geçmedikçe, sırtındaki keneden kurtulamaz. Bugün yurdumuzun (yumuşama) ve (silahsızlanma) masallanna değil, (yeni çarlar)a karşı karanlı bir politikaya ve milli savunmasını güçlendirmeye ihtiyacı var. Afganistan'da ve Güney Yemen'deki darbeler, Vietnam'ın Kamboçya'ya saldırısı, Afrika boynuzundaki ve Zaire'deki olaylar Sovyetler Birliği'nin yumuşamadığını, tersine dünya halklannı yumuşatmaya çalıştığını gösteriyor.

Biz, 45 milyon halkımızın birliğini istiyoruz. Halkımızın AP'li-CHP'li Alevi-Sünni, Kürt-Türk diye bölünmesine karşıyız. Halkımızın birlik ve bağımsızlık isteğinin, süper devletlerin bölücülük ve teslimiyet isteğini bastıracağına olan inancımız tamdır.

Biz, aynı zamanda devrimcilerin birliğini istiyoruz. Arkadaşça yapılacak ideolojik mücadele yoluyla devrimci temelde birliğe ulaşarak revizyonizmin, bölücülük rüzgarlannın yenileceğine olan inancımız tamdır. Zaten devrimcilerin birliği yolunda daha bugünden önemli mesafe katedilmiştir."

İlkay Demir'in, arkadaşlan adına yaptığı açıklamanın bu bölümü şu slogan ile bitiyor:

"Ne Amerika, ne Rusya! Bağımsız, demokratik Türkiye!"

71 maceracılığı yeniden hortladı

İlkay Demir, eski arkadaşlan Yusuf Küpeli ve Ertuğrul Kürkçü'nün olaya bakış açılarından çok daha başka bir açı getiriyor. Terörü ve maceracılığı bir başka ideolojik açıdan eliştiriyor:

"... Günümüzde maceracılık, 71 maceracılığı gibi kitle mücadelelerindeki geçici ve nispi gerileme şartlannda doğdu. Bireysel terörizm, maceracılık, kitlelere inançsızlıktır. Devrime ve halka inançsızlıktır. Temelinde revizyonizm vardır. Halk kitlelerinin devrimci mücadelelerinin yükseldiği dönemlerde maceracılık kolay kolay yeşerecek toprak bulamaz. Maceracılık, devrimci mücadelenin geçici ve nispi bir durulma dönemine girdiği 71'lerde, 78'lerde gelişti.

1971'lerde banka soyarak, diplomat kaçırarak devrimci mücadele yürütüldüğünü sanan bizler, halka dayanmıyor, halka güvenmiyorduk. Kitle mücadelelerinde geçiçi ve nispi gerileme

bizim, o zaman bazı aydınlar arasında pek revaçta olan (bu halk adam olmaz) anlayışına sanlmamıza yol açtı. Bu gerici anlayışı hemen, sözümona (Marksist) bir kılığa soktuk. (Halk ile oligarşi arasında sun'i bir denge var. Öncü savaşla bu dengeyi bozalım) gerici teorisine sanldık

1978'lann maceracılan da hayatın, büyük boyutlara ulaşan devrimci uyanışın, devrimci kitle mücadelelerinin geçici bir durulmasında hemen umutsuzluğa kapılıyorlar ve (heyecanlandıncı bireysel terörizm) ile halka sözümona (devrimcilik) vermeye çalışıyorlar.

Kitlelere tepeden bakan bu (kurtana) mantığı, halka güvenmemekle kalmıyor, halkan devirmci mücadelesine büyük zarar da veriyor. Maceracılık, kitle mücadelelerini de geriletiyor, halkın saflannda bölünme ve dağınıklığı artınyor. Maceracılık, kitle mücadelelerinde gerilemenin nedenlerinden biri."

"Terör, Marksizm'e ve Leninizm'e aykırıır"

İlkay Demir, Niğde Cezaevi'nde Türkiye İşçi Köylü Partisi görüşlerine inanan grubun sözcüsü olarak bugünkü devrimci gençlere şunlan söylüyor:

" Heyecanlandıncı bireysel terörizmin, Marksizm'le, Leninizm'le uzaktan, yakından bir bağı yoktur. Marksizm-Leninizm, bireysel terörü daima reddetmiş ve bireysel teröre darbe indirerek ilerlemiştir. 1965'lerden bu yana maceracılığın, anarşizmin dünyada ve Türkiye'de yaygınlaşmasının temelinde de Marksizm değil revizyonizm vardır. Maceracılar, sözümona revizyonizme karşılar. Onlann teori ve pratikleri, doğrudan doğruya modern revizyonizmin çöplüğünden besleniyor. 71 maceracılığının temelinde de modern revizyonistler vardır."

Bir süper devletin oyuncağı

İlkay Demir, 71 maceracılığında yurtseverlik özünün korunduğunu, ancak 1978 maceracılığında, "iki süper devletle mücadele yerine hedef karartılması" söz konusu olduğunu

söylüyor ve diyor ki: *"Ve bu yüzden de bugünkü maceracılar, sosyol emperyalizmin elinde bir oyuncaktan başka birşey değiller."*

İlkay Demir'in ideolojik görüşleri daha sonra şu noktalara ulaşıyor:

"Maceracılık, yapısı gereği provokasyona açıktır. 71 maceracılığı da provokasyona açıktı. Ama 71 maceracılarının terörü bugünkü gibi, hiçbir zaman emperyalizmin ve faşizmin terörü ile içiçe geçmiş değildi."

Demir, 1978 yılı maceracı akımlarının, sosyal emperyalistlere sırtını dayayan, (halk düşmanı) bir karakter kazandığını söylüyor.

Demir, arkadaşları adına yaptığı açıklamada "iki süper devlete, özellikle sosyal emperyalizme karşı çıkmak" gereğine değiniyor ve şunları söylüyor:

"Bazıları 71'lerde (maceracılığa karşı çıkma) adı altında Amerikancı 12 Mart faşizmine karşı her türlü devrimci direnişi karalıyorlar, halka teslimiyet vazediyorlardı. Teslimiyetçilerin gözünde en büyük (maceracılar), Amerikancı 12 Mart faşizmine karşı en kararlı, en örgütlü, en kitlesel direnişi yürütenlerdi. Onların (maceracı) diye karaladıkları, (aydınlıkçılar)dı. Teslimiyetçiler, asıl maceracılara karşı çıkarken de onların devrimci yönlerini hedef alıyorlardı. O yıllarda hayli revaçta olan eğilimin en azılı taraftarları da Amerikan emaperyalizmine teslimiyetçi revizyonistlerdi.

Aynı eğilim, günümüzde de sosyal emperyalizme teslimiyet şeklinde beliriyor. Dün, Amerikancı 12 Mart faşizmi önünde secdeye kapanıp, halka ihanet edenler, bugün sosyal emperyalizmin en hızlı uşakları oldular. O zamanki teslimiyetçiler ise, günümüzde bir yandan maceracılığa karşı çıkmaktan dem vururken öte yandan da maceracılığın iplerini elinde tutan sosyal emperyalizme boyun eğiyorlar.

12 Mart faşizmi, Amerikan emperyalizmi ve işbirlikçilerinin halka karşı azgın terörüydü. Bu karşı devrimci teröre karşı direnmek her devrimcinin ve yurtseverlerin vaz geçilmez göreviydi. Halkımız, fabrikalarda, köylerde, okullarda, işkenceevlerinde, hapishanelerde ve mahkemelerde Amerikancı 12 Mart faşizmine karşı kararlılıkla mücadele etti. Maceracılığa darbe indiren de, işte bu mücadele oldu. 12 Mart faşizmine teslimiyet vazedenler ise, bugün utanç içinde geçmişlerini unutturmaya çalışıyorlar

12 Mart teslimiyetçileri, dün Amerika'ya selam durduklan gibi, bugün de Sovyetler Birliği'ne selam duruyorlar ve bir yandan da (maceracılıkla mücadeleden) söz ediyorlar. Dün provokasyon teoriler ile (maceracılıkla mücadele) adı altında Amerikancı 12 Mart faşizmine kanş her türlü direnişi karalayanlar, bugün maceracılann iplerinin doğrudan doğruya sosyal emepryalistlerin elinde olduğunu görmek istemiyorlar."

Sanıyorum ki, bu eliştirler, Yusuf Küpeli ve Nahit Töre tarafından savunulan görüşlere yönelmiştir. İlkay Demir ve Yusuf Küpeli, 12 Mart döneminde aynı davada, aynı suçlardan ve aynı eylemlerden yargılanmışlardı. Bu gün her ikisi de, geçmişteki eylemlere karşı çıkıyorlar, ama başka başka ideolojik açılardan, birbirlerine yüz seksen derece ters ideolojik açılardan!

İki süper devlet

İlkay Demir, sözlerini şu düşünceye yer vererek bitiriyor: "Halkımız iki süper devlete karşı savaşmalıdır."

Şunlar, onun sözleri:

"... 71-73'lerde Amerikancı 12 Mart faşizmine kararlılıkla direnenler, günümüzde de iki süper devlete karşı saflan genişleterek, aynı kararlılıkla mücadele ediyorlar. Dün olduğu gibi, bugün de maceracılığa darbeyi, halkımızın iki süper devlete karşı devrimci mücadelesi indirecektir. Yurdunu ve halkını seven herkesin bu olguyu görmesi ve bu saflarda yerini alması acil bir görevdir.

Maceracılık ve teslimiyetçilik, bir madalyonun iki yüzüdür. İkisi de emperyalistlerin ve sosyal emperyalistlerin gücünü gözde büyütme ve halkın gücünü küçümsemekten kaynaklanır. Bu nedenle iki eğilim de halka dayanmaz; emperyalistlere ve sosyal emperyalistlere dayanır.

Ama bu kez hastalık, çaresiz bir hastalık değildir. Yurdunu ve halkını seven her kişi, yakasını maceracılıktan ve teslimiyetçilikten kurtarabilir. Yeter ki, halkın tükenmez gücünü görsün, halkla birleşsin, halkın içinde erisin ve güçlü gibi görünen (kağıttan kaplanlara), iki süper devlete, özellikle sosyal emperyasitlere karşı çıkmaya cesaret etsin.."

Tek subay hükümlü

Orhan Savaşçı, 12 Mart mahkemelerinden geçip de cezaevinde en uzun süre kalan bir siyasal suçlu. Savaşçı'nın kızkardeşi Gülten Savaşçı, Mahir Çayan ile evliydi. Savaşçı, baştan sona kadar Mahir Çayan ve Ertugrul Kürkçü ile beraber oldu. Aynı inançlara bağlandı, aynı eylemlerde sorumluluk aldı. Askeri Savcı Naci Gür tarafından düzenlenen iddianame, yüzbaşı Savaşçı'ya büyük ağırlık verdi. Hava yüzbaşı Savaşçı'nın silahlı kuvvetlerde Marksist-Leninist ihtilal örgütü kurdugu ileri sürüldü. Savaşçı, sıkıyönetim mahkemesince yaşam boyu hapse mahkum edilmiş, bu ceza sonradan af yasasıyla 24 yıla indirilmişti. Savaşçı, Anayasa Mahkemesi'nin son kararından sonra tahliye edilmişti.

Savaşçı, bireysel terör ve maceracılık konusunda şunları söylüyor:

" *Anarşi, terör, maceracılık gibi kavramlan her sınıf kendi ideloji ve politik perspektifi doğrultusunda ele alır, yorumlar ve açıklar.*

Meta üretimi ilişkileri temeli üzerinde yükselen bir toplumsal şekillenmenin iki uzlaşmaz kutbu olan proletarya ve burjuvazinin, bütün toplumsal sorunlarda olduğu gibi, bu kavramlan (anarşi, terör, maceracılık), ifade ettiği olgular bakımından alış ve yorumlayış tarzı da birbirinden farklı olacaktır.

Kısacası meseleyi hangi persperktiften, hangi sınıfın görüş açısından ele alacağız? Burjuvazinin görüş açısından mı, proletaryanın görüş açısından mı? Sorun budur.

Maddeci tarih anlayışının, dolayısıyla devrimci Marksizm'in sosyal olgulan ele alış tarzında dayandığı, daha doğrusu dayanması gereken biricik temel, sınıf mücadelesi temelidir. Meseleye tam ve doğru bir açıklık getirebilmek, ancak bu temeli gözönünde bulundurmakla mümkündür. Aksi takdirde, gerek ilke gerek pratik politika bakımından yanlış ve gerici noktalara vanlması kaçınılmaz olacaktır.

Egemen sınıf olan burjuvazi için -onun siyasal eğemenlik biçimi ne olursa olsun- burjuva ilişkiler sistemine ve bu sistemin kurumlanna şu veya bu şekilde yöneltilen, daha doğrusu kapitalizm tarafından ezilen, sömürülen ve baskı altında tutulan sınıf ve

tabakalar tarafından burjuva düzenine karşı girişilen her eylem biçimi, genel olarak (düzen bozucu) hareketlerdir. Özellikle burjuvazinin siyasal iktidarını hedef alan devrimci siyasal faaliyetler, tarihin her döneminde burjuvazi ve onun siyasal sözcüleri tarafından tarihin her döneminde (anarşi, terörizm) vb. gibi suçlamalara hedef olmuştur.

Burjuvazi ve onun siyasal sözcüleri, iktisadi ve siyasi buhranların doğurduğu olguları, üretimin kapitalist örgütlenmesinden, bizzat üretim ilişkilerinin kendisinden kaynaklandığı şeklinde değil de, izlenen yanlış politikanın, bununla bütünleşen (kışkırtıcı) dış müdahalelerin bir sonucu olarak görmeye çalışırlar."

Proletaryanın devrimci partisi

Orhan Savaşcı, kapitalist süreç içinde mülksüzleşen küçük üreticinin, bu olup bitenler kaşısında "infiale kapıldığını", duyduğu öfke ve kinle kolay kurtuluş yollarına yöneldiğini söylüyor ve diyor ki; *"İşte ultra-devrimci fikirlerin kaynağının aranması gereken yer burasıdır."*

Yüzbaşı Savaşçı söyle devam ediyor:

"... Günümüzde Türkiye işçi sınıfı hareketinin gelişmesini ve örgütlenmesini sağlayacak; ezilen, sümürülen ve baskı altında tutulan emekçi sınıf ve katmanların çeşitli biçimlerdeki protestolarını yönlendirecek; bu dağınık girişimleri tek bir çatı altında toplayacak ve burjuva ilişkileri sistemine karşı, (mülksüzleştirilenlerin mülksüzleştirilmemeleri) uğruna örgütlü ve etkin bir mücadeleye dönüştürecek olan proletaryanın devrimci partisinin varlığından söz etmek mümkün değildir. İşçi sendikaları reformist ve revizyonist yöneticilerin denetimi altındadır. İşçi sınıfı hareketinin ekonomizmin dar kanalları içinde akması sağlanmaya çalışılmaktadır."

Savaşçı bunları anlattıktan sonra, "eğer" diyor, *"Küçük burjuvazinin önünde ciddi bir siyasi işçi sınıfı hareketi yoksa, küçük burjuvazinin öfkeli patlamalarında şaşılacak birşey yoktur."*

Sonra ekliyor:

"... Burjuvazi için sorun, bu şiddetli öfkeyi lanetlemek, devrimci proletarya için ise bu öfkeyi devrimci enerjiye dönüştürecek kanalları yaratmaktır.

Dolayısıyla devrimci işçi sınıfı (maceracılık)'ı, lanetlemek amacıyla değil, onun sınıf temeli olan küçük burjuvaziyi eğitmek, kendi katanna katmak bakımından ele alır. Onu lafta mahkum etmekle yetinmez, hem teorik olarak küçük burjuvaziye kendisini kurtuluşa götüren yolu açıklar, hem de pratik devrimci eylemle, maceracılığın kaynağı olan kapitalist sömürünün kendisini de işsittirmeyi amaçlayan bir davranışın içine girer."

Savaşçı bunlan anlattıktan sonra aynı konudaki yargısını şöyle özetliyor:

"Ben bugün halkımız için başlıca tehlikenin (maceracılık)tan değil, fakat faşizmden kaynaklandığı kanısındayım. Dolayısıyle faşizmle savaşmayanlann maceracılık eleştirilerini ciddiye almaya değer bulmuyorum."

İlyas Aydın ajan mıydı?

İsrail Başkonsolosu Efraim Elrom'un kaçınlıp öldürülmesi olayında Hava Yüzbaşı İlyas Aydın'ın rolü neydi? Biliyorsunuz, İlyas Aydın bu olaydan sonra birdenbire ortadan kaybolmuş ve ardında koskoca bir soru işareti bırakmıştı. Acaba Yüzbaşı Aydın bir ajan mıydı?

Mahir Çayan'ın mahkemede, Elrom'un Yüzbaşı İlyas Aydın tarafından öldürüldüğünü söylemesi, soru işaretlerini büsbütün artırmıştı. Devlet terörünün, bu olaydan sonra birdenbire yoğunlaşması, İlyas Aydın'ın ajan olup olmadığı sorulanıyla birleşince soru işaretleri, çok daha büyük boyutlara ulaşmaktaydı.

Yüzbaşı Orhan Savaşçı'ya bu soruları soruyorum. Yüzbaşı Aydın'ı en iyi tanıyanlann başında Orhan Savaşçı geliyor. Yanıt şöyle:

"İlyas Aydın ile siyasi ilişkinin başlangıcı 1970 yılı başlanna rastlar. Bu tarihten başlayarak, bizim o dönemdeki örgütsel faaliyetlerimiz içinde 1971 yılı başlannda İstanbul'daki arkadaşlanmıza yardım etmek üzere yer almasına kadar geçen süre içinde kendisinin hiçbir ptatik siyasi faaliyeti olmamıştır.

Daha sonra sıkıyönetim görevlileri tarafından, tuttuğu eve baskın yapılmasının ve orda kalan arkadaşlann tutuklanmasının

ardından bizim tarafımızdan Ankara'ya getirildi. Maltepe Cezaevi'nden kaçış olayı ile birlikte başlayan ve giderek yoğunlaşan sıkıyönetim baskıları sırasında ben de tutuklandım. İlyas Aydın'ın bu süre zarfında Ankara'da arkadışlanmızın yanında bannd ığını biliyorum. Daha sonra öğrendiğime göre, tahminen 1972 Şubat ayının sonlannda İlyas Aydın, Ankara'daki arkadaşlann yanından onlara haber vermeksizin ayrılmış. Bizlerle olan ilişkisinin başlangıç ve kopuş noktalannı kısaca böyle özetlemek mümkündür. Bu noktadan sonra İlyas Aydın'ın nereye gittiğini, ne yaptığını kesin olarak ve sağlam dayanaklara yaslanarak söyleyemiyoruz.

Durum böyle olmasına rağmen, gerek bizlerle ilişkisi sırasında gerek daha sonra, arkadaşlan terk edip gittikten sonra, önceleri belirgin olmasa bile, bizlerde yarattığı kısmi şüphe ve tereddütlerin giderek arttığı da bir gerçek.

İlyas Aydın'ın ajan olduğu yolunda dün kuşkularımız vardı, bugün de vardır. Fakat bu kuşkulan doğrulayacak kanıtlan maddi kanıtlan- elde edebilmiş değiliz."

Kürkçü: *"İlyas Aydın muhbirdir."*

Aynı soruyu, Elrom olayının canlı tanıklarından Ertuğrul Kürkçü'ye soruyorum. Kürkçü, İlyas Aydın'ın, Elrom'un kaçınılması ve öldürülmesinde hiçbir rolü olmadığını ifade ediyor. Sonra şunları söylüyor:

" Benim kanım da İlas Aydın'ın ajan olduğu yolundadır. Ancak ben İlyas Aydın'ın bir kışkırtıcı ajan değil, bir muhbir olduğu kanısındayım. Bizim hareketimiz içinde kişi olarak Mahir Çayan ve Yusuf Küpeli dışında hiç kimse kişisel olarak bizler üzerinde hiçbir etkiye sahip olamaz ve bizlerden zora dayanan girişimlerde bulunmamızı isteyemezdi. Dolayısıyla hareketimiz içinde hiçbir önemli işleve sahip olmayan İlyas Aydın'ın bizleri herhangi bir eyleme kışkırtması da düşünülemez."

Kürkçü, İlyas Aydın'ın, korku nedeniyle aralarından ayrılıp, kendilerini ihbar ettiğini söylüyor.

Gerek Orhan Savaşçı, gerekse Ertuğrul Kürkçü'nün bundan sonra söyledikleri, hemen hemen birbirinin aynı. Diyorlar ki: *"Biz giriştiğimiz eylemleri kandırılarak, aldatılarak, iğfal edile-*

rek gerçekleştirmedik. Hiç kimse bizi istemediğimiz bir eyleme teşvik etmemiştir. Edemez de..."

Orhan Savaşçı aynca şunlan da söylüyor:

"Toplumsal olgular, kışkırtıcı fertlerle avanak kitlelerin ilişkisi ile açıkanamaz. Bu metafizik ve idealist tarih anlayışının kanıtı olarak İlyas Aydın gibi sıradan, orta zekalı bir şahsiyeti getirmeye çalışmak ise bu anlayış çerçevesinde dahi pek gülünçtür."

Ve sonra ekliyor:

"... 12 Mart faşist yönetimi döneminde silaha dayalı eylemleri yürüten devrimci örgütleri, özellikle de bu eylemleri en ciddi biçimde sürdüren THKP-C hareketini, iplerini kışkırtıcı ajanlann çektiği bir hareket olarak görmeye çalışanlar; özellikle Elrom olayını bir hareket noktası haline getirmek ve kendi bakış açılanna haklılık kazandırmak için, 12 Mart'ı birkaç banka soygunu ya da birkaç kışkırtıcının marifeti olarak sunmaya ve (eğer bunlar olmasaydı, 12 Mart gelmezdi, faşizm gelmezdi) yolunda, ipesapa gelmez sonuçlar çıkartmaya çalışmaktadırlar.

Biz onlara şimdilik şunlan söylemekle yetineceğiz. İlyas Aydın ajan olsa da olmasa da, 12 Mart'tan önce ve sonra silaha sanlanlann eylemlerinin sun'i ve kışkırtma eseri olduğunun ya da olmadığının dayanağı ve kanıtı, İlyas Aydın olamaz.

THKP-C hareketi, doğrulan, yanlışlan, hatalan ve sevaplanyla Türkiye devrimci hareketine mal olmuştur. Bu hareketin içinde yer, alan emperyalizme ve faşizme karşı ilk ciddi başkaldınyı başlatan, bu uğurda yaşamlannı yigitçe feda eden sosyalistleri, kandınlmış zavallı çocuklar gibi göstermeye kalkışanlara biz izin vermeyeceğiz. Kimse bu devrimci gerçeği, spekülasyon sisleri ardına gizleyemez!.."

Sıra eri olmak...

Yüzbaşı Orhan Savaşçı düşüncelerini şu sözlerle noktalılyor:

"... Ben kendim, yurtsever bir asker olarak, girdiğim siyasal faaliyet süreci içinde, yolumu aydınlatan Marksizm ışığını THKP-C hareketinde gördüm. Asker olmanın Marksist-Leninist olmaya engel olduğunu ileri süren bütün sağcı ve solcu fikirleri elimin

tersiyle iteleyip, proletaryanın kurtuluşu uğruna mücadeleye, devrimci ordunun bir sıra eri olarak katıldım.

Bugün, geriye dönüp baktığımda, burjuvalaşan, kendi halkına yabancılaşan bir dizi sınıf arkadaşıma kıyasla ne kadar onurlu bir iş yapmış bulunduğumu görüyorum. Bu devrimci faaliyetim sırasında hiç bir şey yitirmedim, tersine pek çok şey kazandım. Hepsinden önemlisi, bireyse çıkarlan toplumsal çıkarlara feda etmenin onurunu!.."

Gerek Kürkçü gerekse Savaşçı, Yüzbaşı İlyas Aydın'ın ajanlığı varsayımından genel sonuçlar çıkanlmasına şiddetle karşı çıkıyorlar.

Şöyle konuşuyor Kürkçü:

"...Tarihsel olaylan kötü niyetli kışkırtıcılarla kuru kalabalıklann ilişkisi olarak anlamaya ve anlatmaya çalışan tarih görüşünü ciddiye alsaydık, Marksist olmaya çalışmaz, gerici tarih görüşüne teslim olurduk. Dolayısıyla hareketimizi, genel olarak da devrimci hareketi gözden düşürmeyi amaçlayan bu reformist ve gerici spekülasyonlan ciddiye almıyoruz.

Kaldı ki, bu yoldaki iddialan birbiri peşisıra atan kişi, o günlerin muhalefet önderiydi; aynı kişi şimdi ülkenin başbakanıdır. Bu yoldaki bilgileri ortaya koymak ve iddialannı delillendirmek ona düşmektedir."

Aynı hareket içinden gelen Yusuf Küpeli ise çok ayrı görüşte: *"Olayın kendisi yanlıştı. Ajanın o kadar önemi yok. Eleştirecekseniz, olayın kendisini, hareketini kendisini eleştirin"* diyor.

Bir başka ses: Fevzi Bal

Fevzi Bal, 12 Mart sıkıyönetimini en fazla uğraştıranlann başında yer alır. Bal, THKO-II Davası'nın sanıklarındandır. Bal, sıkıyönetim mahkemesince ömür boyu hapis cezasına çarptınlanlardandı.

Şimdi bir de onun görüşlerini öğrenelim:

".. Bugün Türkiye'de faşizm kitle katliamlannın da ötesinde, iç savaş çıkartmak istemektedir. Bütün umutlan kitlelerin bibirine girmesi, devrimci hareketin hazır olmadığı bir durumda, iç savaş çıkarmak... Ve bütün güçleriyle hükümete ve devrimci kuvvetlere karşı saldınlannı yoğunlaştınyorlar.

CHP'nin solunda güçlü bir partinin olmayışı, hareketin kargaşa içinde olması, faşizmin cür'etini artırdığı gibi, faşistlerin saldırılarını rahatça yürütmelerine de olanak sağlıyor.

Bugün Türkiye solunda görülen üç çizgi var:

Bir: Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nden kaynaklanan hareketler: İki: Çin Halk Cumhuriyeti Komünist Partisi'nden kaynaklanan haraketler. Üç: Türkiye somutundan kaynaklanan devrimci hareket.

Çin Komünist Partisi dünya ölçüsünde emperyalizmin yedek gücü olacak durumda bir politika izlemektedir. Faşist Şili cuntasından, Amerikan emperyalizminden, NATO'ya kadar tüm kanş devrimci güçleri, Sovyetler Birliği'ne karşı birleştiriyor.

Çin Komünist Partisi bu politikasıyla ulusal kurtuluş hareketlerini önlediği gibi, nasyonalizmin kazanımlanna ve sosyalist ülkere karşı bir kampanyayı başlatmış bulunuyor. Bugün onlann uzantısı olan Türkiye'deki ÇKP (Çin Komünist partisi) uzantası gruplar, devrimci hareketi önledikleri gibi, faşistlerle açık işbirliğine girecek kadar ileri gitmişlerdir.

Bugün faşistler günde beş on kişiyi öldürüken, kitle katliamına yönelirken, şiddet eylemlerinin kaynağında faşistlerden ayn olarak, sosyal faşistlerin olduğunu söylemeleri, burjuvaziyle aynı dili kullanmalan, kendilerinin nerede olduğunu göstermektedir.

Türkiye somutunda bu, oldukça açıklık kazanırken, bu arkadaşlann, yanlış görüşlerinde hala direnmeleri, sosyalist hareketten tecrit olmalanna yol açmıştır."

Bağımsız bir hareket

Fevzi Bal, Maoculuk'a şiddetle çattıktan sonra *"Türkiye somutuna dayanan, buradan kaynaklanan bir devrimci hareketten yana olduğunu"* söylüyor. *"Bağımsızlak şart"* diyor.

Bal, "bağımlı sosyalizm" anlayışı dediği tutuma karşı çıkıyor:

"... Şu veya bu komünist partisinden esinlenen hareketler Türkiye'nin somut koşullannı gözönünde bulundurmayan, onlann ortaya koyduğu genel tezlerden esinlenen, onlara bağlı hareketlerdir. Bunlann, Türkiye devrimci hareketine yararlan olacağına inanmıyorum."

Fevzi Bal, geçmiş eylemlerin gereği gibi değerlendirilmediği ve bundan gerekli derslerin alınmadığı kanısında:

"... 12 Mart devrimci hareketin olumsuz yanlarını gönnemek ve onu ters biçimde kopya etmek şeklinde bazı eylemlere bugün de rastlanmaktadır. Örneğin bugün küçük bazı grupçuklar, 12 Mart 71 devrimci hareketinin takipçisi olarak, çeşitli banka soyma eylemlerine, buna benzer bireysel hareketlere başvurmuşlardır."

"Peki" diyorum, *"bunlan nasıl değrlendiriyorsun?"*

Anlatıyor:

"... Biz 1971 koşullanyla bugünkü koşullann farklı olduğuna inanıyoruz. O zaman açık faşizm vardı. Demokratik hak ve özgürlükler tehlikedeydi. İnsanlann düşünce ve örgütlenme özgürlükleri yoktu. Silahlı mücadeleye bu şartlarda başvuruldu. Yanlış ya da doğru, sonuç böyle oldu.

71 Hareketi, öğrenci-gençlik hareketi olma özelliğini aşamamıştır. İşçilerle, köylülerle ilişki kuramadığı için yenilgisi kaçınılmaz olmuştur."

Bal bundan sonra kendi hareketlerinin bir değerlendirmesini yapıyor. Bunu yaparken de, kaçanlan, korkanları eleştiriyor. Sonra, *"Devrimci hareket ilerdiği zaman devrimci olup, gerilediği zaman karşı-devrim saflanna geçenleri devrimci hareket içinde düşünmemek gerekir"* diyor. Ve şunları da ekliyor:

"Fanatik dinsel görüşleri savunanlann, şimid birdenbire devrimci kesilişlerine de önem vermek gerekir."

Bal, bu sözleriyle cezaevinde yatan bazı eski arkadaşlannı eliştiriyor; onları devrimci harekete zarar vermekle suçluyor.

"Bireysel teröre karşıyım."

Fevzi Bal, bugün bir kısım devrimci gençlerin 71 hareketini kopya etmek istediklerini söyleyerek: *"Kitlelerden kopuk hareketler, başanya ulaşamazlar"* diyor ve banka soyma ve adam kaçırma gibi eylemlerin çıkmaz sokaklar olduğunu anlatıyor.

"Acil görev, bütün işkencecilerden ve kontrgerilladan hesap sormaktır. Önümüzde Yunanistan örneği duruyor. Orda bütün işkenceciler mahkum oldu! Türkiye'de ise bugün sadece 71 devrimcileri cezaevindedir."

Bal, devrimci kesimin bir "proletarya partisi" çevresinde örgütlenmesini istiyor. Ve dışardaki gençlere şunlan söylüyor:

"Faşistlerin işlerini kolaylaştıncı eylemlere girmeyin. Bireysel terörden kaçının!"

Münir Ramazan Aktolga

12 Mart öncesi gençlik liderlerinden Münir Ramazan Aktolga da görüşlerini açıklıyor. Aktolga, Yusuf Küpeli ile birlikte Dev-Genç'in ideolojik yapısının oluşmasında oldukça büyük payı olanlann başında yer alıyor.

Münir Ramazan Aktolga konuşmasının başında, temel sorunun, burjuva ilericiliğiyle kendi sınırlarını iyice belirlemiş bağımsız bir işçi sınıfı hareketinin doğumunun son yılların en önemli olayı olduğunu anlatıyor. Bu bağımsız işçi sınıfı hareketinin, sağ reformist, kuyrukçu akımlann ve sol, goşist maceracı akımların "diyalektik inkarı" olarak gelişeceğini söylüyor. Sonra böyle tanımladığı "sağ ve sol sapmalara karşı" tutarlı bir ideolojik savaşımı öneriyor.

Ve anlatıyor:

" Sağ sapma deyince, 1970 öncesi TİP'in karşısında MDD'cilik olarak ortaya çıkan ve gelişen sosyalist hareketi darbecilik hayalleriyle burjuvazinin peşine takmaktan başka hiçbir işlevi bulunmayan (benim de içinde yer aldığım) hareketi kastediyorum. Bu sağ kuyrukçuluk akımı, bugün özünde hiçbir değişiklik olmadan UDD'cilik (Ulusal Demokratik Devrimcilik) olarak karşımıza çıkmaktadır. Şu farkla ki, dünün darbeciliğinin yerini bugün sosyal demokrasi kuyrukçuluğu almıştır."

12 Mart öncesi Milli Demoratik Devrim görüşünün en çoşkulu savunuculanndan olan Münir Ramazan Aktolga, şimdi bu akımı, "sağ sapma" olarak görüyor ve ayrıca Maoculuk'u da yine sağ sapma olarak değerlendiriyor:

Ya sol sapma?

Sol sapma, Aktolga'ya göre "MDD'cilik (UDD)'cilik çerçevesi içinde, sağ kuyrukçu akımlara tepki olarak ortaya çıkan her türlü goşist harektlerdir."

Aktolga bundan sonra, uzun uzun "sınıf tahlili" yapıyor, bu tahlilden sonra şu sonuca ulaşıyor:

Anarşizm sadece silahlı eylem, sadece sağı solu bombalamak değildir. O, bir sınıfın diğer sınıfa karşı, onun, kendisini yok eden, inkar eden işlevine karşı kollektif direncidir. Silahlı direniş ise bunun en üst biçimidir, o kadar... Anarşizm bazen (Bogaz köprüsüne hayır) devrimciliğidir, bazen (atom santralına hayır) ilericiliği. Her temel atma Töreinde, vurulan kazmanın kendi kafasına indiğini hisseden orta sınıflann umutsuz tepkisidir. Bu tepkinin silahlı ya da banşçıl biçimlerde yürütülmesi sadece savaşımın biçimiyle, toplumsal ilerlemenin o günkü gelişme hızıyla ilgidir."

Aktolga, *"1973 Mart'ı bizim hem ölüm-yok olma tarihimizdir, hem de yeniden doğma tarihimiz"* diyor. Bundan sonra küçük burjuva devrimciliğinin ideolojik olarak mahkum olduğunu, bu noktadan sonra işçi sınıfının önderliğinde yürütülecek olan bir devrimin en doğru ve en haklı yol olduğunun belirlendiğini söylüyor.

"Yaşadığımız süreci, geçmişi, hiçbir zaman elimin tersiyle bir kenra itmiyorum. Tam tersine onun diyalektik inkan olmaya çalışıyorum."

Aktolga, arkadaşları ile bareber çıktığı yolun, baskıya, sömürüye ve emperyalizme karşı olduğunu, bugünkü gerçeklerin "işçi sınıfı önderliğinde" bir "hareketi" zorlamakta olduğunu söylüyor.

Aktolga, hep "işçi sınıfıyla bütünleşmekten" söz ediyor. Evet, nasıl, ne yolla, hangi ideolojik tabana oturarak?.. Bütün sorun bu ya!

THKO VE ÖTEKİLER

THKO ekibi

Şimdiye kadar, genellikle Mahir Çayan'ın siyasal eylemci ve de ideolojik önderliğindeki THKC örgütünün belli başlı önderlerinin düşüncelerini, geçmişi değerlendiriş açılarını inceledik. Gördük ki, aynı davalarda, aynı suçlardan yargılananlar, bugün, geçmiş olayları bambaşka açılardan görüyorlar.

Şimdi, Deniz Gezmiş ve Hüseyin İnan'ın liderliğindeki THKO örgütünden cezaevinde kalmış ya da bu örgütün tezlerini benimsemiş olanların görüşlerini öğrenelim.

Niğde Cezaevi'nde, *Halkın Kurtuluşu* adlı yayın organınca savunulan görüşleri benimsediklerini söyleyenlerin adlarını sıralayalım:

Mustafa Yalçıner, Hacı Tonak, Metin Güngörmüş... Bunlar Deniz Gezmiş ve arkadaşlarıyla birlikte yargılanıp, önce idama, sonra da ömür boyu hapse mahkum olanlar.

Sefa Asım Yıldız ve Hasan Ataol ise jandarma eski genel komutanını kaçırmaktan ötürü mahkum olanlar.

Bu görüşü benimseyen öteki hükümlülerin adları şöyle:

Yavuz Yıldırımtürk (İstanbul THKO davası), Ertan Günçiner, Aydın Çubukçu (Denizli Ziraat Bankası soygunu), Hasan Kirteke, Mehmet Şahin, Ali Büyükyiğit, Gökhan Harmandalıoğlu (Ankara DGM'den mahkum) Sevinç Aktaş.

Evet, bu hükümlüler adına Mustafa Yılçıner konuşuyor.

" İki konu üzerinde durmak istiyorum. Bu konulardan birincisi, bugün ne yapmalı sorusu, ikincisi de faşizmle mücadelede eylem biçimleri ne olmalıdır, bunlar nasıl ortaya çıkar? Ve şimdiye kadar uygulanan eylemlerin yanlışlığı... Bunlar üzerinde duracağım.

İçinde bulunduğumuz dönemde başlıca sorun, fasizme karşı mücadeledir, demekrasi müdcedelesidir. Bazıları demokrasi

mücadelesinden, bağımsızlık hedefine giden bir mücadele sonucu çıkanyorlar. Bu yanlış. Bizim bu dönemde yaptığımız, emperyalizme karşı mücadele ederken emperyalizme karşı mücadeleyi içirdeki gerici sınıflara karşı yapılan mücadeleye tabi kılmak... Bu noktada bazılan, -son zamanlarda ortaya çıkartılan bir teori var "üc dünya teorisi"... Buna bağlı olarak Rusya'yı tek ve yalnızca baş düşman haline getirip, buna karşı mücadele edip, buna karşı mücadele ederek, buna karşı Türkiye'deki bütün hakim sınıflan birleştirmek -ki dünyada da aynı yolu izleyerek, dünyada da ne kadar gerici güç varsa, başta Amerika olmak üzere batılı emperyalistler ve onlann her ülkedeki uşaklan- bunlan birleştirerek bir mücadele vermek istiyorlar.

Böyle bir mücadelenin hem Türkiye'de, hem dünyada yanlış olduğu, gerçekler tarafından gösteriliyor."

Yalçıner, mücadelenin, yönetimi elinde tutan sınıflara karşı verilmesinin doğru olduğunu söylüyor. Birçok ülkede faşist diktatörlük bulunduğunu, ülkemizde de reformist bir yönetimin faşizm olgusuna maske görevi yaptığını ileri sürüyor.

"... İki görüş var. Birincisi, faşizme karşı mücadeleyi CHP'nin tekelinde götürmek... Meseleyi, bir tarafta faşistler, onun karşısında CHP reformizmi şeklinde ele almak... Bu, meseleyi doğrudan doğruya bir hükümet değişikliği olarak görmek yanlışlığına götürüyor.

Oysa faşizm nedir? Faşizm bilinmeyen bir konu değil, incelenmemiş bir konu değil, öyle havadan düşme bir konu değil. Belli temelleri olmayan bir konu değil. Bu, doğrudan doğruya içerdeki gerici sınıflann, komprador tekelci bujuvazinin ve toprak ağalannın devleti yönetme biçimi."

Yalçıner, bundan sonra faşizm olgusunu tanımlıyor. *"Faşizmle mücadele edebilmek için, önce faşizmden ne anladığımızı ortaya koymak gerekir"* diyor. Ve bu konuda benimsediği tanımlan veriyor. "Temeller, komprador tekelci burjuvazi ile toprak ağalığına dayanırsa, mücadele de bu sınıflara karşı yürütülmelidir" diyor.

Buna karşı ne yapmak gerekir?

"Faşizmin temellerine yönelmek, emperyalistlere, -bunun içine sosyal emperyalistler de girer- karşı mücadeleyi yürütmek... Şimdi CHP reformisteleri ne yapıyorlar? Bunlann yaptıklan, faşizme

karşı mücadele ediyorum diye, doğrudan doğruya faşizmi güçlendirmek.."

Yalçıner'in görüşü böyle.

Daha sonra CHP hükümetinin bazı antidemokratik önlemler aldığını, örneğin işçi ücretlerinin dondurulmasını istediğini, okullarda öğrenci demeklerinin çalışmalarını kısıtlayan yönetmelikler kabul ettiğini söylüyor. Goşizme karşı mücadelenin reformist platformda yürümeyeceğini anlatıyor.

Benim asıl sormak istediğim soru, 12 mart öncesi eylemleriydi. Soruyorum: *"O günden bugüne görüşlerinizde bir değişiklik oldu mu? Geçmişi nasıl görüyorsunuz?"*

".. Kapitalist sistem içerisinde hakim sınıfların kitlelere yönelik sömürü ve baskısı, yer yer, zaman zaman, kapitalizmin krizleri dediğimiz çeşitli devre ve aşamalardan geçerek ilerlemiştir. Kitle mücadelelerini tayin edici faktörlerden birisi budur.

12 Mart'ta çeşitli devrimci gruplar, bu meseleyi kavrayamadılar. Bu meseleyi göremediler Bunlar, devrimin gerçek durumu olgunlaştıracağını anlayamadılar. (Onlar) derken, ben de onların içindeydim o zaman. Şimdi yeni bir perspektifle meseleye yaklaşıyorum.

Şöyle düşünüyorduk. Biz bir grup adam çıkarsak, elimize silah alırsak, mücadele etmeye başlarsak, devleti zedeleyebiliriz; önce devletin çürük olduğunu, kof olduğunu gösterebiliriz, sonra da devirebiliriz.

O zamanki anlayış budur. Ki bu, çeşitli örgütlerce savunuldu. Dar örgütlerdi bunlar. Silahlı, dar örgütlerdi.

Fakat bunların hem pratik bakımdan, hem de ülkemizde Marksizm'in kavranması ilerledikçe teorik bakımdan giderek yanlış olduğu kavrandı..."

Burada soruyorum: *"Peki bu saplantı içinde olan arkadaşlar var mıdır?"* *"Vardır tabii"* diyor ve devam ediyor:

"... Çeşitli eylem biçimlerini, herhangi bir kişi, grup veya kendisine öncü adını takan bir parti yaratamaz, ortaya çıkaramaz, ben şunu yapmak istiyorum diye kafana koyduğunda, bunu iradi olarak yapamazsın Bir mücadele biçiminin ortay çıkması, o ülkenin toplumsal ve sosyal yapısının değişmesine bağlıdır.

Ben elime silahı alırsam deveti yıkarım. Geçmişte böyle düşünüyorduk. Olmaz. Çeşitli mücadele biçimleri mutlaka ve mutlaka kitle mücadelesinin getirip ortaya koyacağı biçimler olacaktır."

Peki, devrimcilerin yapması gereken nedir? Yalçıner bu soruyu da şöyle yanıtlıyor:

"Ülkemizde henüz proleter-devrimci bir parti yoktur amma kurulacaktır. Bunun yapması gereken şey nedir? Kitle mücadelesinin aldığı çeşitli biçimleri organize etmek, yönlendirmek ve örgütlemektir. Yoksa kendi kafasına göre çeşitli mücadele biçimleri ortaya koymak ve bunlan uygulamaya sokmak değildir.

71 sonrası ortaya konulan eylem biçimleri taklit edilmeye çalışılıyor. Aynı şeyler yapılmaya çalışılıyor. Bu, geniş ölçüde geçmişin karikatürü olmaktan da öteye gitmiyor. Geçmişte devrim yapmak isteyenlerin önünde başka bir deney yoktu. Ülkemizde o zaman Marksist bir parti de yoktu: Neyin nasıl yapılması gerektiği de bilinmiyordu. Herkes el yordamıyla birşeyler bulmaya çalışıyordu. Fakat durum bugün böyle değil, farklı. Yani onlar bir ölçüde mazur görülebilir, fakat bugünküler mazur görülemez."

Daha sonra Yalçıner'e *"Geçmişin özeleştirisini yapmak gerekmez mi?"* diye soruyorum.

"Özeleştiri gereği var"

Yalçıner, geçmişin özeleştirisinin yapılması gerektiğine inananlardan.

"Geçmişin köklü bir özeleştirisini yapmak gerekir. Öyle yüzeysel değil!"

Soruyorum. *"Kim yapacak bu özeleştiriyi?" "Biz yaptık"* diyor. *"Nerede yaptınız?"* diyorum. *"Yayın organımızda"* diyor.

Silahlı hareketlerin, küçük burjuva kökenli hareketler olduğunu söyleyen Yalçıner, *"devrimci hareketler, doğrudan doğruya faşizme yaramıştır"* biçimndeki eleştirilere de karşı çıkıyor. Küçük burjuvazinin ezildiğini, sömürüldüğünü, baskı altında tutulduğunu anlatan Mustafa Yalcıner, küçük burjuva kökenli silahlı hareketler, bu baskıya karşı, öfkeyle oluşup gelişiyor, diyor.

"Küçük burjuvazinin perspektifi dardır. Ne yapmışlardır? Yaptıklan şey geçmişte görüldü. Doğru bir siyaset oraya koymadılar. İstedikleri kadar devrim heyecanına sahip olsunlar, devrimi gerçekleştirme şansına sahip değillerdi. Dar bir grubun mücadelesiy·

le her şeyin hallolacağını sanıyorlardı ki, bu mümkün değildi. Devrimin, kitlelerin eseri olduğu, çok kimse tarafından kabul ediliyor."

Yalçıner, Nurhak dağlarında yakalananlardan biri. Soruyorum. *"Dağa çıkarken ne bekliyordunuz. Bir darbe, bir askeri ihtilal?.. Böyle bir bilgi, umut ya da sezginiz var mıydı?"*

"... 12 Mart sırasında böyle bir darbe olacağı söyleniyordu. Konuşuluyordu. İşte sol cunta gelecek, sağ cunta gelecek, şu olacak, bu olacak. Bunlardan, kuşkusuz, toplumda yaşayan fertler olarak bizlerin de haberi vardı. Haberimiz vardı ama, darbeye yönelik bir çalışma yapalım, darbenin gelmesini kolaylaştıralım, işte biz de bu darbe sonunda bir etkinlik kazanalım... Böyle bir düşüncemiz yoktu."

Soruyorum: *"Bir proleter partisi yok. Kitlelerle bağınız yok. Hareketiniz boşlukta kalmadı mı?"*

Yanıtlıyor:

"... Havada kaldı. Açmaza düştü."

Yine soruyorum: *"Proletarya partisi yok bugün, sizin söylediğiniz anlamda. Küçük burjuva kökenli bir hareket aynı hataları işlemez mi?"*

Yine yanıtlıyor:

"Aynı hatayı işler. Kafasını duvara vurmak zorundadır. Başka birşey olamaz. Yani çıkar, parlar, çeşitli yerlere gider bomba koyar, çeşitli silahlı eylemler yapar, fakat sonuç alamaz. Belki ismini duyurur. Fakat devrimi gerçekleştiremez."

Bir başka sorum daha vardı: Geçen yıl örneğin, Hakim Binbaşı Yaşar Değerli'nin arabasına patlayıcı madde kondu. 1971'de Hüseyin Cevahir'i öldüren Yarbay Cihangir Erdeniz, kimliği bilinmeyen kişilerce öldürüldü. Bunlar hakkındaki görüşlerini sordum.

"...Yaşar Değerli'yi ve Cihangir Erdeniz'i herhalde savunacak değilim, elbette. Bunlara yönelen bu tip eylemlerle devrimin gerçekleştirilmesi imkânsızdır. Bu tip eylemler, tasvip edilecek eylemler değildir. Başarı şansı yoktur."

Bu yanıtı aldıktan sonra *"Gençlik ne yapmalı?"* Daha doğrusu *"Devrimci gençlik ne yapmalı?"*diye soruyorum.

Yanıtı alıyorum:

"Gençlik sınıfsal niteliği dolayısıyla birçok yanlışa kaynaklık e-

debilir. Gençlik proleter devrimci hareketin gösterdiği yolda ilerleme azmi ile dolu olmak, işçi sınıfının peşinden sürüklenmeye razı olmak..."

Üsteliyorum: *"Geçmiş ile bugün arasında, kendi hesabına bir bağ kurabiliyor musun?"*

"Tabii" diyor. *"Geçmişteki çizgimi, küçük burjuva ihtilalcisi bir çizgi olarak değerlendirdim. Geçmişteki çizgimi tamamen değiştirdim. Şimdi savunduğumuz, tamamıyla değişik bir çizgidir. Biz mücadeleyi şöyle ele aldık. Bir yanda hakim sınıflar, öteki tarafta dar bir silahlı grup. Şimdi bu doğru olamaz. Biz kendi irademize tabi kılmaya çalıştık herşeyi."*

Burada da soruyorum: *"Nurhak dağına çıkarken, kitlelerin sizleri destekleyip desteklemeyeceklerini kestirememiş miydiniz?"*

Yanıt, bir çeşit özeleştiri niteliğinde:

"... Önemli hatalardan bir tanesi, kitlelerin birden mücadeleye katılacaklarını beklemekti. Ama dünyanın hiçbir yerinde kitlelerin, seyirci durumundayken, kendi dışlarında yürütülen bir mücadeleye katıldıklan görülmemiştir. Kitleler, kendi mücadelelerini kendileri yürüterek ve bu mücadelede tecrübeleriyle pişerek ilerlerler. Ve kitle mücadelesi, o mücadelenin içinde yer alarak, o mücadelenin zorluğuna, işte yavaş gelişmesine, sancılarına katlanarak ancak yükselebilir. Ama o mücadeleyi yürütmek için mücadelenin içinde olmak gereklidir. Geçmişte biz bunu kavramadık. Bekledik ki, kitleler gelsin bizim mücadelemize katılsın.

Geçmişte en büyük hatalarımızdan biri, parti meselesini kavrayamamış olmamızdır. Sanıyorduk ki parti, kuracağımız dar küçük silahlı çekirdeğin içinden çıkacak... Halbuki böyle birşey de olamaz. Partinin çıkacağı yer neresidir? Parti proletaryanın bağrından çıkar. Onun için işçi sınıfının içinde çalışmak gerekir."

TİKKO ne diyor?

Niğde Cezaevi'nde siyasal hükümlülerin sayısı geçen yıl, bu konuşmaları yaptığımda kırk dörttü. Bu nedenle her biriyle tek tek konuşmak olanaksızdı. Onun için belli grupların ya da yaygın deyişle "fraksiyonların" sözcüleriyle konuşuyorum. İşte bunlardan biri, TKP-ML-TİKKO davasından bir hükümlü, Sami

San. 24 yıla hükümlü. Sami San, konuşmasına, İlhan Selçuk, Mustafa Ekmekçi ve benim düşüncelerimi eleştirerek başladı. *"Yanlış düşünüyorsunuz, yanlış yazıyorsunuz"* dedi.

San şunları söylüyor:

"..12 Mart faşist diktatörlüğüne karşı yürütülen mücadele, hatasıyla, sevabıyla bizimdi. Bu mücadeleye bazı devrim kaçkınlan provokasyon mantığı ile yaklaşmışlardır. Bunlar 12 Mart faşizmine karşı yürütülen mücadeleyi hakim sınıflarca hazırlanıp ortaya konulmuş bir senaryo alarak gördüler."

San, bireysel terör hakkında da şunları söylüyor:

"... Bugün ülkemizde Cihangir Erdeniz, Yaşar Değerli gibi 12 Mart döneminde aktif olarak görev almış olanlara karşı bireysel terör biçiminde somutlaşan eylemler, küçük burjuva akımlannın yaptığı eylemler olabileceği gibi, ülkemizde faşist diktatörlüğü sınırsız biçimde kurmak isteyen faşist kliklerin kiralık çetelerinin, kontrgerillanın eylemleri olabilir. Hatta Rus sosyal emeperyalizminin KGB'si ve ülkemizdeki işbirlikçileri vasıtasıyle kendi karanlık emellerine uygun bir ortam yaratmak için başvurduğu dolaylı ya da dolaysız eylemler olabilir."

San, TKP ve TSİP için "bunlar Rus işbirlikçisidir" diyor ve mücadelenin "faşizme ve sosyal faşizme karşı" yürütülmesi gerektiğini söylüyor. San, CHP'yi faşizmle mücadelede "iki yüzlü" buluyor. Ertuğrul Kürkçü'nün savunduğu çizgiyi, "küçük burjuva siyasî akımı" olarak görüyor.

Sami San, *"her olaydan sonra TİKKO Mao örgütü diye bir örgüt çıkanlıyor. Sanki mafya teşkilatı... CIA'nın yönettiği, onların planlı bir şekilde yürüttüğü, yani CIA'nın dolaylı ya da dolaysız bir parmağı olduğu şeklinde bir örgüt ve bunlann yaptığı eylemler dizisi olarak getiriliyor"* dedikten sonra *"biz buna karşı çıkmalıyız. Mesele böyle değildir"* diyor ve şunları söylüyor. *"Bireysel terörün geçmişteki fonksiyonunu şöyle özetleyebiliriz. Bunlar küçük burjuva ihtilalci çizgisini sistemleştiren akımlann yaptığı işlerdir."*

Bu gibi eylemlerin kitlelerden kopuk olduğunu, üstelik faşist diktatörlüğün kurulması için "malzeme" hazırladığını söylüyor TİKKO hükümlüsü Sami San.

"Bu gibi eylemler faşist diktatörlüğü korkutmaz. Faşist diktatörlüğü asıl korkutacak hareket, kitlelerin gelişen sınıfsal mücadelesidir."

Sami San böyle düşünüyor.

TİKKO davasından hüküm yiyen San, ısrarla *"Bizim bireysel terörle ilgimiz yoktur. Bu hareketlerin geçmişteki TKP-ML ile, TİKKO ile ilgisi yoktur"* diyor.

Sami San ile aynı davadan yargılanan Aslan Kılıç, Sami Sarı'nın konuşmasına yer yer itiraz ediyor. *"Bizim adımıza konuşamaz"* diyor. Aslan Kılıç, Sami San ile ayn ideolojik çizgideymiş. Bir de ona kulak veriyorum. Bakın ne diyor:

"Bireysel terörün iki temel kaynağı var. Bir objektif kaynağı var, bir de subjektif Objektif kaynağı, küçük burjuvazinin kapitalizmin ekonomik ve sosyal faşizmin siyasal-kültürel baskısına karşı bir başkaldınşıdır. İkincisi de işçi sınıfı saflannda hala revizyonizminin eğemem olmasıdır. Emperyalizmin, sosyal emperyalizmin, kapitalizmin, ağa düzeninin ve faşizmin baskısına karşı tepki duyan küçük burjuva devrimcilerinin, devrime yararlı olacak yerde, bu gibi yollara kaymasıdır."

Kılıç, bunlann önlenmesi için bir Marksist partinin işçi sınıfını toparlaması, devrimci düşünceleri potasında eritmesi gerektiğini söylüyor.

"Revizyonizm" ve "sosyal emperyalizm"... Kılıç'a göre bireysel terörün kaynağını burada aramak gerekir. Bireysel terörü körükleyenler ise Sovyet sosyal emperyalizmidir. Kılıç, 12 Mart günlerindeki bireysel terörün, "hakim sınıfın bir kliği" olarak adlandırdığı "cuntacı" akımlarca desteklendiğini, bugünkü desteğin ise Sovyet sosyal emperyalizminden geldiğini söylüyor.

Kılıç, "devrimci şiddetin" küçük burjuva ihtilalcilerince yanlış anlaşılıp, uygulandığını da söylüyor.

Anarşizm ve terörizm yaygarası

12 Mart'tan hemen sonra İstanbul'da Emniyet Sandığı'nı soymaya teşebbüsten ömür boyu hapis cezasına çarptınlan Osman Süleymanağaoğlu, bireysel terör ve maceracılık konusunda şunlan söylüyor:

"Bu mesele aslında sosyalistlerin ve devrimci demokratlann meselesi değildir. Anarşi var, tırmanıyor vb. gibi yaygaralar işbirlikçilerin sözcülerince kopanlmaktadır. Bu, 12 Mart öncesi şartla-

nnda da böyleydi, bugün de böyledir. Anarşi ve terörizm çığlıklan pratikte hem emekçi yığınlan, hem de onlann gerçek temsilcileri olan sosyalistleri hedef almaktadır. Oysa anarşizmin kaynağı ve yaratıcılan sosyalistler değil. ABD emperyalizmi ve işbirlikçileri, kontrgerilla ve MHP'dir. Egemen sınıflann yarattığı terör karşısında sosyalistler ve devrimci-demokratlar meşru müdafaa halindedirler."

Süleymanağaoğlu, *"ABD emperyalizmine karşı sosyalistler ve devrimci demokratlar, her zaman meşru müdafaa durumundadırlar"* diyor.

Vatan Partisi Davası

Niğde Cezaevi'nde yatanlann çoğunluğu belli bir eylemden ötürü yargılanmış ve mahkum olmuşulardı. Onlann yanında belli bir eylemden ötürü değil, sadece gazetede yayınlanmış yazılardan ötürü 36 yıllık cezalara çarptırılmış iki hükümlü daha yatıyordu. Demir Küçükaydın ve Dündar Erenler.

Küçükaydın ve Erenler, İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi tarafından mahkum edilmişler. Suçları, "Kıvılcım" adlı gazetede yayınlanmış yazılar. Bilirkişiler, Ord. Prof. Dr. Sulhi Dönmezer, Prof. Sahir Erman ve Dr. Duygun Yersuvat.

Gazetede, "proletarya partisi" nasıl kurulur, bunun ilkeleri ve yöntemleri tartışılmış. Suç bu.

İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi, ancak altı ay çıkabilen Kıvılcım gazetesinin sahibi Demir Küçükaydın ile sorumlu müdürü Dündar Erenler, sekreterleri Ali Selim Ergünalp ve Erol Atakan'ı Ceza Yasası'nın 141 ve 142'nci maddelerinden yargılamış ve Küçükaydın ile Erenler'i 38 yıla, yanlış okumadınız, tam otuz sekiz yıla mahkum etmiş.

Bu genç öğrenciler, düşüncelerini yayınlamaktan ötürü böylesine ağır cezalara çarptırılmışlardır. Vicdan sahibi her hukukçunun bu dosyayı bir kez incelemesi gerekir. Türkiye'de hukuk devletinin nasıl işlediğini ve işletildiğini görebilmesi için!

Emeğin Kurtuluşu

İstanbul THKO davasında mahkum olan Osman Bahadır, "Emeğin Kurtuluşu Yolundaki Işık" dergisinde yer alan görüşleri savunuyor. Onunla beraber Mahmut Nedim Çiğdemal (THKO Ceyhan İş Bankası soygunu), Lütfi Baysak (THKO Acıbadem İş Bankası soygunu), Nazım Kutlu (THKO Ceyhan İş Bankası soygunu) da aynı görüşü savunuyorlar. Bu görüşte olanların tezleri, *"Bugünkü uluslararası durum, Mao-Ze-dung'un üç dünya teorisi perspektifinden bakılarak değerlendirilmelidir"* tümcesinde düğümleniyor. Bahadır'a göre Türkiye, Sovyet Rusya'nın saldırı planlarının hedefterinden biridir. Ecevit, iktidarı "Rusya'ya teslimiyetçi" MC iktidarlarından devralmıştır. Bu gruba göre, Sovyetler'e teslimiyetçilik anlayışıyla yanaşan Ecevit hükümeti, reformist, teslimiyetçi ve gericidir ve bu nitelikler gün geçtikçe daha iyi anlaşılmaktadır.

"Bugün ülkemizde yerine getirilmesi gereken esas görev, iki süper devletin işbirlikçilerine karşı halkın mücadelesini geliştirmek ve bu hedeflere karşı en geniş birleşik cepheyi kurmaya çalışmaktır. Öte yandan milli bağımsızlığımızı korumak ve savaşa hazırlanmak da önemi giderek artan bir görev olarak önümüzde durmaktadır."

Osman Bahadır ve arkadaşlarının bugünü değerlendirmeleri böyle. Ya dün?!.. O konudaki görüşleri de şöyle:

"Biz geçmişte maceracı harekete katılan kimseler olarak bugün maceracılığı, işçi sınıfının devrimci eylemiyle hiçbir ilişkisi bulunmayan bir çizgi olarak görüyoruz. 1971'deki maceracılık gibi, bugünkü maceracılık da halk kitlelerinin gücünü parçalamakta, onları pasif seyirciler durumuna düşürmekte ve devrimci kadroları heder etmektedir. Bununla birlikte 1971 maceracılığını değerlendirirken hataya düşmemek için, bir yandan onun proletaryanın ve halkın devrimci güçlerinin gelişmesine verdiği zararları tesbit ederken, diğer yandan da yurtsever ve demokratik muhtevasını görmeliyiz. Onu küçük burjuva sınıf temelinden kaynaklanan bir sosyal olgu olarak ele almalı ve geçmişte bazılarının yaptığı gibi bir provokasyonlar silsilesi olarak değerlendirme tarzını mahkum etmeliyiz. Aynı şekilde yine 12 Mart yan-askeri faşist diktatörlüğünün yaratıcısı olarak maceracılığı gören ve gösteren anlayışları da reddetmeliyiz.

Bugünkü maceracı hareketler de, askeri faşist diktatörlük kurmayı amaçlayan ve bu yolda faaliyetlerde bulunan güçlerin yedeğine düşmüştür. Öyle ki, yapılan bir eylemin kim tarafından yapıldığı (kontrgerilla mı, maceracı örgütler mi) anlaşılamamakta, tefrik edilebilmesi için eyleme girişen maceracı örgütün açıklama yapması(!) gerekmektedir.

Geçmişte Amerikan emperyalizmi ile uzlaşan revizyonizm, kitle hareketlerinin gelişmesinden korkmakta, kitle hareketlerini pasifize etmek için elinden geleni yapmaya çalışmaktaydı. Revizyonistlerin bu tutumu en belirgin bir biçimde 15-16 Haziran direnişleri ve Amerikan 6. Filosu'na karşı yapılan gösterilerde ortaya çıkmıştır. Bugün ise dünyanın en saldırgan emperyalisti haline gelmiş olan Rus sosyal emperyalizminin bağımlı revizyonistleri, kitle hareketlerinin içine sızmaya çalışmakta ve kitle hareketlerini Rus sosyal emperyalistlerinin çıkarları yönünden kanalize etmeye çalışmaktadırlar. Kısacası, geçmişte teslimiyetçi olan revizyonizm, bugün saldırgan ve sosyal faşist bir karakter kazanmıştır.

Bugün ülkemizde, İsmail Bilen'in başını çektiği modern revizyonist akım, işçi sınıfı hareketinin gelişmesi önündeki en büyük tehlikedir. Öte yandan modern revizyonizme teslimiyet çizgisi olan lafta solcu oportünizm ve maceracılık da mücadele edilmesi gereken önemli çizgileri teşkil etmektedirler."

Karanlıktaki sorular

Cezaevinde herkesle görüşemedim. Görüşmek, istediğim kişiler arasında Ziya Yılmaz da vardı. Ziya Yılmaz, *"Geçmişte sorumluluk aldığım bir hareketi çok daha uzun anlatmak isterdim"* dedi. Arkadaşları, Yılmaz'ın düşüncelerinde oldukça büyük değişiklikler olduğunu söylüyorlar ama, Ziya Yılmaz, herhalde konuşmak için zamanın erken olduğu kanısında. Yılmaz, son tahliyelerden sonra cezaevinde kalan yedi kişiden biri.

Maltepe Cezaevi'nden Mahir Çayan ve arkadaşları nasıl kaçmışlardı? Bu da merak edilen sorulardan bir tanesiydi. Bu soruyu, o sıralarda cezaevinde bulunan ve bu kaçış eyleminde

görev alan Oktay Kaynak'a sordum. Oktay Kaynak, *"kaçış planlanın MİT tarafından düzenlendiği"* yolundaki söylentileri kesinlikle yalanlıyor; *"Biz kazdık tüneli"* diyor. Önce betonu tuz ruhuyla delmişler.

"Mahir bizim koğuşa gelmeden biz tüneli kazmaya başladık. Tuz ruhu attık betona. Bu işin militanı Cihan Alptekin'di. O tımaklanyla kazdı. Tüneli kazdıktan sonra üç metre aşağıya indik. Hepimiz gerçekten kazıyorduk. Pijamalanmızı giyiyorduk, pijamalanmızla iniyorduk, çalışıyorduk. Çıktıktan sonra pijamalanmızı leğene koyuyorduk, kendi elbisemizi giyiyorduk. Kimse anlamıyordu."

Tüneli kazdıktan sonra Mahir Çayan'a haber vermişler. Çayan da arkadaşlarıyla birlikte bu tünelden kaçmış.

"Son günden bir gün önce biz girdik. Altı kişi... Tünel tamam... Yanm metre kaldı çıkmasına. Tam altı buçukta çıkmamız gerekir. Hava beş buçukta kararıyor. Tam o sırada yetişmemiz gerekir. O gün yetişemedik. Ertesi gün arkadaşlar çıktı. Önce bu tünelden çıkamayacağımız kanısına kapıldık. Sonra Mahir, ben çıkayım, öldürürlerse öldürsünler, dedi. Asılacağını biliyordu. Biraz da tesadüfler yardım etti. Akşam kimseye söylemedik. Uyandığımızda isyan ettik ki, içeriye kimse girmesin, arkadaşlanmız zaman kazansınlar."

Yusuf Küpeli bu açıklama biçimine katılmıyor. *Davanın savcısı Naci Gür, garip şekilde öldürüldü. Kaçış sırasındaki cezaevi komutanı da bir otomobil kazasında öldü"* diyor. Belli ki, kafasında bazı şüpheler var.

Böyle olaylarda garip rastlantılar olabilir. Örneğin, geçen yıllarda Ülkü Ocakları genel başkanlarına silahını verdiği saptanan bir yüzbaşının, Kızıldere olayında etkin rol alması gibi!

İnsan bilemiyor!.. Mahir Çayan ve arkadaşları, Ankara'dan Ünye'ye giderken Samsun yolundan geçiyorlar. Samsun yolunda ise sıkıyönetim karargahı var. Arabaların giriş çıkışları gereği gibi yapılsaydı, hiç olmazsa Kızıldere gibi bir felaket önlenmiş olurdu. Önlemek mi istemediler?! Kimbilir?!..

HUKUKSAL DEĞERLENDİRME

O sözler ki...

O sözler ki acıdır
mapusane avlularında
demirli kırbaçlar gibi şaklar
O sözler ki sırasında
çiçek açmış bir nar ağacıdır
dağ ufkunda vuran deniz aydınlığı
sırasında gizemli bıçaklar
O sözler ki
imgelem sonsuzluğunun
ateşten gülüdürler
kelebek çırpıntılarıyla doğarlar ölürler
O sözler ki kalbimizin üstünde
dolu bir tabanca gibi
ölüp, ölesiye taşırız
O sözler ki bir kere çıkmıştır ağzımızdan
uğruna asılırız.

ATİLLA İLHAN

Hukuk açısından

12 Mart döneminde verilen mahkumiyet kararlan henüz bilimin süzgecinden geçmiş değildir. Yer yer yapılan eleştiriler, kendine özgü mantığı olan ve kısaca **12 Mart hukuku** olarak adlandıracağımız anlayışı yeterince ele almamıştır. Bu eleştirileri birkaç dergi ve gazete yazısıyla da sınırlamak olanaksızdır.

12 Mart hukuku, adına devlet öfkesi diyebileceğimiz bir tepkiyle oluşup, biçimlenmiştir. Bu devlet öfkesinin doruk noktalarına ulaştığı günlerde ceza yaptırımlarının kat kat yükseldiğini görürüz. 12 Mart hukuku, ceza yasalarını zorlayarak ceza verir; 12 Mart hukuku, sıkıyönetim komutanlarının istediği cezaları vermeyen mahkemeleri toptan kaldırır; 12 Mart hukuku, karar aşamasında değiştirdiği yargıçlarla karar alır; 12 Mart hukuku, işkenceli ifadeleri geçerli kanıt olarak kabul eder!

Bu dönemin hukuk anlayışı, hukuk fakültelerinde inceleme konusu olmalıdır. Bütün kararlar tek tek incelenmeli ve bu dönemin hukuk ve uygarlık anlayışı sergilenmelidir. Siyasal tarihimizin ve hukuk dünyamızın bu tür köklü incelemeleri beklediğini söylemek gereksiz bir abartma sayılabilir mi?!..

12 Mart'ın çoğu öğrenci kökenli olan sanıkları, Türk Ceza Yasası'nın 146'ncı maddesi uyarınca yargılanmış ve mahkum edilmişlerdi. Acaba sanıkların suçları 146'ncı maddenin hukuksal öğelerine tıpatıp uygun muydu? Araştırılması gereken, tartışılması gereken başlıca konulardan birisi budur.

Türk Ceza Yasası'nın 146'ncı maddesi anayasal düzeni ortadan kaldırmak amacıyla yapılan girişimleri cezalandırmaktadır. Yasa maddesi bu suçu şöyle tanımlamaktadır:

"Türkiye Cumhuriyeti Teşkilatı Esasiye Kanununun tamamını veya bir kısmını tağyir, tebdil ve ilgaya ve bu kanun ile teşekkül etmiş olan Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni ıskata

veya vazifesini yapmaktan men'e cebren teşebbüs edenler, idam cezasına mahkum olur."

Söz konusu 146'ncı madde, son on dokuz yıl içinde üç ayrı dönemde uygulama görmüştür. 1960 Devrimi'nden sonra Demokrat Parti hükümeti ve milletvekillerine, 1963 yılında başarısız bir ihtilal girişiminde bulunan Kur. Albay Talât Aydemir ve arkadaşlarına ve 12 Mart döneminde çeşitli eylemlerde bulunan, çoğu öğrenci olan sanıklara...

Demokrat Parti sorumlularını cezalandıran Yassıada Mahkemeleri'nde Yüksek Adalet Divanı'nı kararının 19'uncu sayfasında, 146'ncı maddenin nasıl çiğnendiği şu tümcelerle açıklanmaktadır:

"Gerçekten Türk Anayasasını tebdil, tağyir ve ilga etmek; hadisemizdeki hal bakımından, ister yukarıdan, ister aşağıdan gelsin, bazı fiil ve tasarruflarla, mevcut anayasanın fiilen tatbik edilemez hale getirilmesi; onun esas prensiplerinin kısmen veya tamamen fiilî surette ortadan kaldırılması, kısaca hukuki rejim yanında, ona, ana çizgileri ve karakteri bakımından zıt bir rejimin yaratılmasıdır. Demek oluyor ki, sistemli ve kasıtlı olarak Anayasa'daki prensiplerin ortadan kaldırılması, yani fiilen Anayasa dışı bir rejim yaratılması bahis konusu ise, bu takdirde 146'ncı maddedeki suç işlenmiş demektir."

Aynı Yüksek Adalet Divanı kararının 140'ıncı sayfasında yasama, yürütme ve yargı güçleri arasındaki yetki ve görev alanlarını değiştirmeye yönelik tutumlar da Anayasa'yı çiğneme suçu olarak görülmektedir. Kararın bu bölümünü de aynen aktarmakta yarar görüyorum.

"Devlet reisinin veye teşri meclislerinin selahiyetlerini genişletmeye veya daraltmaya, bu kuvvetlerden birini ortadan kaldırmaya, yahut icra kuvvetiyle kaza kuvveti arasındaki münasabetleri tebdile matuf hareketlerdir ki, Devlet'in Anayasası'nı tağyir, tebdil şeklinde mütalaa edilebilir."

Özetlersek, bu karardan şu sonuç çıkmaktadır. Anayasa'yı çiğneme suçu iki yönlü olabalir. Birincisi, siyasi gücü ellerinde tutanların işleyecekleri Anayasa'yı çiğneme suçudur. Bu suç, yürürlükteki anayasal düzen ile çelişen bir uygulama içinde olmaktadır. Bu suçun somut görünümü şu biçimde belirlenebilir: Devlet başkanının yetkilerini genişletmek ya da da-

raltmak, yasama, yürütme ve yargı erklerinden birinin yetki alanını genişletip, ötekilerin yetki alanlarını daraltmak ya da yürütme ile yargı erkleri arasındaki hukuksal ilişkileri değiştirmeye yönelmek...

Bu suç, siyasal iktidarı ihtilal yoluyla ele geçirmek isteyenlerce de işlenebilir. Kur. Albay Talat Aydemir ve arkadaşlarının 21 Mayıs 1963 tarihinde başvurdukları ihtilal girişimi bu türden suçlardandır. Ancak, anayasal düzeni değiştimeyi ya da kaldırmayı amaçlayan her örgütlenme ve eylem biçiminin "Anayasayı çiğneme" suçu olarak görülmesi, siyasal zorlama olmaz mı?

Sanırım olur. Niçin olur? 146'ncı maddedeki sucun işlenmiş sayılabilmesi için sanıkların bu tür suçu işleyebilecek nitelik ve güçte orgütlenme ve eylem içinde olmaları gerikir. Buna hukuk diliyle **"elverişli vasıtaya salip olmak"** deriz

Banka soymak suçtur. Ancak Anayasa'yı çiğnemek suçu değildir. Adam öldürmek suçtur. Ancak bu suç Anayasa'yı çiğneme suçu sayılmaz. Anayasal düzeni değiştirmek için silahlı ya da silahsız örgüt kurmak da suçtur. Ancak bu gibi siyasal amaçlı örgütlenmeleri yapanalar Ceza Yasası'nın 146'ncı maddesine göre değil, yerine ve koşullarına göre 168, 169 ve 171"nci maddeler gereğince yargılanırlar.

168 ve 169'uncu maddeler Anayasa'yı ortadan kaldırmak amacıyla **"silahlı cemiyet ve çete teşkil edenler"** için ağır yaptırımlar öngörmüştür. 171'inci madde Anayasa'yı ortadan kaldırmak amacıyla gizli örgüt kuranları cezalandırmaktadır.

"Türk Halk Kurtuluş Ordusu" adıyla silahlı bir örgüt kuran Deniz Gezmiş ve arkadaşları 146'ncı madde yerine 168 ve 169'uncu maddelerden yargılanmış olsaydı, sanırım, başta avukatları olmak üzere, kimse bu yoruma "hayır" demezdi. Fakat "devlet öfkesi" hukuk kurallarını zorlamış ve bu öfke, darağaçlarının kurulmasına yol açmıştır.

Basına "83 sanıklı dava" olarak yansıyan "deniz subuylan" davasında verilen kararın gerekçesi, şu yukarıda tartışılan hukuksal konular için ışık tutacak nitelikte ve tarihsel önemde bir karardır.

Sonradan, zamanın Sıkıyönetim Komutanı Faik Türün'ün girişimleriyle kapatılan İstanbul 1 numaralı Sıkıyönetim Mah-

kemesi'nin söz konusu kararının kamu oyunca da öğrenilmesinde yarar görüyorum.

Başkan Tuğgeneral Kâzım Tıl'ın karşı oy yazısı yazdığı, duruşma yargıcı Albay Remzi Şirin ve üye Refik Kara'nın imzalarını taşıyan, 3 Mayıs 1972 gün ve 1972/86 sayı, 1972/1 esas ve 1972/13 sayılı kararın 104'üncü sayfasından başlayan bölümünü birlikte okuyalım:

"TCK. 146'ncı madde, maddi unsura, mücerret olarak (T.C.Teşkilatı Esasiye Kanununun tamamını veya bir kısmını tağyir, tebdil ve ilgaya... cebren teşebbüs edenler...) şeklinde işaret etmiş, fiile bir belirlilik vermemiştir.

Sadece teşebbüs etmekten söz etmesi, teşebbüsü suça ait maddi unsur olarak anlaşılması zehabını doğuruyor ise de (teşebbüs etmek) hareketin veya neticenin tamamlanmamış hali demektir ve her teşebbüste behemehal tahakkuk eden bir neticenin mevcudiyetinden bahsolunamaz. Halbuki, hareketin hukuki bir değer taşıması, belirli bir neticeye yönelmiş olmasına bağlıdır. Teşebbüsü hukuki netice olarak kabul etmek, mücerret her harekete hukuki netice izafe edebilmek yanlış düşünce tarzına götürür. Teşebbüs halinde bulunmasına rağmen harekete tam suça ait cezanın verilmesi, onun tehlikesine ve belirli bir neticeyi doğurmaya uygunluğuna binaendir, yoksa teşebbüs fiilin kendisi kabul edildiğinden değil. Buna göre, bu suça teşebbüsten bahsolunabilmesi için failin TCK. 146'ncı maddesini ihlale müsait ve o hedefe yönelik maddi hareketlerde bulunması, icra hareketlerine başlayıp, asıl fiili ika hususunda yol almış ve icrai hareketlerin elinde olmayan sebeplerle tamamlanmakla beraber neticenin hasıl olmamış bulunması gerekmektedir. Burada teşebbüsün hareketin bir safhasını ifade ettiği, ceza hukukunun prensibi gereğidir ve açıktır. TCK. 146'ncı maddesindeki teşebbüs, her suçta bulunması aranacak olan, karar + teşebbüs (icra) + netice bağlantısındaki teşebbüs'tür. Bu sebeple, TCK. 61, 62. maddelerinde suça teşebbüs için mevcudiyeti gerekli vesaiti mahsusa (elverişli vasıta) unsurunun gözetilmesi zaruridir.

Teşebbüs fiilinin kendisi, yani netice olarak alınırsa suçun tamamlanmasının mümkün olmadığı kabul olunmak icabeder. Halbuki, kanunda gösterilmiş tebdil, tağyir ve ilga neticelerinin tahakkuku mümkündür. Bu halde failin siyasi iktidara sahip olmasından

dolayı cezalandırılamazlığı başka, suçun tamamlanması ve tekevvünü başka şeylerdir. Aynı fail böylece ele geçirdiği iktidardan şu veya bu sebeple uzaklaştırıldıkta, fiiline uyan "TCK. 146'ncı madde sadece teşebbüs edenleri tecrim etmekte, tamamlanmış fiili ihtiva etmemekte" denilerek bu madde dışında mütalaa edilecek değildir. Bu sebeple maddedeki teşebbüs kelimesi suçun neticesi olmayıp, teknik manada teşebbüsü, yani nakıs ve tam teşebbüsü ifade etmekte olup, bu suçun neticesi teşebbüs imişçesine bir "tevessül" veya "yeltenme" yahut da "teşebbüse teşebbüs" gibi mütalaa edilemez. Tevessül veya yeltenme ise kanun koyucumuzun meçhulü olan bir kavram değildir. Zira tehlike suçu olmalarından dolayı hazırlık hareketlerini cezalandırdığı istisnai hükümlerinden birisi olan TCK. 141/1 maddesinde, teşebbüs derecesine varmamış, cemiyet kurmaya tevessül hareketini suçun maddi unsuruna ait bir hareket olarak kabul etmek suretiyle teşebbüs ile tevessülü ayırmıştır. Şayet kanun vazıı 146'ncı maddenin ihlaline yeltenilmesini dahi tecrim etmek istiyor olmasa idi aynı tarzda bir hüküm sevk ederek "cebren tevessül edenler" ibaresini kullanırdı.

Hareketin bir vasfı da fiilin cebirle, mehaz kanunun tabiriyle anayasal usule aykırı olarak ika edilmesidir. Bu husus maddede aynen ifade edilmiştir. Fiilin suç teşkil edebilmesi için cebren ika edilmiş olması gereklidir. Cebir suçun bir maddi unsuru değilse de maddi unsurun rüknüdür. Fail seçtiği yolun hukuka aykırılığını bilmese bile bu usulü seçişi iradi olmalıdır. Cebir, harekette ve neticede veya her ikisinde olabileceği gibi sadece maddi değil, manevi de olabilir. Hukuka aykırı her türlü vasıta ve usul cebre dahildir. Bundan maksat anayasa iradesine aykırı bir düzeni normal usullerin dışında bir yolla tahakkuk ettirmektir.

Bütün bu izahattan, suçun maddi unsuru yönünden şu neticeye varılmaktadır:

TCK. 146'ıncı maddedeki suçun maddi unsurunu teşkil eden ve T.C. Anayasasını tebdile, yani anayasal düzenin değiştirilmesine, tağyire, yani tatbikini savsaklayarak değiştirmeye, ilgaya, yani ortadan kaldırmaya yönelik hareketin; a) hedef aldığı bu neticeleri doğurmaya uygun ve elverişli, b) hazırlık hareketlerinden ve irade uygunluğunu gösteren fiili birleşmelerden de ileride, icrai safhaya geçmiş, c) cebir vasfını taşıyan bir hareket olması icap eder.

B) Manevi Unsur:

Kasttan ibarettir. Failde umumi kastın aranması yeterlidir. Hususi kastın veya vatana ihanet gibi bir saikin aranmasına lüzum yoktur. Fail iradi bir hareketle belirli bir netice meydana getirmiş veya teşebbüs durumuna göre getirmek istemiş olacaktır. Bu neticenin Anayasaya aykırı olup olmadığı, failin sübjektif durumunun dışında, objektif bir ölçü ile tespit ve kıymetlendirilecektir. Sübjektif olarak aranacak husus, failin seçtiği yolun hukuk dışı oluşu ve failin bu aykırılığı isteyişidir.

C) İştirak:

Bu suça da iştirak mümkün olmakla beraber maddenin kendisinde ikinci ve üçüncü fıkralarda fer'i iştirak halleri özel surette tanzim edilmiş bulunduğundan, genel iştirak kaideleri gerek maddi, gerekse manevi yönden sadece asli iştirak bakımından tatbik olunacaktır. İkinci fıkrada, bu fıkrada gösterilmiş suretlerle birinci fıkrada ihlaline teşvik hareketi müeyyidelendirilmiş bu teşvik neticesinde birinci fıkranın ihlaline teşebbüs olunması zımni şartına bağlı olarak fer'i faile ölüm cezası öngörülmüştür. Bu şartın mevcudiyetine göre fer'i iştirak halinin tavsifi kabil olacaktır. İkinci fıkrada yazılı yapılmış teşvik hareketi revaç bulmamış, teşvike kapılınıp birinci fıkranın ihlaline teşebbüs edilmemiş ise fer'i iştirakten bahsolunamaz, şartlarının bulunması halinde bu fiile TCK. 172'nci maddesindeki ayrı ve müstakil bir suç olan teşvik suçunu teşkil eder. Teşvik başarıya varmış, birinci fıkranın ihlaline geçilmiş ise müşevvikler, yapılan fesat yani Anayasayı ilga, tağyir veya tebdil hareketi teşebbüs derecesinde kalsa bile ikinci fıkra ile cezalandırılacaklardır. Bu fıkradaki iştirak teşvikten ibaret bulunmasına göre manevi fer'i iştiraki ve "fesat çıkararak" dendiğine göre de teşvik fiilinin fesat çıkarmak suretiyle vaki olacağını ifade eder. TCK. 146/2. maddesi fer'i iştirak hallerinden de sadece teşviki, muayyen bazı şekillerde yapılması kaydıyla tanzim etmiştir. Bu fıkra iddianamede mevcutken esas hakkındaki mütalaada zikredilmediğinden davamızın konusu dışında kalmıştır.

TCK. 146/3. maddede (1'nci fıkrada yazılı suça 2'nci fıkrada gösterilenden gayri surette iştirak eden fer'i şerikler...) denmek

suretiyle ikinci fıkra dışındaki teşvik şekilleriyle sair maddi ve manevi fer'i iştirak halleri ifade edilmiştir. Gerek ikinci, gerekse üçüncü fıkralarda tecrim edilen fiilin iştirak olduğu bizatihi bu fıkralarda belirtilmiş olduğuna göre ve iştirak hali müstakil bir hukuki durum olmadığından iştirakten bahsolunabilmesi için 146/1. maddedeki fiile ait bir icra hareketinin varlığı aranacaktır. Keza genel iştirak prensipleri gereğince asli failin fiili bile fer'i maddi veya manevi failin fiili arasında rabıtanın bulunmasından başka asıl failin karar ve icrasına iştirakin müessiriyeti ve rolü de olacaktır. Bu bakımdan iştirak, sübjektif bir iştirak duygusu ve iradesinden ibaret olmayıp, bu irade tahtında kanunun 146/2-3. maddelerinde yazılı tarzda bir hareketi de gerektirir.

TCK. 146'ncı maddesi bu suretle incelendikten sonra sanıkların fiillerine göz atılacak olursa iddiadaki tavsifte hukuki isabet bulunmadığı görülür. İddianın bu fiillerin tamamının sübutunu kabule müsait delille mücehhez bulunmayışı bir yana bırakılsa bile, sanıkların fiillerinin yukarıdan beri hukuki şartları izah olunagelen TCK. 146/1. ve 146/3. madde fıkralarındaki maddi unsuru teşkil eden bir hareket vasfında olamayacakları aşikardır. Esas hakkındaki mütalaanın 29'uncu ve müteakip sayfalarında tekrar olunan, iddianamenin 63'ncü sayfasında (1968 yılında sanıklar tarafından yaratılan Göksenin 68 olayı, 1969 yılında Sinop, Van-Gevaş ve 69 subay bildirisi olaylarından sonra eylemler sistemli, planlı bir şekilde devam etmiş; daha şiddetli, tahripli, cüretli ve rejimi tehdit eden bir safhaya girmiştir. Şöyle ki: ..." şeklindeki girizgahı müteakip sıralanan eylemler içinde hangilerinin TCK 146/1 ve 3. madde fıkralarındaki suçun maddi unsuru olan hareketi teşkil edip etmediklerinin anlaşılması için evvelemirde asil faillerin fiilleri araştırılmalıdır. Ancak bu takdirde fer'i iştirak durumlarından bahsolunabilir.

Asli fail olarak zikredilenler, manevi fail olarak İrfan SOLMAZER, Erkan DİRİK; maddi fail olarak Sarp KURAY, Ruhi KOÇ, İbrahim Alkım ALTUĞ, Hasan Çetin, Ahmet ÇOKER, Selim YALÇINER, Şinasi MAKTAV'dır.

Sanık İrfan SOLMAZER ile Erkan DİRİK'e azmettirilen, sevk ve idare etme şeklinde TCK. 64/2 delaletiyle 146/1. maddeyi ihlal suçu isnat olunmuştur. Asli manevi failin fiili de bir iştirak şekli olduğundan burada da asli maddi failin suça yönelik hareketinin

bulunması gereklidir. Kanunumuzda (sevk ve idare etmek) şeklinde bir azmettirme ve iştirak şekli yoktur. Bu durumda olsa olsa, hususiyetine göre, bu fiil (irtikap etmek) veya (doğrudan doğruya beraber işlemek) olarak tavsif olunabilir. TCK. 64/2. maddenin delaletine işaret olunduğunu göre bu iki sanığın fiilinin azmettirmek suretiyle manevi iştirak şeklînde alındığı kabul olunmuştur. Asli maddi faili harekete geçirmemiş bir azmettirme, özel olarak konmuş bazı hükümler dışında suç sayılmamış bulunduğundan bu sebeple de 146/1. maddeyi asli maddi fail olarak ika ettikleri iddia olunan sanıkların bu madde karşısındaki durumlarının ortaya konmasına öncelik verilmesi gerekmektedir.

TCK 146/1. maddenin ihlali veya buna teşebbüs için bu suça yönelik, neticeyi tevlide elverişli bir hareketle ve bu kasıtla icraya geçmiş bulunmanın gerekliliğine işaret edilmişti. Yukarıdaki iddianamede ve mütalaada yeri belirtilmiş olaylar içinde maddi bir hareket mahiyetinde bulunabilecek olanlar ise şöyledir.

1- 12.3.1971 gün Matyo ÇAĞATAY'ın evinin soyulmasına teşebbüs edilmesi, 2- 18.3.1971 günü Nuri Osman ÇELENK'in silahlı yağma edilmesi, 3- 10/11 Nisan 1971 gecesi Korgeneral Atıf ERÇIKAN'ın evine dinamit konulup patlatılması, 4- 14.4.1971 gecesi Bnb. Erdoğan TUFAN'ın arabasının yakılması, 5- 21.4.1971 günü Gölcük God-Year lastik fabrikası lojmanlarının trafosuna dinamit atılması, 6- 30.4.1971 günü Güverte Sınıf Okulu Komutanının odasının yakılması

Asli maddi fail olarak gösterilenlerde ika olunduğu iddia olunan ve icra başlangıcı teşkil edip etmediği münakaşa edilecek maddi hareketler yukarıdaki 1-5 sıradaki olaylardır. Bundan başka daha önceki bölümlerde temas edilen bazı olay ve durumlar da Anayasa'yı tebdil, tağyir ve ilgaya yönelmiş olarak zikredilmiştir. Ki bunlar sırasıyla sanıklardan Sarp KURAY ve dört arkadaşının muhtevası itibariyle TCK 153. ve 155. maddelerini ihlâl eden ve bu yüzden haklarında İstanbul 6'ncı Ağır Ceza Mahkemesi'nde dava açılan bildiri yayınlamaları, Hasan ÇETİN'in Trabzon'da, vuku bulmadığı anlaşılan, komünizm propagandası yapması, Sarp KURAY, İ. Alkım ALTUĞ, Maksut ÇATAK, Mahmut ZEN'in Erzurum-Muş ve dolaylarında hücre faaliyetine geçmeleri, örgütün eski M.B.K. üyeleriyle irtibatları, sanık Selim YALÇINER'in evinde bildiri bulunması, Hikmet KIVILCIMLI'nın (Anarşi yok,! Büyük

derleniş!..) isimli broşüründen Abdullah GELGEÇ'te bir adet, Vatan Partisi tüzük ve programından Vahittin ERGİN'de 4 adet, (Bahriyeli öğrenci, subay ver...) isimli bildiriden Hikmet ÇELİK; Hasan ATALAY ve Celal SAYARER'de birer adet bulunması, sanık Ziya BÜYÜKKAYALAR'ın 13.12.1970 günü Şişli'de vitrin camlarını kırması ve cebinde Mao'nun kitabının bulunması, sanık Erkan DİRİK'in Ahmet Zafer ERGÜN'le birlikte Ankara'dan Beykoz'a Ali KIRCA ve Seçkin PADIR kendilerine Derince'de katılarak gelişleri, Erkan DİRİK, Ahmet Zafer ERGÜN, Yakup HİNDİSTAN ve 8 arkadaşının Ankara'da K.K.As. Mahkemesi'nce TCK. 142/1'den yargılanmaları, Yakup HİNDİSTAN hakkında Ankara Sıkıyönetim Mahkemesi'nce 6136 sayılı kanuna muhalefet suçundan mahkumiyet kararı verilmesi, Ankara-Yozgat talebe yurdunun Sedat ÖZTAŞ tarafından dinamitlenmesini övme suçundan, Ahmet Zafet ERGÜN'ün Ankara Sıkıyönetim Mahkemesi'nce yargılanmakta olması, Erkan DİRİK hakkında öğrencilere bomba imalini öğretmek suçundan Ankara Sıkıyönetim Mahkemesi'nde dava açılması, 8.3.1971 tarihli Devlet dergisinde Nejdet GÜÇLÜ'yü Erkan DİRİK'in öldürdüğünün yazılı bulunması, 10.4.1971 günü bu davada sanık ve tanık olmayan 3 deniz subayının Kalamış Gondol gazinosunda sivillerle kavga etmeleri, 11.4.1971 günü Oktay ATALAY ismindeki ve bu davayla ilgisi bulunmayan bir üsteğmenin Üsküdar'da bir polis memuruna hakarette bulunduğu iddiası, Harp Okulunda öğretmen Yzb. Tuna KAM'ın evine 12.4.1971 gecesi meçhul bir kimse tarafından telefon edilip tehditte bulunulmasıdır.

Bütün bu olayların TCK. 146/1 maddesinin ve buna iştiraki ifade eden diğer fıkralarının maddi unsuru demek olan icra hareketlerini teşkil ettiğinin iddia olunması bu suçun ika olunabilirliğini bir hayli kolaylaştırmaktadır. Bu olaylardan mahkemece mevcut delillere göre bizzarur sadece Matyo ÇAĞATAY'ın evinin bahçesine yağma kastı ile girilip cebir ve şiddetle ve silahla ika olunacak bu suç için mania teşkil edemeyecek sebepler hududu üzerine ve daha çok düştükleri şaşkınlık ve tereddüt ile bilihtiyar vazgeçilmesi, Nuri Osman ÇELENK'in silah tehdidi ile soyulmasıdır. Ankara Sıkıyönetim Mahkemesi'nce verilen yetkisizlik kararı usul hükümlerine uygun bulunmadığı, bu mahkemece 353 sayılı Kanunun 207/D maddesine uygun olmayan bozma ilamına uyularak yetkisizlik kararı verilip yetkisiz bulunan mahkememize davanın gönderilmesi

ve bu olayın görülmekte olan davayla birlikte mütalaa edilip birlikte muhakeme edilmesine müncer olacak irtibatı gösteren delillerin ademi mevcudiyeti, esasen asli fail olarak Dev-Genç mensubu olduğu bilinen ve bu davada suçluluğu sabit olmayan Ruhi KOÇ'un gösterilmiş bulunması sebepleriyle bu olayla ilgili davanın mahkememizce birleştirilerek muhakeme ve rüyet olunmasına usul ve esas yönünden gerek ve imkan bulunmamıştır. Diğer olaylar da ya faili meçhul, ya açılan davalar beraatla neticelenmiş, ya da haklarında hiç dava, hatta kovuşturma açılmamış olaylardır.

Böyle olmasa bile, sanıkların TCK'nun 146/1 maddesini ihlal yönündeki fiillerinin maddi ve manevi unsurları bakımından ele alınması halinde bu fiillerin mezkur kanun hükmüne temas edebilmesinde bariz bir tutarsızlık görülür.

1. Manevi Unsur Yönünden:

Sanıkların Marksist-Leninist düşünce ve eğilimde oldukları, bu düşünce tarzının gereği olarak ihtilal suretiyle sosyalist düzenin teessüsüne gayret sarf ettikleri ileri sürülerek giriştikleri eylemlerle anayasal düzenin değiştirilmesini hedef aldıklarını kabul edebilmek için suçun manevi unsurunu teşkil etmek üzere evvelemirde bu kastın genel veçhesiyle ortaya konabilmesi icabeder. Filvaki sabit görülen yağma ve ihtiyarla vazgeçilen yağmaya teşebbüs fiillerinin şahsi çıkar amacıyla ika edilmediği sanıkların ikrarlarından kabili istihraç ise de, bu fiillerin şahsi çıkar veya sair bir saikle ika olunduğu, bu fiillerin, sahip oldukları kast yönünden siyasi iktidar düzenini, hiç değilse ika tarihinde ve tarihlerinde, yıkmaya matuf olduğunu ortaya koyabilmek mümkün olmamaktadır. İddianamede de soygun bölümüne alınan başlıktaki gibi bu soyguna teşebbüs ve soygun fiili para ve silah temini gayesiyle ika edilmiş ise evvela kast bakımından bu olayların TCK. 146'ncı maddesinin ihlaline ait maddi unsur olarak zikrine, manevi unsurdan yoksun olacağı sebebiyle imkan kalmaz. Bu suçun tahmili için sanıklarda Türkiye Cumhuriyeti'nin laik, demokratik, sosyal hukuk devleti ilkelerine dayalı Anayasa nizamını cebren tebdil etmek genel kastının mevcut olduğu ispatlanabilmelidir. Yoksa, Anayasa nizamını cebren tebdil için gerekli para ve silahı temin maksadıyla soygun yapmaktan bahsedilirse ortada Anayasa suçu olmaz, bu suça hazırlık olur. Bu takdirde muayyen suçlar meyanında 146'ncı maddenin de içinde

bulunduğu suça hazırlık hareketlerini özel şartlarla tecrim eden TCK. 168 ve 171'inci maddeler söz konusu olur. Bu maddelerdeki şartları taşımaksızın yapılmış hazırlık hareketler ise kanunumuzca suç kabul edilmiştir. Ancak, bu hazırlık hareketleri başlı başına kanunun sair hükümlerini ihlal eder mahiyette bulunuyorlar ise temas ettikleri maddeler uyarınca kabili tecziye adi birer cürüm mahiyetinde kalacaklardır.

2. Maddi Unsur Yönünden:

Evvelce de söylendiği gibi maddi unsur olan harekette bulunması gereken elverişlilik, bir soygun, bir soygun teşebbüsü, bir eve ve bir mevkie dinamit konması, bir otonun yakılması gibi emniyet ve asayişi ihlal etmekten başka sonuç vermeyen olaylarda bulunamaz. Bu kabil olayların daha çok tevali etmesi de Anayasa nizamına değil asayiş nizamına müessir olabilir. Bu fiiller Anayasa Nizamını direkt olarak hedef almış da addolunamaz. Zira, mağdurları TCK. 146/1. maddesinin koruduğu menfaat mefhumuna dahil değildirler. TCK 146'ncı maddesiyle korunan tek tek organlar, müesseseler değil, bunların bir bütün halinde mütalaa edilmesinde mevcudiyetini bulan bir sistemdir. Matyo ÇAĞATAY ile Nuri Osman ÇELENK isimlerindeki şahıslar bu sistemin, dolayısıyla Anayasa nizamının içinde, bu nizamın getirdiği ve sağladığı hak ve hürriyetlerden yararlanan kimselerdir. Meydana gelen bu hareketler sadece kendilerini zarardide etmiş, bu münasebetle asayişin bozulması neticesi doğmuştur. Anayasal düzen yerli yerinde durmağa devam etmektedir. Hatta Anayasa'yı ilga, tebdil, tağyir suçunun maddi unsuru olarak gösterilen soyguna teşebbüs olayı Çağataylar'ın evinde sohbetin bir müddet inkıtaına yol açmakla kalmış, berayı ihtiyat semt karakoluna yapılan telefon müracaatı üzerine bir zabıt tanzimine dahi hacet görülmemiştir. Nitekim bu ihbarın arkasının takibine ihtiyaç görülmeyen olaydan, methaldar olanlar dışında kimse haberdar bile olmamıştır. Nuri Osman ÇELENK'in silahla tehdit olunarak soyulması ise bir zabıta vak'ası olmaktan ileri gitmemiş, bu soygunun anayasal düzeni değiştirmeye matuf olduğu kimsenin hatırına gelmemiştir. O kadar gelmemiştir ki haraçla, kumarla geçinen gayri mazbut tabiatta bir kişi olduğu söylenen Erol Özgür, bu hadisenin faili olmayan mağdurun teşhisi üzerine uygun görülüp hakkında yapılan tahkikat İstanbul 6. Ağır Ceza

Mahkemesi'nde dava açılmasına kadar varmıştır. Bu şekilde umumi asayişi bozan anayasal nizamın tehlikeye düştüğünü hatıra getirmeyen, anayasal nizamı hatırlatacak tezahürü hiç bulunmayan, Türkiye'de her gün işitmeye alışılagelinmiş bir hareketin Anayasayı ihlal suçu olarak tavsifi nasıl kabil olabilir? Diğer olaylar ve olay olarak zikredilen durumlar için böyle bir izahata dahi girmeye lüzum görülmeyecektir.

Bir an için bu fiillerin icra başlangıcı sayılacağı, TCK: 146/1 maddeyi ihlal için girişilmiş bir hareket teşkil ettiği farzımuhal olarak düşünülse bile fiilde aranacak olan elverişli bir vasfının bulunmayışı suçun tekevvününü bu yönden de önler. Yukarıda açıklandığı gibi bu suça teşebbüs halinde müteşebbisin sahip bulunması gereken elverişli vasıta sanıklarda mevcut değildir. Yukarıda sayılan olaylarla Anayasa nizamını tebdil veya ilga edilebilmesi bu nizamın pek çürük, onu koruyan güçlerin de pek zayıf olması demektir. Oysa ki bu güçlerin başında Anayasal düzenin, demokratik cumhuriyetin en dinç ve zinde bekçisi Türk Silahlı Kuvvetleri bulunmaktadır. Onun içinden çıksa bile bu mesabedeki bir grubun gerekli güçte sayılmasına imkan yoktur. O itibarla 146'ncı maddenin ihlalinden ve ihlali için gerekli elverişli vasıtadan bahsolunurken ölçü, bu olacaktır. Yani T.C. Anayasasını ilga, tağyir veya tebdil suçunu işleyecek olanlar için elverişli vasıta, bu güçlere yakın olmak gibi muhal sayılabilecek bir seviyede bulunacaktır.

Sanıkların bu mecrada yalnız olmadıkları, bugün Türkiye'de mevcut birkaç sosyalist devrimci kuruluşun aynı hedefe doğru hareket içinde bulundukları, vasıta ve metotları konusuna bu zaviyeden bakılması halinde elverişlilik neticesine varılacağı mütalaada söz konusu edilmekte ise de, davamızda sanıkların sayılan TİP, TÖS, TKP, DDKO, THKO, THKP, THKC ile değil daha yaygın bir örgüt olmasına rağmen Dev-Genç ile dahi irtibatı ispatlanamamıştır. Bu irtibatın zımni olduğu iddia olunabilirse de, suçun gerek sübut, gerekse taltifi yönünden önem arz eden kastın tespit ve teşhisinde bir mahkemenin, dosyası ve delilleri kendisinde bulunmayan ve bu delileri takdire yetkisi bulunmadığı davalardan edindiği intibalara binaen vardığı faraziyelere dayanarak hüküm vermesi hukuki anlayışa uygun düşmez. Mahkememiz bu itibarla dava soyası ve dosyadaki delillerle bağlı bulunmuş, iddia veçhile suçlarını sabit gördüğü sanıkların Dev-Genç'le ve herhangi bir cunta ili

ilişkisini sabit gösteren delile rastlanmamış bulunduğundan, elverişli vasıta konusunda bu yolda bir kanaata varmıştır. Bu düşünceden hareket ediliyor idiyse delillerin aynı mahkemenin takdirine tevdi olunabilmesi için davaların da müttehiden o mahkemede açılması gerekir veya bunların hepsinin aynı amaç için belirli bir metoda bağlı olarak icrai hareketlere başlamış oldukları delilleriyle ortaya konur. O zaman o bilgi ve delillere göre vasıtanın elverişliliği münakaşa olunurdu.

Netice olarak 146/1 maddeyle tecziyeleri istenen sanıkların:

- Fiilleri anayasal düzeni direkt olarak yıkmaya yönelik değildir.
- Bu fiiller bu maksada yönelik olsalar bile icra hareketi teşkil eden vasıf ve mahiyette değildir.
- Bu vasıfta bulunsalar bile elverişli vasıtayı haiz değildirler.

Bu sebeplerle davamızda 146/1. maddenin tatbik kabiliyeti yoktur. Hal böyle olur, 146/1. maddenin ihlali mevzubahis olmaz ve ortada asli maddi fail bulunmazsa bu suça azmettirme gibi asli ve 3'üncü fıkraya uygun bir fer'i iştirakten de bahsolunamaz.

Sanıkların TCK. 168'inci madde karşısındaki durumları:

Sanıklardan Sarp KURAY, Hasan ÇETİN, Ahmet ÇOKER, Selim YALÇINER ve İbrahim Alkım ALTUĞ'un içinde bulundukları soygun fiili ve vazgeçtikleri teşebbüsün de kişisel veya siyasi çıkar kastında olup olmadıkları anlaşılamamış, elde olunan ve Ahmet ÇOKER marifetiyle Ankara'ya, Sarp KURAY'a götürülen paranın küçük harcamalar dışında ne maksatla, nereye sarf veya tevdi edildiği tespit olunamamıştır. İleride ika etmeyi tasarladıkları 146/1. maddenin ihlali fiiline bir hazırlık olarak bu soygunu tertipledikleri kabulü halinde cezalandırılan hazırlık hareketlerinden 168'nci maddenin caiteemmül olacağı şüphesizdir. Bu madde ile (125,141,146,147,149,156'ncı maddelerde yazılı cürümleri işlemek için silahlı cemiyet ve çete teşkil... edenler ve buna girenler...) cezalandırılmaktadır. Anılan sanıkların belirtilen olaylardaki beraberliklerini 168'inci madde manasında kabul ve tavsif etmek de mahkememizce mümkün görülmemiştir. Zira çete bir çok sayıda kimsenin disiplinli, hiyerarşik bir şekilde organize edilmesiyle meydana gelir ve devamlı bir mahiyet arz eder. Bu silahlı suça göre sayısının kifayeti mahkemenin takdirine bırakılmıştır. Sanıklardan aynı fiilde birleşen Sarp KURAY, Ahmet ÇOKER, Hasan ÇETİN, SELİM YALÇINER ve İ. Alkım ALTUĞ gaye suç için gerekle sayıda

kimseler olarak kifayetli sayılamaz. Ayrıca disiplinli bir şekilde organize edildikleri de bu fiiller sebebiyle söylenemez. Matyo ÇAĞATAY'ın evinin soyulmasına teşebbüste disiplinli, emir kumanda münasebeti iyi işleyen bir çeteden beklenmeyecek şekilde soygundan vazgeçilebilmiş, Nuri Osman ÇELENK'in soyulacağı gün buna aralarında karar veren Hasan ÇETİN ve Ahmet ÇOKER bir üçüncü şahsa lüzum görüp, o anda akıllarına geliveren Selim YALÇINER'i Heybeliada'dan telefonla çağırmışlar, kendilerine bu işte katılmasını teklif ve onun kabulü üzerine aralarına dahil etmişlerdir. Alelacele ve derme çatma suretle vaki bu birleşme anılan sanıkların beraberliklerinin devamlı bir mahiyet arz etmediğini gösterdiği gibi onun bu hususta emir ve görev değil, teklif almış olması, kabulde muhtar bırakılması topluluğun disiplinli sayılmayacağına işarettir.

168'nci maddedeki silah mefhumu da 189'uncu maddedeki anlamda alınmayıp gaye suçun hedefine muvassalatı temine müsait kifayet ve kuvvette silah olarak anlaşılmalıdır. Sanıkların soygunlarında kullanmayı tasarladıkları veya kullandıkları tabancadan ibaret ve şuradan buradan emaneten tedarik ettikleri söylenen silah 146/1 maddenin ihlaline kifayet edecek vasıfta bir silâh sayılamaz. Bu mahiyet ve miktardaki silahın 168'inci madde, 146'ncı maddeden başka, sayılmış diğer maddelerden bazılarını ihlale kifayetli olabileceği söylenebilirse de böyle bir iddia ve belirti de yoktur. Olayda kullanılan silah ancak dükkanında yalnız bulunan bir şahsın tehdit ile soyulmasına yetebilmiştir. Bu sebeplerle davamızda, çete efradı sayısı, disiplin, devamlılık, silah unsurları ve gaye suçun belirsizliği bakımlarından 168'inci maddenin tatbik kabiliyetinin bulunmadığı kabul olunmuştur. 171'inci maddede aynı suçlardan birini hususi vasıtalarla işlemek için ittifak edilmesi mevzubahistir. Ve bu ittifak için de silahlı çetede bulunması gereken hususiyetlere zamimeten vasıtanın da tayin edilmiş ve ittifakın gayeye yakın, ciddi ve tehlikeli bulunası icabetmektedir. Bu hususiyetleri taşımayan birleşme sebebiyle 171'inci maddedeki suçun da atfına hukuki imkan görülmemiştir.

Esasen TCK'nun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve bazı maddelerine fıkralar eklenmesine dair 1490 sayılı Kanun'un sevk ve kabul gerekçeleri, bu gerekçelerde mevcut ve herhangi bir şüphe ve münakaşaya yer bırakmayacak sarahat, bu grup sanığın soyguna teşebbüs ve soygun fiillerinin TCK 146/1. maddeye göre tavsifi

yolunda bir düşünce tarzının doğru olmayacağını göstermektedir. Zira bu kabil değişik saikli fiillerin 146/1. maddeyle karşılanamamasından, gizli veya açık grupların eylemlerine TCK'nda mevcut hükümlerin tertip ettiği cezaların azlığından cesaret bulunulmasından dolayı bazı fıkralar eklendiği ve bazı fıkraların derpiş ettiği ceza miktarlarının artırıldığı anlaşılmaktadır. TCK'nun 495 ve 497'nci maddeleri de ceza miktarlarının artırıldığı maddelerdendi. Şayet bu kanunla cezaları artırılan diğer suçlar gibi silahlı yağma fiiline 146/1. maddenin maddi unsurları gözüyle bakılması ve ölüm cezası gibi en şedit cezayı tazammum eden bu maddenin tatbiki kabil olsaydı 1490 sayılı kanunun bundan böyle aynı tarzda işlenecek aynı mahiyetteki suçlar için sevk ve kabulüne lüzum ve zaruret bulunmazdı. Kanun koruyucunun bu hususiaki iradesi açıktır. Bu açıklık sevk ve kabul gerekçelerinde mevcuttur. Kanun koyucunun bir hükmü kabuldeki iradesi bu gerekçeyle tezahür eder."

12 Martın baskılı günlerinde bu kararı alan İstanbul 1 numaralı Sıkıyönetim Mahkemesi yargıçları Albay Remzi Şirin ve Yarbay Refik Karaa, mahkemeleri kaldırılarak başka illere sürgün gönderilmişlerse de, bu karar, sanıyorum ki, hukuk tarihimize altın harflerle yazılmıştır.

Bir karşıoy yazısı

146'ncı maddenin çeşitli eylemlere başvuran ve bu eylemlerinden ötürü "Anayasayı çiğneme" suçundan yargılanan Deniz Gezmiş ve arkadaşları ile ilgili karar Askeri Daireler Kurulu'na geldiğinde, iki üye, yargıç Tuğgeneral Kemal Gökçe ve Yargıç Albay Nahit Saçlıoğlu'nun verdikleri karşı oy yazısında 146'ncı maddenin nasıl uygulanması gerektiğini özlü biçimde açıklıyorlar; ancak bu çabaları çoğunluk kararının oluşmasına engel olamıyordu.

Bu iki onurlu askeri yargıcın karşı oy yazılarının konumuzla ilgili bölümünü aynen yayınlıyorum: (*)

"Anayasa'mızın 132'nci maddesi: (Hakimler... Anayasa'ya, kanuna,

hukuka ve vicdani kanaatlerine göre hüküm verirler) demektedir.

"Bu ifadeye göre hakim, hükümlerinde sadece önündeki kanunu değil, gerektiğinde Anayasa'yı; veya çağın insanlık camiasına malettiği seviyesiyle Anayasa'ları da bazı yerlerinde aşabilecek olan hukuku; hatta hüküm verme san'atı ile bu san'atın gayesi olan gerçek adaleti bulmada en yetkili bir ölçü olması sebebiyle hepsinin üstünde yeri bulunan VİCDAN'ını da nazara alacaktır.

"Bu itibarla biz de, vicdanımız dahil, bütün bu unsurları nazara alarak, Askeri Yargıtay Daireler Kurulu'nun, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın tamamını veya bir kısmını tağyir, tebdil veya ilgaya ve bu kanun ile teşekkül etmiş olan Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni ıskata veya vazifesinin yapmaktan men'e cebren teşebbüs ve bu suça fer'an iştirak etmekten sanık Ahmet ERDOĞAN, Metin GÜNGÖRMÜŞ, Mustafa YALÇINER, Hacı TONAK, Mete ERTEKİN, Recep SAKIN, Atilla KESKİN, Metin YILDIRIMTÜRK, Mehmet ASAL, Osman ARKIŞ, Ercan ÖZTÜRK, Semih ORCAN, Cengiz BALTACI, Mehmet NAKİPOĞLU ve Mustafa ÇUBUK haklarındaki kararına aşağıdaki yönlerden ve aşağıdaki sebeplerle muhalifiz.

"I - Suçun Vasfi (Niteliği) Yönünden:

"As. Yargıtay Daireler Kurulu'nca, yukarda adları yazılı on beş sanıktan ilk dördünün fiilleri TCK'nin 146'ncı maddesinin 1'nci fıkrasına, geri kalan on birinin fiilleri de aynı maddeni 3'ncü fıkrasına uygun olarak nitelendirilmiştir. Bize göre bu sanıkların fiilleri 146'ncı maddeye değil, esas itibariyle 168'inci maddeye uymaktadır. Ancak bir kısmının fiilleri, bu madde şümulünü aştığından bunlar hakkında 168'inci madde ile birlikte diğer fiillerinin temas ettiği maddelerin de ayrı ayrı uygulanması ve bunlardan her birine göre tayin edilecek cezaların içtimaı suretiyle de neticei cezanın tespiti gerekmektedir.

Sanıkların fiillerini niçin 146'ncı maddeye uygun görmemekteyiz?

"Bunların fillerinin 146'ncı maddeye uygun görülebilmesi için suçun maddi, manevi ve kanuni unsurlarıyla birlikte bu unsurların oluşma ve belirlenmesinde etkisi bulunan şu üç şartın da mevcut ve tahakkuk etmiş olması lazımdır.

"1 - Fiil, gelecekte değil, hal'de yani işlendiği anda hedefini kendi tesir sahası içine alacak şekilde başlamalı veya diğer bir deyimle fiil, hedefin dışında ve onunla direkt alakası olmayan zaman ve sahalarda

değil bizzat onun üzerinde işlenmelidir. Meselâ, bir insan öldürmeye niyet edilmişse, öldürmeye teşebbüs fiili o insanın üzerinde ve o insana tesir edecek şekilde cereyan etmelidir.

"2 - Ceza Hukuku ilkelerine göre müstakil bir suç teşkil etmedikçe hazırlık hareketleri safhası cezalandırılamayacağından failin fili hazırlık safhasını aşıp; teşebbüsün icrasına girmeli, yani fiilde ciddî bir (icra başlangıcı) bulunmalıdır.

"3 - İcra hareketlerine de mutlaka, kanunun vesaiti mahsusa dediği elverişli vasıtalar (yani, gayeyi elde etmeye yeterli olduğunda şüphe bulunmayan vasıtalar) temin edilmiş olarak ve bu elverişli vasıtalarla başlanılmalıdır.

"Sanıkların fiillerininTCK'nun 146'ncı maddesine uyduğu iddiasıyla dava açılmış ve mahkemece bu iddiaya uygun hüküm tesis edilmiş olduğuna göre, evvelemirde sanıkların sübuta ermiş fiillerinin bu üç şart açısından gözden geçirilmesi gerekmektedir. Ne var ki, olayların izah ve değerlendirilmesinde yardımcı olacağı düşüncesiyle önce 146'ncı maddedeki suçun kaç şekilde işlenebileceği hususu belirtilmeye çalışılacaktır.

"Bu suçlar biri yukandan aşağı, diğeri aşağıdan yukarı olmak üzere iki şekilde işlenebilir. Bunları yukarıdan aşağıya işleyebilecek olanlar, siyasi iktidarlar, kamu kudretini elinde bulunduranlar, kısa deyimle idare edenler olabilir. Bunlar da bu suçu, biri icrai, diğeri ihmali olmak üzere iki şekilde işleyebilirler.

"İcrai şekilde işlemeleri genellikle, ya fiili müdahaleler şeklinde, ya da Anayasa'ya rağmen, yönetimi Anayasa'ya aykırı bir şekilde yürütmek ve sürdürmek şeklinde olur. (1950-1960 yılları arasının siyasi iktidarı, münfesih Demokrat Parti'nin yönetimi gibi.)

"İhmali şekilde işlemeleri ise Anayasa'nın ilkelerini, öngördüğü hedeflerle devlete yüklediği görevleri ve verdiği direktifleri (mesela 1961 Anayasası'ndaki reformlar, laiklik ve sosyal adalet ilkeleri vs. gibi), ortada ciddi bir engel yokken hiç nazara almamak ve onları yerine getirmemek veya diğer bir ifade ile otorite ve hakimiyet gücüne dayanarak Anayasa'yı uygulamamak ve işletmemek şeklinde olabilir.

"Durumları icabı dava sanıklarının Anayasa'yı yukarıdan aşağıya ihlal edebilecekleri elbette düşünülemez.

"TCK'nun 146'ncı maddesindeki suçun aşağıdan yukarıya doğru işlenmesine veya buna teşebbüs edilmesine gelince... Suçu bu şekilde işleyecek failler genellikle idare edenlerin dışında olanlardır. Dava

sanıkları, iddia ve kabule göre, bu türden kişilerdir. Ancak burada dikkat edilecek bir nokta vardır. O da, bu suçu aşağıdan yukarıya işleyecek olanların, Anayasa'ya ve onun kurduğu düzene bekçilik etmekle görevli olan devlet güçlerini karşılarında bulacakları ve hedefe ulaşabilmek için genellikle bu güçlerle mücadele etmek mecburiyetinde kalacaklarıdır. (Bu suçu aşağıdan yukarı doğru işleme teşebbüsüne, bizde kısmen misal olarak 21 Mayıs 1963 tarihinde Albay Talât AYDEMİR tarafından girişilen silahlı askeri hareket gösterilebilir.

"Suçun genel işlenme şekline böylece işaret ettikten sonra, yukarıda koyduğumuz sistematiğe dönerek önce sanıkların sübuta ermiş fiillerine, sonra da bunların TCK'nun 146'ncı maddesinde yazılı suçun işlenebilmesinin asgari üç şartı açısından ele alınmasına geçelim.

"Sanıkların, dosya münderecatı ile de teyit edilen ikrar ve itiraflarına göre ideolojik durumları ve sübuta eren fiilleri şöyle özetlenebilir.

"Sanıklar, verdikleri ifadelerde Marksist-Leninist olduklarını, Marksizm'i ve Leninizm'i eylemlerine kılavuz aldıklarını, Türkiye'de kurulmasını istedikleri düzenin sosyalist bir düzen olduğunu, kendilerinin bunu kurmak için çalışıp savaştıklarını, bu düzenin demokratik yoldan değil, ancak zor yoluyla kurulabileceğine inandıklarını, bunun için de uzlaşmaz silahlı gerilla metodunu seçtiklerinin, ihtilalci anlamda devrimci olduklarını, devrimciliğin kendileri için bir meslek teşkil ettiğini, gayelerine etap etap ulaşabileceklerini bildiklerini ve hareketlerini ona göre planladıklarını, bu bilinç ve inancın gereği olarak önce ileride girişilecek büyük hareketin nüvesini teşkil edecek şekilde gizli çekirdek bir örgüt kurduklarını, bu örgüte güvenilir militanları aldıklarını, bunlarla ilk etapta şehir gerillasına geçmeyi tasarladıklarını, halkı, çekmekte olduğu sıkıntının sebebi üzerinde bilinçlendirip kır gerillası örgütünü tamamlayınca da bundan netice almaya elverişli bir halk kurtuluş cephesi ve onun içinden de bir Halk Kurtuluş Ordusu doğacağını umduklarını, böyle bir cephe ve ordu teşekkül ettikten sonra devrimci faaliyetleri durdurmayacaklarını, fakat kesin neticeli harekete de hemen geçmeyeceklerini, böyle bir harekete memleket siyasi ve ekonomik buhrana sürüklendiği zaman başlayacaklarını, zira ancak böyle bir buhrana sürüklenmiş olan halkın kendilerine kurtarıcı gözüyle bakacağını ve hareketlerini destekleyeceğini, devrim stratejisinin de bunu gerektirdiğini, bütün bu etapları aşabilmek içinse silaha, cephaneye, paraya, halkın dikkatinin kendi üzerlerine çekilmesine, tedirgin

edilmesine, huzur arar hale gelmesine ve hükümetin acz içine düşürülmesine ihtiyaç bulunduğunu, bunun için de banka soyduklarını, adam kaçırdıklarını, kaçırdıkları adamların bir kısmı için fidye istediklerini, polis kulübelerini kurşunladıklarını, kısacası etap etap geliştirilecek genel stratejilerinin ikinci safhasında, yani kır gerillasının hemen başlangıcında hükümet kuvvetleri tarafından yakalandıklarını söylemişler ve fiillerinin bulunduğu safha ve ellerindeki vasıta ve güçlerinin yetersizliği sebebiyle TCK'nun 146'ncı maddesi ile tecziye edilmemeleri gerektiğini müdafaa olarak ileri sürmüşlerdir.

"Şimdi, sanıkların, doğruluğu dosya münderecatı ile de anlaşılan bu beyanlarına göre, sübuta eren fiillerini, yukarıda 146'ncı maddenin işlemesi bakımından vazettiğimiz asgari üç şart açısından gözden geçirelim.

"1 - Sanıklar mevcut düzeni ihtilalci ve zor yoluyla sosyalist düzene dönüştürmek için savaştıklarını açıkça ve hep birlikte söylediklerine göre, çabalarında başarıya ulaştıkları taktirde, ihtilalci sosyalizme kapalı olduğu için, bugünkü düzenin ve rejimin temelini teşkil eden yürürlükteki anayasayı değiştireceklerine ve nerede olurlarsa olsun, temelden bir düzen değişikliğine teşebbüs edilmesi halinde de hedefin, onun hukuki dayanağını teşkil eden anayasa olacağından asla şüphe yoktur. Bu sebeplerle, anayasa değiştirmek, sanıklar için vazgeçilmez bir gayedir. Bu itibarla suçları da bir hal suçu değil, ilerde işlenmesi amaçlanan bir gaye suçudur.

"Halbuki, birinci şart, geleceği değil hal'i amaçlamakta ve fiilin hal'de hedefi kendi tesir sahasına alacak şekilde cereyan etmesini öngörmektedir. Olayda bu durum yoktur. Sanıklar henüz, 146'ncı maddedeki suçun özünü teşkil eden anayasa ve parlamento ile meşgul değiller, hedefe kendilerini götüreceğine inandıkları yolun ilk istasyonlarındadırlar. Kısacası bütün bu sebeplerle sanıkların fiillerinde, önce birinci şart mevcut değildir.

"2 - Birinci şartın mevcut olmayışı, çok kere ikinci şartı da etkiler. Zira, sanıkların işleyecekleri fiilin çok ötesinde bulunmaları, onların henüz hazırlık hareketleri safhasında bulunduklarını, müessir icraya başlamadıklarını ve her an (vaz geçme) durumuna geçebileceklerini gösterir. Halbuki ciddi icra başlangıcına teşebbüste fail hem artık (vazgeçme) haline dönmek imkanını kaybetmiş, hem de üzerinde netice almayı istediği hedefe çok yaklaşmış ve onu icra hareketlerinin tesir sahası içine almıştır. Davada ise sanıklar, şehir gerillasını birkaç şehirde denemişler, kıra intikal etmişler, kır gerillası hareketlerini başlatmak üzere iken yakalanmışlardır.

"Bu hal 146'ncı maddedeki fiilin icra başlangıcı (teşebbüs) olamaz. Ancak hazırlıkları olur ki, onların da her biri ayrı suçlar teşkil ettiklerinden, kanunlarda temas ettikleri maddelerle cezalandırılmaları gerekir.

"3 - İcra hareketlerine, elverişli vasıtalarla başlanması şartına gelince... Ceza hukuku tatbikatında elverişli vasıtadan maksat, kendileriyle istenen neticeyi almada yeterli bulunduklarından şüphe edilemeyecek vasıtalardır.

"Bir an için sanıkların fiilinde icra başlangıcı bulunduğu kabul edilse bile, -ki bize göre yoktur- sanıkların anayasayı ihlale veya meclisi çalışamaz hale getirmeye, yahut da iskata yetecek vasıtaları var mıdır, varsa nedir?

"Dosya münderecatına göre sanıklar,; militanlarının sayıları, maddi güçleri, silah ve çeşitli mücadele vasıtaları, taktik, strateji ve sevki idareleri bakımından netice almayı sağlayacak (elverişli) vasıtalara sahip bir örgüt niteliğinde gözükmemektedirler.

"Zira, militanlarının adedi, açılmış diğer davalardakiler de dahil edilse, birkaç yüz kişiyi geçmemektedir.

"Dava dosyasında kır gerillasına katılanların sayısı ise sadece 22 kişidir.

"Silah, cephane ve sair vasıtalarının toplamı bir komando taburunun bile tekabül etmemektedir.

"Başlarında sevki idareden anlayan kurmayları ve kumandanları yoktur. Kendilerini, Carlos'un (liderleri eylemler yaratır) yolundaki safsatasına kaptırmışlardır.

"Taktik ve stratejilerine gelince... En eskisi Lenin'in 50 yıldan beri, en yenisi Carlos Marighella'nın 1968'den beri bilinen metotlarına dayanmaktadır. Bu metotlardan hiç birisi, elverişli vasıtalar tedarik edilmeden, şartları oluşturmadan, hele ülkenin coğrafi, sosyal, ekonomik ve kültürel yapısı elvermeden sonuç alınacak metot ve vasıtalar değildir. Ayrıca, dünyanın her yerinde antikomünist devletler ve onların görevli örgütleri bu metotları bütün ayrıntıları ile bilmekte ve bunlara karşı uyanık, tedbirli bulunmaktadır.

"Kısaca, yukarıda da işaret ettiğimiz üzere, memleketimizde TCK'nun 146/1'inci maddesindeki suçu işlemeye niyet edenlerin hareketlerinin elverişli vasıtalarla vuku bulduğunu kabul edebilmek için bunların, ya Anayasa ve onun kurduğu devlet düzeninin bekçiliğini yapmakta olan güçlerle az çok mücadele edebilme yeteneğine sahip olduklarını düşündürecek bir kuvvetle; veyahut da bilinmeyen

şaşırtıcı bir taktik, strateji ve sevki idareyle harekete geçmiş olmaları lazımdır. Halbuki sanıkların ne vasıtaları elverişlidir, ne de taktik ve stratejilerinin bilinmeyen bir tarafı vardır. Günümüzde bunlar olsa olsa, ancak uyanık ve tedbirli olmayan idareler için şaşırtıcı olur ve sürpriz teşkil eder.

"Diğer taraftan; bize göre TCK'nun 146/1'inci maddesinin Anayasa ile ilgili idaresinin öngördüğü hal; gayesi, işleniş şekli, işlenebilmesinin günümüzde gerektirdiği güç ve vasıtalar itibariyle, ne Binbaşı Enver Bey'in küçük bir kadro ile Babıâli'yi basarak yaptığı (hükümet darbesi); ne Ermeni çetelerinin Van ve havalisinde yarattığı (iğtişaş=karışıklık); ne Şeyh Sait'in yönettiği (isyan) ve ne de fesat gruplarının çıkardığı fesat hareketleridir. Fesadı da, darbeyi de, iğtişaşı de, hatta klasik anlamdaki isyanı da aşan bir ihtilal (revolution=devrim) hali veya ona yakın bir halin kendisi ya da teşebbüsüdür.

"Günümüzde olaylara ve eylemlere taktik ve hatta zahiren karakter değiştirerek yürütülüp sürdürülmek suretiyle 146/1'nci madde ile Anayasayı ihlal açısından istindaf edilen gayenin dışında bir görünüş kazandırılmaya çalışıldığı ileri sürülebilir. Ancak bu gibi durumlarda günah, unsur eksikliği sebebiyle maddeyi uygulamayan hakimin değil, kanunları zamanında günün icap ve ihtiyaçlarına cevap verecek hale getirmeyenlerindir. Hakimler yaptıkları uygulamada; topluma, dünyaya ve tarihe karşı sadece suç tarihinde yürürlükte olan kanunlar ve onların fiilleri neticeleyen unsurları ile bağlı ve sorumludurlar. Özellikle ceza tatbikatında ceza hâkimleri suç unsurları hiç bir mülahaza ile zorlayamaz ve kendiliklerinden suç unsuru yaratmazlar. Buna asla mezun değildirler.

"Hülasa, sanıkların yukarıda işaret edilen güçleri, imkanları, bilinen taktik ve stratejileri ile Türk Devleti'in Atatürkçü ordu ve emniyet güçleri ve toplumun dinden ahlaki telakkilerine varıncaya kadar çeşitli sosyolojik barajları karşılaştırıldığında, Türkiye şartlarına göre, sanıkların TCK'nun 146'ncı maddesindeki suçu işlemek için elverişli vasıtalara sahip oldukları ve icraya böyle vasıtalarla başladıkları şeklindeki bir düşünceye katılamamakta ve böyle bir düşünceyi gerçekçi ve inandırıcı bulamamaktayız.

"O halde sanıkların fiilleri hangi suçu teşkil etmektedir?

"Sanıkların fiilleri, yukarıda da işaret olunduğu üzere, esas itibariyle TCK'nun 168'inci maddesindeki suçu meydana getirmek-

tedir. Bu madde ise (TCK'nun 146'ncı maddesindeki suçu işlemek için silahlı cemiyet ve çete teşkil etmek) suçunu tespit ve ona ceza tayin etmektedir. Bu maddedeki suçun temel unsurları, silahlı çete ve cemiyet teşkil etmek ve bunları TCK'nun 146'ncı maddesindeki suçu işlemek için meydana getirmektir.

"Sanıklar bu maddede bahsedilen çeteyi de, cemiyeti de meydana getirmişlerdir. Silahlıdırlar. Gayeleri de yukarıda belirtildiği üzere, başarıya ulaştıkları zaman Anayasa'yı tebdil ederek (değiştirerek) yerine sosyalist bir düzenin anayasasını ikame ettirmektir. O halde sanıkların bütün fiil, hareket ve gayeleri 168'inci maddedeki suçun unsurlarını kapsamakta ve ona tamamen uymaktadır.

"Ancak, olay sanıklarının bir kısmının fiilleri, kişisel durumlarına göre bu maddenin 1'nci, bir kısmınınki de 2'nci fikrasına uygundur. Keza, bazıları daha başka fiiller ile bu madde şümulünü de aşmıştır. Mesela banka soymuşlar, adam kaçırmışlar, adam yaralamışlar, fidye istemişler, beyannamelerle halkı rejim aleyhine tahrik etmişler, komünist propağandası vs. yapmışlardı. Biz onların bu fiillerini, yukarıda işaret olunan üç şartın tahakkuk etmemiş olması sebebiyle, 146'ncı maddedeki suçu işlemeye teşebbüs veya onun icra başlangıcı olarak kabul edememekte, ancak bu suçun hazırlık hareketlerinden olan ve her biri müstakil birer suç teşkil eden aynı cürmi kast altında işlenmiş olarak görmekteyiz. Bu itibarla da bize göre sanıklar hakkında uygulanası gereken esas madde TCK'nun 168'inci maddesi, tayin edilecek neticei ceza da bu maddedeki durumlara uyan cezaya, diğer fiilerininin her biri için ayrı ayrı tayin edilecek cezaların toplanarak ekenmesiyle meydana çıkacak olan ceza miktarı, yahut sanıkların özel durumlarına göre TCK'nun 79'uncu ve 80'nci maddelerinin tatbiki ile de elde edilecek ceza miktarıdır."

Ne yazık ki, bu güçlü hukuk mantığı, 12 Mart'ın "devlet öfkesi" karşısında yenik düşmüştür. Fakat bu gibi kararlara imza atanlar, Kemal Gökçeler, Nahit Saçlıoğlular, Remzi Şirinler, Refik Karaa'lar, adalet tarihimizin övünç dolu sayfalarında yerlerini alacaklardır. Bu gibi konularda tarihin hükmü, gelip geçici iktidarların kararlarından çok daha kalıcı ve onurludur.

12 Mart Muhtırası'nın hukuksal konumu

12 Mart muhtırası olarak adlandırılan siyasal metin ve bu metnin kamuoyuna açıklanmasıyla başlayan dönemin toplu değerlendirilmesi, elbette ki, hukukçularımız, ekonomistlerimiz ve sosyologlarımızca enine boyuna yapılacaktır.

Fakat, şu anda yapılması gereken, bu **muhtıra**nın hükük düzeni ile bağdaşıp bağdaşmadığını saptamaktır.

Eğer bir dönemin başlangıcını oluşturan olay, hukuksal dayanaklardan yoksunsa, bu dönemin yargı anlayışı temelinden sakattır.

12 Mart muhtırası, "parlemento" ve "hükümeti" suçlayarak işbaşında bulunan Süleyman Demirel hükümetinin çekilmesini ve yerine "kuvvetli ve inandırıcı" bir hükümet kurulmasını istemektedir. Anayasal düzenimizde böyle bir yol yoktur! Hükümetler ancak ve ancak parlamento içinde kurulur ve düşürülür. Genelkurmay başkanı ve üç kuvvet komutanınca imzalanan "muhtıra" anayasa ve hukuk dışı bir yöntemle ortaya çıkmıştır.

Muhtıranın imzalanması ve cumhurbaşkanına, Cumhuriyet Senatosu ve Büyük Millet Meclisi'ne gönderilmesi, Ceza Yasası'nın 146'ncı maddesinde tanımı bulunan Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni ıskata veya vazifesini yapmaktan men'e cebren teşebbüs niteliğinde bir suçu oluşturmuştur. Öyledir amma bu gibi suçlardan ötürü kovuşturma açmak, açıkça bir kuvvet sorunudur.

12 Mart muhtırası'nın üzerinden sekiz yıl geçti. Ve "muhtıra" neden ve sonuçlanıyla birliket siyasal yaşamımızda yerini aldı. Artık bu olay üzerindeki sis perdelerinin aralanması ve gerçeklerin ara başlıklanıyla da olsa, kamuoyunun önüne çıkanlmasında, sayısız yarar vardır.

Ortaya çıkanlması gereken gerçeklerden biri **"9 Mart olayı"** olarak adlandırılan **"radikal subaylar harekatı"**dır. 12 Mart Muhtırası, 9 Mart ihtilal girişimine karşı oluşturulan tepkinin başlangıç tarihidir. 9 Mart ile 12 Mart, silahlı kuvvetler içinde doruk noktasına varan çalkantılann tarihleridir.

"9 Mart harekatı" birkaç gün içinde bastırılıp, birikim nasıl

12 Mart muhtırasına dönüşmüştü? Bu olayda, başlangıçta, "radikal subaylar" ile toplantılar yapan, zamanının Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Faruk Gürler ve Hava Kuvvetleri Komutanı Muhsin Batur'un yadsınmayacak etkinlikleri söz konusudur.

Ceza Hukuku açısından, 9 Mart ihtilal girişimi ile 12 Mart muhtırası arasında hiçbir fark yoktur. Her ikisi de anayasal düzeni, anayasada yazılı olmayan yollarla değiştirmeye yönelmiştir. 9 Mart ihtilal girişimi, o zamanki gelişimi ile, ilerici solcu bir görünümle gelişiyordu. Silahlı Kuvvetlerin bir kesiminde örgütlenen bu ihtilal girişimi, nasıl bir dünya görüşü, nasıl bir ilericilik ve nasıl bir solculuk anlayışı getirmeyi amaçlıyırdu? Bilemiyoruz. 12 Mart muhtırası, işbaşındaki Demirel hükümetini "Atatürkçü görüş" adına istifaya zorlarken, bir yandan da 9 Mart ihtilal girişimini örgütleyenleri "tasfiyeye" yöneliyordu. Fakat, Silahlı Kuvvetler "hiyerarşisine" dayansa bile, 12 Mart muhtırası, tıpkı "tasfiye" ettiği 9 Mart ihtilal girişimi gibi anayasa dışı yollara başvuruyordu.

12 Mart, hazırlanışı gelişimi ve sonuçlarıyla Türk Ceza Yasasının 146'ncı maddesini tam anlamıyla çiğneyen birsuç niteliğindedir. İhtilal girişimlerinde hukukun yasakladığı yollara başvurulur. Hiçbir hukuk düzeni, mantığı içinde ihtilale dayanak sağlayıcı kural içeremez. "Biz bunu Atatürkçü görüşle yaptık" gibi savunmalar, muhtıranın başvurduğu hukuk dışı yolları gizleyemez.

9 Mart ihtilal girişimi, eylem aşamasına varmadan dağılmıştır. Bu nedenle, bu örgütlenme içinde olanlara hiçbir koşulla ceza verilemez. Ceza Yasası'nın 171'inci maddesinin son fıkrası, 146'ncı maddede yazılı suçu işlemek üzere bir araya gelip, sonradan eyleme geçmeden bu örgütü dağıtanlara ceza verilemiyeceğini belirmektedir. Oysa 12 Mart muhtırası, 146'ncı maddenin bütün ögeleriyle oluşan suç niteliğini koruyarak gelişmiştir.

12 Mart dönemi derken ya da bu dönemdeki uygulamalan 12 Mart hukuku olarak adlandırırken, bu dönemi başlatan hukuksal metnin, yani 12 Mart muhtırasının, Türk Ceza Yasası'nın 146'ncı maddesine giren ve bugün de hakkında hukusal açıdan kovuşturma olanağı bulunan bir suç belgesi niteliği taşıdığını belirtmek yerinde olur.

Bir siyasal dönemi başlatan olay, temelinde anayasa ve hukuk dışı oluşumlarla sakatsa, bu dönemin adalet anlayışına da bir başka gözle bakmak gerekecektir.

12 Mart devlet öfkesi, hukuk devletinin kurallarından değil, temelinde anayasa ve hukuk dışı oluşumlar taşıyan bir "suç telaşından" kaynaklanmıştır.

Yalnızca yedi kişi

Anayasa mahkemesi 24 Mayıs 1979 günlü Resmi Gazete'de yayınlanan kararıyla, iptal edile edili delik deşik olan 1803 sayılı Af Yasası'nın 7/A maddesini de iptal ederek, 12 Mart'ta sıkıyönetim mahkemelerince mahkum edillip cezaevlerinde bulunanlann sayısını yediye indiriyordu. Son tahliyelerden sonra, Niğde kapalı Cezaevi'nde kalan hükümlülerin adları şöyledir.

Ertuğrul Kürkçü, Oktay Etiman, Hikmet Çiçek, Ertan Günçiner, Aydın Çubukçu, Ziya Yılmaz, Nahit Töre..

Bu yedi kişinin dışındaki hükümlülerin salıverilmelerine 11 Haziran 1978 günlü Resmi Gazete'de yayınlanan İnfaz Yasası ile ilgili yasa değişikliği yol açmıştır. Bu yasa değşikliğinin yürürlüğe girmesiyle birlikte, cezalan Af Yasası ile 24 yıla indirilen mahkumların önüne bir hukuksal olanak çıkıyordu. Elmalı ve İzmit Ağır Ceza Mahkemeleri, İnfaz Yasas'ıyla ilgili değişiklikler uygulanmaya başlandıktan sonra, Anayasa Mahkemesi'ne başvurarak, 1803 sayılı Af Yasası'nın 7/A maddesinin iptalini istediler.

Konuyu, 23 Temmuz 1978 günü Cumhuriyet gazetesinde **"Mahkumlar ve Eşitsizlik"** başlıklı yazıda şöyle özetemeye çalışmıştım:

"Anayasa'nın 12 nci maddesinde, (yasa önünde eşitlik) kuralı şöyle tanımlanmaktadır:

(Herkes, dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ayınmı gözetilmeksizin, kanun önünde eşittir. Hiç bir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.)

Anayasa'mızın bu kuralını, İnfaz Yasası'na eklenen yeni maddelerin uygulanış biçimi nedeniyle anımsamak zorunda kaldık.

Sorunu kısaca özetleyelim:

1974 yılında çıkanlan 1803 sayılı Af Yasası yaşam boyu ha-

pis cezasını müebbet hapis), 24 yıl ağır hapse çevirdikten sonra şu hükmü getirmekteydi.

(Cezalan 24 yıl ağır hapse çevrilenlerin şartlı salıverilmelerinde dışanda geçirecekleri 1/3 süre, çevrilen bu ceza üzerinden... hesaplanır.)

Yani bu ne demektir?

Bu, cezanın üçte ikisini geçiren bir müebbet hapis mahkumunun salıverilmesi için hesaplanacak üçte bir oranındaki sürenin, müebbet hapis cezasının karşılığı olan 36 yıldan değil, cezanın indirildiği 24 yıl üzerinden hesaplanması demektir.

Bu hesap biçimi şöyle bir sonuca yolaçar.

36 yılın üçte biri, 12 yıldır. Af Yasası ile cezası 24 yıla indirilmiş bir müebbet hapis hükümlüsünün "şartlı salıverme" süresinin hesabı için 36 yılın üçte biri olan 12 yıl, cezanın indirildiği 24 yıldan çıkanlırsa geriye 12 yıl kalır. Bu 12 yılın büyük bir kısmı da cezaevinde geçirildiği için, infaz yasasında şartlı salıverme sürelerini genişleten yeni yasa nadeniyle müebbet hapis hükümlülerinin salıverilmeleri kolaylaşır.

Ancak Af Yasası bu yolu tıkamakta ve **şartlı salıverme** süresinin 36 yıl üzerinden değil 24 yıl üzerinden hesaplanmasını öngörmektedir.

Aynı Af Yasası'nın bu hükmü taşıyan aynı 7/A maddesinde müebbet hapis ya da 30 yıl ağır hapis cezası ile mahkum olanlann dışında, örneğin 24 yıla makum olanlann salıverilmelerinde hesaplanacak üçte bir sürenin, indirilen ceza üzerinden değil, verilen ilk ceza tutan üzerinden hesaplanması öngörülmektedir.

Yani yasanın aynı hükmü, müebbet hapse mahkum olanlara bir hüküm bunlann dışında kala nkumlara bir başka hüküm getirmiş, böylece, mahkumlar arasında eşitsizliğe yol açmıştır!

36 yılın üçte biri 12 yıl, 24 yılın üçte biri ise 8 yıldır. Af Yasası'nın yolaçtığı bu eşitsizlik, infaz yasasının uygulanışıyla aritmetik biçimde ortaya çıkmıştır. Üçte bir süre 36 yıl üzerinden hesaplanırsa, müebbet mahkumun yararlanacağı şartlı salıverme süresi 12 yıldır. Yasanın bugünkü biçimi şartlı salıvermede 12 yıl yerine 8 yıl öngörmekte, böylece mahkum aleyhine 4 yıllık bir ceza farkına yolaçmaktadır.

Bu eşitsizliği giderebilecek tek organ, Anayasa Mahkemesi'dir. Konu, Elmalı ve İzmit Ağır Ceza Mahkemelerinin kararlanyla Anayasa Mahkemes'ine yansıtılmıştır.

Anayasa Mahkemesi'nin konuya bir an önce eğilerek, içlerinde siyasal hükümlülerin de bulunduğu mahkumlann karşılaştığı bu eşitsizliği gidermesinin bekliyoruz."

Bu yazının Cumhuriyet gazetesinde yayınlanmasından bir süre sonra, konunun o sıralar İzmir'de toplanmakta olan Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulu'nca ele alınmasını dileyen bir dilekçe yazarak, Birlik Başkanı Sayın Prof. Dr. Faruk Erem'e ilettim. Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulu, başvuru üzerine konuyu inceledi ve bu konudaki görüşünü Anayasa Mahkemesi'ne bildirdi.

Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulu'nun bu konuda Anayasa Mahkemesine gönderdiği "rapor" aynen şöyleydi:

Anayasa Mahkemesi Başkanlığına

Müebbet ağır hapis cezasına hükümlü bulunan kişilerin "kanun önünde eşitlik" kuralına aykırılık savı ile Birlik'imize başvurmalan üzerine Yönetim Kurulu'muz aşağıdaki hususlann, Yüksek Mahkeme'nin takdirlerine arzına karar vermiş bulunmaktadır.

Son Af Yasası'ndan önce (yani 7.2.1974'ten önce) işledikleri suçlardan dolayı müebbet ağır hapis cezasına hüküm giyenlerin bu cezalan afla 24 yıl ağır hapise çevrilmiştir.

1803 sayılı Af Yasası, bu tür suçlular için özel bir hüküm getirmiştir. Bunlann koşullu salıvermeden yararlanacaklan 1/3 süre, affin uygulanmasından sonraki 24 yıl üzerinden hesaplanacaktır. (Yani 8 yıl olacaktır)

Oysa anılan yasa; her tür suçlular için genel bir kural olarak şu ilkeyi koymuştur: Koşullu salıvermeden yararlanılacak 1/3 süre, affin uygulanmasından önceki cezanın tamamı üzerinden hesaplanır.

Böylece, müebbet cezalılar ile ötekiler arasında aynı konuda (koşullu salıvermenin hesabında) iki ayn ölçü getirilmiş olmaktadır.

Müebbet ağır hapis hükümlüleri için önce af uygulanıp, sonra koşullu salıvermeden yararlanma süresi hesaplanırken; diğer

cezalılar için, önce koşullu salıvermeden yararlanma süresi hesaplanıp sonra af uygulanmaktadır.

Bunun doğal sonucu, müebbet hükümlülerin 4 yıl daha fazla cezaevinde kalmalandır.

Eğer Af Yasası çıkmasaydı, TCK'nun 13'üncü ve 647 sayılı Kanun'un 19'uncu maddesi gereğince müebbet hükümlüler, 36 yıla hükümlüler gibi fiilen 24 yıl yatarak koşullu salıverilme hakkını kazınmış olacaklardı.

Başka bir söyleyişle, infaz edilen ceza bakımından müebbet hükümlüler ile 36 yıla hükümlüler tamamen eşit sayıldıklan halde, Af Yasası bu eşitliği birinciler aleyhine bozmuştur.

Şöyle ki;

TCK'nun 113 son maddesi aynen "müebbet ağır hasip cezası, 36 sene üzerinden hesap edilerek muvakkat ağır hapsin tabi olduğu şartlar altında geçer" demektedir. Şu halde, müebbet cezalılar koşullu salıverme "şartlan" bakımından 36 yıllık ceza işlemine tabi olacaktır. Bu hüküm, benzer biçimde 647 sayılı yasanın 1911'nci maddesinde de yer almıştır: "Muvakkat hürriyeti bağlayıcı cezalarda hükümlülük süresnin 2/3'ünü (yani 36 yılı için 24 yılını) ve müebbet ağır hapiste 24 yılını çekmiş" olanlar koşullu salıverilirler.

İnfaz açısından yasa koyucunun getirdiği müebbet cezalarda 36 yıl dengesinin, uygulanmasından sonra da korunması gerekirken, yukarda belirtilen koşullu salğvermede dışanda geçecek 1/3 sürenin hesaplanmasında getirilen iki ayn ölçü dengeyi bozmuştur.

Bozulan bu eşitliği yeniden sağlamak üzere birçok mahkeme, ömeğin Mardin, Urfa, Elbistan, Kahramanmaraş, Isparta, Ordu Adıyaman, Siirt, Muş, Çorum ve Elmalı Ağır Ceza Mahkemeleri koşullu salıvermeden yararlanma süresini 24 yıl üzerinden değil 36 yıl üzerinden hesap ederek tahliye kararlan vermişlerdir.

Böylece müebbet ceza hükümlülerinin bir kısmı tahliye edilmişken, büyük bir kısmı halen cezaevlerinde bulunmaktadır.

Affeden yasal iradenin, aleyhe sonuç vermesinin, yorum kurallanna da uygun düşmeyeceği düşünülürse, durumun "kanun önünde eşitlik" kuralına aykınlığı daha yoğun biçimde izlenmektedir.

Durumu, en derin saygılarımızla, yüksek takdirlerinize arzederiz.

Başkan
Avukat Faruk Erem

Ve Anayasa Mahkemesi kararı

Bu tartışmalar sürüp duruken, cezaları Af Yasası ile yaşam boyu hapis cezasına çevrilen hükümlüler Anayasa Mahkemesi kararını beklemekteydiler. Af Yasası'nda yer alan bir koşul, yaşam boyu hapis cezasına çarptırılanlar arasında eşitsizliğe yol açmaktaydı. Anayasa Mahkemesi bu adaletsizliği temelinden çözümleyerek kanayan bir yarayı da iyileştirmiş oldu. Karann bir bölümünü aynen aktarıyorum:

İşin özüne ilişkin rapor, Elmalı Ağır Ceza Mahkemesi'nin başvurma kararı ve ekleri, Anayasaya aykırılığı, öne sürülen yasa kuralı, ilgili yasa ve dayanılan Anayasa kuralları, bunlara ilişkin gerekçeler ve öbür yasama belgeleri, konu ile ilişkisi bulunan öteki metinler okunduktan sonra gereği görüşülüp, düşünüldü:

13/7/1965 günlü, 647 sayıl Cezaların İnfazı Hakkında Kanun'un, şartla salıverilmeyi düzenleyen, 1712 sayılı Yasa ile değişik 19'ncu maddesine göre; muvakkat özgürlüğü baylayıcı cezalara çarptırılanlar, hükümlülük süresinin 2/3'ünü, müebbet ağır hapis cezasına çarptırılanlar ise bu cezanın 24 yılını iyi halli hükümlü olarak çektikten sonra, istemde bulunmamış olsalar da, şartla salıverileceklerdir.

1803 sayılı yasanın 7'nci maddesinin (A) bendi aynı konuda değşik bir sistem getirmiş, bu Yasa'dan yaralanıp, ölüm cezaları 30 yıl ağır hapse ve müebbet ağır hapis cezaları 24 yıl ağır hapse çevrilenler ile muvakkat özgürlüğü bağlayıcı cezalara mahkum edilmiş olup da, bu Yasa'dan yararlananların şartla salıverilmelerinde, dışarda geçirecekleri 1/3 sürenin hesaplanması yöntemlerini ayrıca hükme bağlamıştır. Bu düzenlemeye göre, 1803 sayılı Af Yasası'ndan yararlanıp, ölüm cezaları 30 yıl ağır hapse ve müebbet ağır hapis cezaları 24 yıl ağır hapse çevrilenlerin şartla salıverilmelerinde, dışarda geçirecekleri 1/3 süre, cevrilen bu cezalar üzerinden; muvakkat özgürlüğü bağlayıcı cezalara mahkum edilmiş olup

da, bu Yasa'dan yararlananların şartla salıverimelerinde ise, dışarıda geçirecekleri 1/3 süre, af ile yapılan indirimden önceki esas ceza miktarı üzerinden hesaplanacaktır.

Müebbet ağır hapis cezasının otuz altı yıl üzerinden hesap edilerek muvakkat ağır hapsin bağlı olduğu koşullar altında geçeceğini hükme bağlayan, Türk Ceza Kanunu'nun 13'üncü maddesinin son fıkrası da göz önünde tutulursa, yalnız Af Yasası'ndan yararlanmış olanları kapsamına alan yeni düzenlemenin, müebbet ağır hapis cezasına çarptırılanlara, şartla salıverme yönünden yeterli ölçüde yarar sağlamadığı açıkça görülecektir.

Örneğin, 647 sayılı Yasanın değişik 19'ncu maddesinde yer alan genel kurala göre, Türk Ceza Kanunu'nun 77'nci maddesinin 1'nci bendi uyarınca, özgürlüğü bağlayıcı muvakkat cezaların birleştirilmesi sonucunda kendisine 36 yıl ağır hapis cezası uygulanacak hükümlü, bu cezanın 2/3'ü olan 24 yılı çekmekle şartlı salıverime olanağına kavuşacaktır. 1803 sayılı yasanın uygulanmadığı durumlarda müebbet ağır hapis cezasına çarptırılan hükümlüler de bu cezanın 24 yılını çektikten sonra aynı olanağa kavuşmuş olacaklardır. Oysa, 1803 sayılı Af Yasası'nın her iki cezayı da 24 yıla indirmesine karşın, itiraz konusu kuralın uygulanmasıyla, müebbet ağır hapis hükümlülerinin 24 yılın 1/3'ünü oluşturan 8 yılın bu cezadan çıkarılması sonucunda kalan 16 yılı; 36 yıl ağır hapse mahkum olanların ise, 36 yılın 1/3'ünün oluşturan 12 yılın 24 yıldan çıkarılması sonucunda kalan 12 yılı çektikten sonra şartla salıverilmelerinden söz edilebilecektir.

Başvurma kararında müebbet ağır hapis cezasına çarptırılanlarla muvakkat özgürlüğü bağlayıcı cezalara mahkum edilmiş bulunanlar arasında şartla salıverilmeden yararlanma yönünden eşitlik ilkesine uyulmadığı öne sürüldüğüne, 1803 sayılı Yasanın 7/A maddesinin müebbet ağır hapis cezasına çarptırılmış olanlara ilişkin hükmünün bu nedenle iptali istendiğine göre, doğru ve sağlıklı bir sonuca ulaşılabilmesi için, her iki cezanın şartla salıverilme yönünden karşılaştırmalı olarak incelenmesinde yarar görülmektedir.

765 sayılı Türk Ceza Kanununun 16'ncı maddesi, müebbet ağır hapis cezasına mahkum olup da cezasının 20 yılını iyi hal ile geçirenlerin şartla salıverilebileceklerini öngörmekte idi. Bu madde 3038 sayılı Yasa ile değiştirilerek, müebbet ve muvakkat ayırımı gözetilmeksizin, dördüncü devrenin ağır hapiste ¾'ünü iyi hal ile

geçirenlerin şartla salıverilebilecekleri ilkesi getirilmiştir. 6123 sayılı Yasa'nın Türk Ceza Kanunu'nun 13 ve 16'ncı maddelerinde yaptığı değişiklikle, cezanın çektirilmesinde devreler üçe indirilmiş, üçüncü devrenin, ağır hapiste ¾'ünü çekenlere şartla salıverilmeden yararlanma olanağı tanınmıştır. Müebbet ağır hapis cezasına çarptırılanlara üçüncü devreye geçme hakkı tanınmadığı için, bu durumda bulunanların şartla salıverilmeden yararlanmaları da engellenmiş olmaktadır. Böylece, müebbet ağır hapis cezası, koşulsuz, ölünceye kadar devam eden, muvakkat özgürlüğü bağlayıcı cezalardan ayrı, özel bir ceza türü durumuna sokulmuştur. Bu durum, 647 sayılı Yasa'nın yürürlüğe girdiği 16/7/1965 gününe kadar sürmüştür.

647 sayılı Yasa'nın 1712 sayılı Yasa ile değişik 19'uncu maddesi, "Muvakkat hürriyeti bağlayıcı cezalarda hükümlülük süresinin 2/3 ünü ve müebbet ağır hapiste 24 yılını çekmiş olup da Tüzüğe göre iyi halli hükümlü niteliğinde bulunanlar talepleri olmasa dahi şartla salıverilebilirler." kuralını içermektedir. Maddeye göre şartla salıverilme kararı verilmesi iki temel koşulun birlikte gerçekleşmesine bağlı bulunmaktadır.

Koşullardan biri, hükümlülük süresinin belirli bir bölümünün çekilmiş olmasıdır. Bu süre tüm muvakkat özgürlüğü bağlayıcı cezalarda hükümlülük süresinin 2/3'üdür. Türk Ceza Kanunu'nun 6988 sayılı Yasa ile değişik 16'ncı maddesi, ağır hahpiste üçüncü devrenin 1/2'sinin, hapis ve hafif hapiste 1/3'ünün çekilmiş olmasını öngörmekte, böylece cezanın ağırlığına göre, çekilecek ceza süresi için değişik ölçüler getirmekte idi. 647 sayılı Yasa'nın değişik 19'uncu maddesi, tüm muvakkat özgürlüğü bağlayıcı cezalar için aynı ölçüyü benimsemiş bulunmaktadır.

Aynı madde, müebbet ağır hapis cezasına çarptırılanların, cezalarının 24 yılını çekmiş olmaları halinde şartla salıverileceklerini belirtmektedir. Maddenin, ilk bakışta, çekilmesi gereken ceza süresi yönünden, muvakkat özgürlüğü bağlayıcı cezalar ile müebbet ağır hapis cezası için ayrı ölçüler koyduğu düşünülebilirse de, müebbet ağır hapis hükümlüleri şartla salıverildiklerinde, Türk Ceza Kanunu'nun 13'ncü maddesinin son fıkrası ve 17'nci maddesi uyarınca 36 yıl ağır hapse mahkum edilenlerle aynı statüde birleştiklerine göre 36 yılın 2/3'ü olan 24 yıllık süre bu durumda da geçerli olacaktır. Böylece, çektirilecek ceza süresi yönünden mu-

vakkat özgürlüğü bağlayıcı cezalarla müebbet ağır hapis cezası arasında bir ayırım gözetilmemiştir. Bununla birlikte cezaların infazı sırasında, ceza infaz kurumlarından kaçanların şartla salıverilmeden yararlanmalarında değişik ilke ve ölçüler benimsendiği, 647 sayılı Yasa'nın değişik 19'uncu maddesinin ikinci fıkrasından anlaşılmaktadır.

Şartla salıverilme yönünden gerçekleşmesi zorunlu olan ikinci koşul, Tüzüğe göre iyi halli hükümlü niteliğinde bulunmaktır. Ceza İnfaz Kurumları ile Tevkifevlerinin Yönetimine ve Cezaların İnfazına dair 1/8/1967 günlü Tüzüğün 178-182'nci maddeleri iyi halin saptanması yöntemlerine ilişkin kuralları içermektedir. Bu kurallar iyi hal konusunda muvakkat özgürlüğü bağlayıcı cezalara çarptırılanlar ile müebbet ağır hapis hükümlüleri arasında bir ayırım yapmamıştır.

1803 sayılı Yasanın itiraz konusu hükmüne gelince:

7'nci maddenin (A) bendindeki kurala yer verilmemiş olsaydı, uygulama yönünden bir ayrılık doğmayacak, 647 sayılı Yasanın 1712 sayılı Yasa ile değişik 19'ncu maddesi hükümlülük süresinden söz ettiğine göre, şartla salıverilme, ceza türüne bakılmaksızın afla yapılan indirimden sonraki ceza üzerinden yapılacaktı. Yasa'da böyle bir kurala yer verilmesi sonucu uygulamada ortaya çıkan ayrılıklar, müebbet ağır hapis cezası ile şartla salıverilme kapsamına giren tüm süreli cezalar ararsında da bulunmakla birlikte, müebbet ağır hapis hükümlüleri ile 36 yıl ağır hapis cezasına çarptırılanlar arasında daha somut biçimde görülmektedir.

Değişik olasılıklara göre yapılan karşılaştırmaların sonuçları aşağıda gösterilmiştir

1. 1803 Sayılı Af Yasası çıkarılmamış olsaydı; her iki hükümlü de cezalarının 24 yılını çektikten sonra şartla salıverilmeden yararlanacaklardı. Bununla birlikte. Her iki hükümlünün de, koşulların gerçekleşmemiş olması nedeniyle, şartla salıverilmeden yararlanamamaları durumunda, 36 yıl ağır hapis cezasına çarptırılan hükümlü bu süreyi doldurduğunda salıverilecek, müebbet ağır hapis hükümlüsü ise tüm yaşamını cezaevinde geçirecekti.

2 1803 sayılı Af Yasasının çıkarılmış olmasına karşın bu Yasa'da itiraz konusu kurala yer verilmemiş olsaydı; her iki hükümlü de cezalarının 2/3'ü olan 16 yılı çektikten sonra şartla salıverilmeden yararlanacaklar ve sekizer yıllık deneme süresi sonunda bu cezaların tamamının çekmiş sayılacaklardı.

3. İtiraz konusu kuralın 1803 sayılı Yasa'da yer almış bulunması nedeniyle 36 yıl ağır hapis cezası 24 yıla indirilen hükümlü, bu cezanın 12 yılını çektikten sonra müebbet ağır hapis cezası 24 yıla çevrilen hükümlü ise, dört yıl fazlasıyla, bu cezanın 16 yılını çektikten sonra şartla salıverilmeden yararlanabileceklerdir. Oysa, her ikisinin de şartla salıverilmeden yararlanmaları durumunda 24 yıla çevrilmiş bulunan cezalarının tümünü çektikten sonra salıverilmeleri gerekecektir.

Müebbet ağır hapis cezası, işlenen tek bir suç için hükmolunacağı gibi, Türk Ceza Kanununun 71'nci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca 24 yıldan aşağı olmamak üzere en az iki ağır hapis cezasına mahkumiyet halinde uygulanacaktır. İtiraz konusu kural karşısında bu Tür hükümlülerin şartla salıverilmelerinde hangi yöntemin geçerli olacağı ve bu durumda bulunanların dışarda geçirecekleri 1/3 sürenin nasıl hesaplanacağı da önem taşımaktadır.

1803 sayılı Yasa'nın 7/A maddesi, (muvakkat hürriyeti bağlayıcı cezalara mahkum edilmiş olup da, bu kanundan yararlananların şartla salıverilmelerinde ise, dışarıda geçirecekleri 1/3 süre, af ile yapılacak indirimden önceki esas ceza miktarı üzerinden yapılır) kuralını koymaktadır.

Bir kimseye işlediği iki ayrı suç için ayrı ayrı 24'er yıl ağır hapis cezası verilmişse, bu kimseye, temelde muvakkat özgürlüğü bağlayıcı cezalara mahkum edilmiş olmasına karşın Türk Ceza Kanunu'nun 71'inci maddesinin ikinci fıkrasına dayanılarak müebbet ağır hapis cezası uygulanmaktadır.

Türk Ceza Kanunu'nun cezaların birleştirilmesine ilişkin kuralları içeren 68-77'nci maddelerinde, değişik olasılıklara göre ceza miktarı saptanırken, yalnız 70'nci maddede "Birden ziyade müebbet ağır hapse mahkumiyet halinde idam cezası verilir:" denilmiş, öteki maddelerde belli cezaların birleşmesi sonucu belli bir cezanın uygulanmasıyla, o kimsenin doğrudan aynı cezaya mahkum edilmiş olması her zaman aynı sonuçları doğurmayacaktır. Örneğin; Türk Ceza Kanunu'nun 76'ncı maddesine göre, cezaların birleştirilmesi sonucu tek bir cezanın uygulanmasına karar verilmiş olsa bile, "Fer'i cezalar ve mahkumiyetin bütün diğer ceza neticeleri her ceza hakkında ayrı ayrı tayin ve tatbik" olunacaktır. Aynı biçimde, Türk ceza kanununun 6123 sayılı yasa ile değişik 71'inci

maddesinin gerekçesinde; "Burada karşımıza Türk Ceza Kanunu'nun 112'nci maddesi çıkmaktadır. Bu maddede nevileri başka başka cezaları havi hükümler en ağır ceza için konulan müddetin geçmesiyle ortadan kalkar denilmektedir ki, kabul edilen maddelere göre de 112'nci madde ile aykırı olmamak üzere mürur zaman içinde infaz edilmek üzere cem'edilen cezaların çözülerek ve yine umumi af için de aynı şekilde muamele yapılara neticeye varılabileceği kabul edilmiş bulunmaktadır."denilmektedir. Tüm bu anlatılanlar, tek bir suçtan müebbet ağır hapis cezasına mahkum edilmiş olmakla, cezaların birleştirilmesi sonucu bu cezanın uygulanmasına karar verilmiş bulunması halinin her zaman aynı sonuçları doğurmayacağı; 1803 sayılı Af Yasası'nda, muvakkat özgürlüğü bağlayıcı cezalara çarptırılanların, şartla salıverilmelerinde, dışarıda geçirecekleri 1/3 sürenin, aftan önceki ceza üzerinden hesabedileceği öngörüldüğüne göre, cezaların birleştirilmeleri sonucu haklarında müebbet ağır hapis cezası uygulanacak olanların da, temelde muvakkat özgürlüğü bağlayıcı cezalara mahkum edilmiş bulunmaları nedeniyle, şartlı salıverilmelerinde dışarıda geçirecekleri 1/3 sürenin, Türk Ceza Kanunu'nun 13'üncü maddesinin son fıkrası uyarınca 36 yıl üzerinden hesabedilmesi gerekeceği görüşüne değer kazandırmaktadır.

1803 sayılı Af Yasası çıkarılmamış olsaydı; müebbet ağır hapis cezası, ister tek bir suçtan ötürü verilsin, ister cezaların birleştirilmesi sonucu uygulanması söz konusu olsun, hükümlüler, cezalarının 24 yılını çektikten sonra şartla salıverilecekler, bu olanaktan yararlanamamaları durumunda ise ömürleri boyunca cezalarını çekmeğe devam edeceklerdi. İtiraz konusu kuralın Af Yasası'na konmasıyla, her iki ceza da müebbet ağır hapis olmasına karşın, bu ceza, cezaların birleştirilmesi sonucu verilmiş ise, şartla salıverilmede dışarıda geçirilecek süre, 36 yılın 1/3'ü oranında, tek bir suçtan dolayı verilmiş ise 24 yılın 1/3 ü oranında olacaktır. Böylece, özellikle şartla salıverilme yönünden aynı statüye bağlı bulunan müebbet ağır hapis hükümlülerinden tek bir suçtan dolayı bu cezaya çarptırılanlar, ötekilerden ancak dört yıl sonra özgürlüklerine kavuşabileceklerdir. Bu nedenle, asıl eşitsizlik, haklarında Türk Ceza Kanunu'nun 71'inci maddesinin ikinci fıkrası gereğince müebbet ağır hapis cezası uygulananlarla, tek bir suçtan dolayı bu cezaya çarptırılanlar arasında doğmuş bulunmaktadır. Çünkü

burada hem şartla salıverilme koşulları, hem de cezanın türü bakımından özdeşlik vardır.

Türk Ceza Kanunu'nun müebbet ağır hapis cezasını, süre, mahkumiyetin sonuçları, cezayı artırıcı ve eksiltici nedenler ve zamanaşımı yönünden ayrı bir düzenlemeye bağlı tuttuğu, bu cezaya çarptırılanların, şartla salıverilmeden yararlanamamışlar ise, tüm yaşamları boyuncu cezalarını çekmek zorunda kalacakları, bu cezanın, özgürlüğü bağlayıcı muvakkat cezalardan daha ağır olduğu, 1803 sayılı Af Yasası'nın müebbet ağır hapis hükümlülerini şartla salıverme yönünden de daha elverişsiz bir duruma sokmasında haklı nedenler bulunduğu kuşkusuz savunulabilecektir. Ancak, aralarında kimi ayrılıklar bulunan müebbet ağır hapis cezası ile muvakkat özgürlüğü bağlayıcı cezalar, Türk Ceza Kanunu'nun ve 647 sayılı Yasa'nın şartla salıverilmeyi düzenleyen kuralları önünde tam bir eşitlik içindedirler. Her ne kadar 647 sayılı Yasa'da, müebbet ağır hapis cezasına çarptırılanların, cezalarının 24 yılını çektikten sonra şartla salıverilebilecekleri belirtilmekte ise de, Türk Ceza Kanunu'nun 13'üncü maddesinin son fıkrası hükmü göz önünde tutulursa, 24 yılın, 36 yılın 2/3'ü olduğu, bu oranın öteki cezalar için de geçerli bulunduğu görülür. Aynı biçimde, müebbet ağır hapis cezasına çarptırılanların iyi halli olup olmadıklarının saptanması da muvakkat özgürlüğü bağlayıcı cezalara çarptırılanlar aynı yönteme bağlanmış, deneme süresinin asıl cezaya oranı ve şartla salıverilme kararının geri alınmasının doğuracağı sonuçlar yönünden de herhangi bir ayrım yapılmamıştır. Ayrı olan tek nokta, infaz kurumlarından kaçan müebbet ağır hapis hükümlülerinin, muvakkat özgürlüğü bağlayıcı cezalara çarptırılanlar gibi, cezalarının 4/5'ini çektikten sora değil, 30 yıl sonra şartla salıverilmeden yararlanma olanağına kavuşmalarıdır. Buna karşın 1803 sayılı Af Yasası, infaz kurumlarından kaçanlar için itiraz konusu kurala paralel bir kural getirmemiş, Af Yasası'ndan yararlanan bu durumdaki bütün hükümlülerin çevrilen cezaları esas alınarak bu cezalarının 4/5'ini çektikten sonra şartla salıverilmeleri öngörülmüştür.

Eğer yasa koyucunun, müebbet ağır hapis cezasına çarptırılanların cezalarının daha ağır olması nedeniyle, daha az korunmaya layık oldukları düşüncesiyle şartla salıverilmede çektirilmesi gereken ceza süresini isteyerek yüksek tuttuğu görüşünden hareket

edilirse, aynı duyarlılığı. bu cezaya çarptırılıp da infaz kurumlarından kaçanlar için de göstermesi beklenirdi. Ne var ki, 647 sayılı Yasa'nın şartla salıverilmeyi düzenleyen değişik 19'uncu maddesi, cezanın ağırlığını şartla salıverilme koşullarını etkileyici bir öğe olarak kabul etmemiştir.

Bu arada ceza ve zamanaşımı sürelerinin daha uzun ya da ceza mahkûmiyetinin sonuçlarının daha ağır olmasının şartla salıverilmeyi de daha ağır koşullara bağlamayı haklı kılacağı sonucuna varılırsa, aynı mantıkla , örneğin ceza ve zamanaşımı süresinin daha fazla olması nedeniyle, 20 yıl ağır hapis cezasına çarptırılanların 19 yıl ağır hapis cezasına çarptırılanlardan veya mahkumiyetin doğuracağı değişik sonuçlar nedeniyle 6 yıl ağır hapsin 5 yıl ağır hapis cezasından ya da niteliği bakımından daha ağır bir ceza olması nedeniyle ağır hapsin hapis cezasından daha ağır koşullara bağlanması ve şartla salıverilmenin bu ilkelere göre düzenlenmesi gerekirdi.

Kuşkusuz yasa koyucu, suçların özelliğini ve cezaların ağırlığını göz önünde bulundurarak, çıkaracağı af yasaları ile, değişik türde suç işleyenlerin ya da değişik cezalara çarptırılanların aftan değişik ölçüde yararlanmalarını, üstelik, haklı nedenler varsa, bir kesimin hiç yararlanmamasını sağlamaya yetkilidir. Bu tür düzenlemelerin yasa önünde eşitlik ilkesini zedelediği de öne sürülemeyecektir. Ancak, itiraz konusu kural yönünden bu durum söz konusu değildir. Gerçekten, yasa koyucu, müebbet ağır hapis cezasına çarptırılanları ceza indiriminden en üst düzeyde yararlandırmakta, öte yandan itiraz konusu kuralla, müebbet ağır hapis hükümlülerinin dört yıllık bir gecikme ile şartla salıverilmelerine yol açmaktadır. Böylece, af indirimi yönünden sağladığı eşitliği, şartla salıverilmeden yararlanma yönünde bozmaktadır.

Türk Ceza Kanunu'nun 97 ve 98'inci maddelerine göre af, davayı ve cezayı ortadan kaldırmak, cezayı azaltmak ya da değiştirmek amacıya çıkarılır. Af yasalarıyla, ceza yasalarının tecil, tekerrür, şartla salıverilme gibi temel kurumlarına geçici değişiklikler getirilerek suçlular arasında ayırım gözetmek ve temel yasaların suçlara ve cezalara göre kurduğu dengeyi bozmak, af kurumunun geleneksel hukuki yapısına da uygun düşmemektedir. Af yasalarının belirgin özelliği, geçmişteki olaylara uygulanmasında yoğunlaşmak-

tadır. Oysa, şartla salıverilme kararları, cezaların, belli sürelerinin çektirilmesinden sora verilmektedir. Şu halde, kimi durumlarda itiraz konusu kural yıllar geçtikten sonra yine uygulanacak, böylece, af yasası geçmiş için değil gelecek için yürürlükte kalmış olacaktır.

Şartla salıverme koşullarında yapılacak bir düzenleme ile, müebbet ağır hapis cezasına mahkum olanların şartla salıverilmeden yararlanabilmeleri için çektirilmesi zorunlu ceza süresinde herhangi bir değişiklik yapılmaksızın, muvakkat özgürlüğü bağlayıcı cezalara çarptırılanların şartla salıverilmelerinde çektirilmesi gerekli ceza süresi, örneğin hükümlülük süresinin 1/2'sine düşürülebilecektir. Bu doğrultudaki yasal düzenlemenin eşitlik ilkesine ters düşmeyeceğinde kuşku yoktur. Çünkü, böyle bir değişikliğe, uygulamadaki aksaklıkların giderileceği ve daha olumlu sonuçlara ulaşılacağı varsayımı ile gidilecek, böylece yeni yasanın yürürlükteki düzeni iyileştirme amacı, yapılan değişikliğin haklı nedenlerini oluşturacaktır. Öte yandan suçlular yararına hükümleri içermekte olması nedeniyle bu Yasa, hem yürürlüğü girişinden önceki olaylara, hem yürürlükte kaldığı sürece ayırım yapılmaksızın her olaya eşit ölçüde uygulanacaktır. Bu nitelikteki değişikliklerin af yasalarıyla getirildiği durumlarda aynı sonuca ulaşma olanağı kesinlikle yoktur. Eğer Af Yasası, örneğin şartla salıverilme kurumunu böyle bir değişiklikle düzeltmek ve daha iyi bir infaz rejimini yürürlüğe koymak amacını güdüyorsa, getirilecek kuralın, yalnız yayımından önceki olaylara değil, sürekli olarak her olaya uygulanması; müebbet ağır hapsi cezasına çarptırılanları, gerçekten daha az korunmaya değer görüyorsa bunu da, şartla salıverilme gibi bir kurumla değil, af yasalarının birincil işlevine uygun olarak, cezayı daha kısıtlı ölçüde azaltmak yoluyla sağlaması gerekmektedir.

Anayasa'nın 12'nci maddesindeki yasa önünde eşitlik ilkesi uyarınca, benzer durumlarda bulunan kişilerin benzer hukuk kurallarına bağlı tutulmaları gerektiği gibi, benzer durumda bulunan kişilerin başka başka kurallara bağlı tutulmaları için de haklı bir nedenin var olması zorunludur. Aynı maddenin ikinci fırkasında yer alan (hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz) hükmü ile de aynı durumda bulunan kişilerden veya topluluklardan bir bölümüne diğerlerinden daha çok veya daha geniş hak ve yetkiler tanınarak yasa önünde eşitlik ilkesinin zedelenmesi

önlenmekte, böylece birinci fıkra hükmü başka bir yönden açıklığa kavuşturulmaktadır.

İtiraz konusu kural, şartla salıverilmede dışarıda geçirilecek 1/3 sürenin, müebbet ağır hapis cezasına çarptırılanlar için 24 yıl üzerinden, muvakkat özgürlüğü bağlayıcı cezalara çarptırılanlar için ise, af ile yapılacak indirimden önceki esas ceza miktarı üzerinden hesaplanacağını öngörmektedir. Böylece, çektirilen cezanın muvakkat özgürlüğü bağlayıcı bir ceza niteliğinde olup olmamasına göre dört yıl önce ya da sonra özgürlüğe kavuşma sonucunu doğuran bir ayırım yapılmış olmaktadır.

Müebbet ağır hapis cezasının kendine özgü kimi değişik yönleri bulunmasına karşın şartla salıverilme söz konusu olduğunda, bu cezaya çarptırılanlar, muvakkat özgürlüğü bağlayıcı cezalara çarptırılanlarla eşit koşullara bağlı tutulmuşlardır. Bu eşitlik 7/2/1974 gününe kadar işlenmiş suçları kapsamına alan ve geçmişteki olaylar için uygulanması gereken 1803 sayılı Yasa'nın 7/A maddesinin itiraz konusu hükmü ile bozulmuştur. Böylece ortaya çıkan eşitsizlik müebbet ağır hapis cezasına çarptırılanlarla muvakkat özgürlüğü bağlayıcı cezalara çarptırılanların hukuken aynı statüde bulundukları şartla salıverilme konusunda etkisini sürdürmektedir.

Bu kuralın doğurduğu eşitsizlik yalnız müebbet ağır hapis cezası ile muvakkat özgürlüğü bağlayıcı cezalar arasında oluşmamış, müebbet ağır hapis cezasının tek bir suç dolayısıyla ya da cezaların birleştirilmesi sonucu verildiği durumlarda da ortaya çıkmış bulunmaktadır.

Bütün bu açıklamalar karşısında 1803 sayılı Yasa'nın 7'nci maddesinin (A) bendinde yer alan itiraz konusu kuralın, bu Yasa'dan yararlanıp, müebbet ağır hapis cezaları 24 yıl ağır hapse çevrilenlerle, muvakkat özgürlüğü bağlayıcı cezalara mahkum edilmiş olup da bu Yasa'dan yararlananlar arasında şartla salıverilme yönünden var olan eşitliği bozduğunda ve müebbet ağır hapis hükümlülerinin zararına eşitsizliğe yol açtığında kuşku kalmamaktadır.

Belirtilen nedenlerle, itiraz konusu kural Anayasa'nın 12'nci maddesine aykırı bulunmakta ve iptaline karar verilmesi gerekmektedir.

Ahmet Erdoğdu, Rüştü Aral, Ahmet Salih Çebi, Muammer Yazar, Nihat O. Akçakayalıoğlu ve Yekta Güngör Özden bu görüşe katılmamışlardır.

VI. SONUÇ:

15/5/1974 günlü, 1803 sayılı "Cumhuriyetin 50'nci Yılı Nedeniyle Bazı Suç ve Cezaların Affı Hakkındaki Kanun"un 7'nci maddesinin itiraz konusu (A) bendinde yer alan ve sınırlama kararı uyarınca incelenen ve Af Yasası'ndan yararlanarak müebbet ağır hapis cezaları 24 yıl ağır hapse çevrilenlerin şartla salıverilmelerinde, dışarıda geçirecekleri 1/3 sürenin, Af Yasası ile çevrilen ceza üzerinden hesaplanacağını öngören hükmün Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline Ahmet Erdoğdu, A. Rüştü Aral, Ahmet Salih Çebi, Muammer Yazar, Nihat O. Akçakayalıoğlu ve Yekta Güngör Özden'in karşı oylarıyla ve oy çokluğuyla.

13/3/1979 gününde karar verildi.

SONUÇ

Sosyalizm işçi sınıfının öğretisidir. Bu gerçeği değiştirmenin hiç mi hiç olanağı yoktur.

Ünlü Bulgar devrimci Dimitrov, 1933 yılında Alman Millet Meclisi (Reichstag) yangınından sorumlu tutulup, yargılanırken şunlan söylüyordu.

"Bireysel terörizmin ve komploculuğun kararlı bir düşmanıyım. Bu, duygusal ve insancıl düşüncelerden ileri gelmektedir. Leninist doktrine bağlı olarak, benim ve gerçek bütün Marksistler için en yüce yasa olan Komünist Entemasyonal'in kararian ve disiplinine göre proletarya ihtilalinin ve komünizmin çıkan için devrimci düşünce açısından bireysel teröre, maceracı ayaklanmalara karşıyım."

Lenin, birçok yazısında, bireysel terörizmi suçluyor ve bu yolun kitlelerle devrimcilerin arasındaki köprüleri yıktığını söylüyordu. Lenin, serüvenlerin, kargaşanın, dağınık eylemlerin, sosyalist devrime zarar verdiğini birçok kez söylemiş ve yazmıştır.

Devrimcilik, sosyalizm ve Marksizm adına başvurulan silahlı eylemlerin yanlışlığını kanıtlamak için ille de sosyalist kuramcılann, sosyalizm ustalannın sözlerinden kanıtlar getirmek gerekmez. Çünkü, insanlığa aykın her yol, her yöntem, devrimciliğe de, sosyalizme de karşıdır. Hiç bir ideolojik yaklaşım, bu gerçeği değiştirmez. Çünkü sosyalist öğretide bu savı değiştirecek hiçbir ipucu bulunmaz, bulunamaz.

Sosyalistler için tek yol vardır. O yol, silahla değil, namlu ucuyla değil, mermi çekirdeği ile değil, düşünce ile, inanç ile açılır. Bu yol, düşüncelerle, inançlarla ışıldar ve kitlelere ulaşır. Sosyalizme inanmak, işçi sınıfına inanmak demektir. Kaynağını işçi sınıfında bulmayan düşünce ve eylemler, ancak ve ancak **blankizm** ve **anarşizm**in yol ve yöntemleri olurlar.

Devrimcilik adına başvurulan silahlı eylemler, işçi sınıfı öğretisi ile bağdaşmaz. Bağdaşmadığı gibi, bu yöntemler işçi sınıfının siyasal kavgasını saptırır, faşist teröre ortam ve gerekçe hazırlar. Böylece, işçi sınıfı adına, işçi sınıfı öğretisi adına bir **yabancılaşma** doğar; bu yabancılaşma, işçi sınıfının haklı ve güncel kavgasını engeller ve ideolojik sapmalara yol açar.

Bunun içindir ki, terörün en kararlı düşmanları sosyalistlerdir, Marksist'lerdir.

Bu küçük yapıtın, sanıyorum ki bir eğitici yanı var. İşte gördünüz... 12 Mart öncesi ve sonrası, gençlik eylemlerinin önde gelen liderleri, cezaevinde birbirinden yüz seksen derece ters ideolojik görüşleri savunabiliyorlar. Örneğin Ertuğrul Kürkçü, Yusuf Küpeli ve İlkay Demir aynı davada, aynı eylemlerden sorumlu tutularak yargılandılar; bugün ise birbirleriyle çok ayrı çizgidedirler.

Mahir Çayan'ın ideolojik çizgisini sürdürdüklerini ileri sürenler arasında nasıl amansızca bir kapışmanın baş gösterdiğini, bu kesimlerin yayın organlarında izlemedik mi? Öyleyse, bu eylemlerin başından sonuna dek bir ideolojik bütünlük içinde olduğunu söylemek de olanaksızdır.

Şöyle ya da böyle, bütün bu eylemler, artık tarihe malolmuştur. Bizlere düşen, bunlardan, gerekli ve yararlı sonuçları çıkarmaktır.

12 Mart öncesinin önde gelen gençlik liderleri *"bizim önümüzde yararlanacağımız bir örnek yoktu"* derken çok önemli bir gerçeği vurguluyorlar. Onların önünde böyle zengin bir deney hazinesi yoktu. Fakat, bugünkü devrimci gençler için 12 Mart olayı, başlı başına bir hazinedir! 12 Mart'ın öncesi ve sonrasından gerekli dersleri çıkarmayı bilenler, silahlı eylem yollarını zorlamazlar. Çünkü bu yollar, çıkmaz sokaklarda son buldu ve buluyor.

Devrim, anlık bir olay değildir. Devrim, ancak bir süreç içinde oluşur.

Silahlı eylemlerin en büyük zararı, kitlelerle devrimciler arasındaki güven verici ilişkileri yok etmesidir. İşçi sınıfı savaşımının basit bir vur-kaç eylemine indirgenmesi, kitleleri devrimden ve devrimcilerden soğutmaktadır.

Gençlik bir sınıf değildir! Gençlik bir **öncü güç** ya da **parti** de değildir. Bu nedenle gençliği bir devrimin kalıcı öncü gücü gibi görmek, yanılgıların başlangıcıdır. Gençlik, toplumun en canlı kesimidir. Bu gücün, silahlı eylem potasında eriyip yok olması, toplum içinde onulmaz yaralara yol açmaktadır.

Devrimci gençliğin yolu, işçi sınıfının yolu olmalıdır. Gençliğin devrimci kesimi, işçi sınıfının siyasal örgütlerinde görev almalı ve bu örgütlerde erimesini bilmelidir.

Dağınık güçleri tek bir bütüne dönüştürüp, emekçi sınıf ve tabakalara iktidar yolunu açmak, günümüz koşullarında izlenecek en tutarlı, en sağlıklı yoldur.

Bugün parlamentomuz bir sosyalist partiden yoksundur. Sosyalist oylar, çeşitli partiler ve eğilimler arasında dağılıp küçülmüştür. Ülkemizdeki devrimci birikim, sosyalist partileri parlamentoya sokacak etkinliğe bir türlü kavuşamamıştır.

İşçi sınıfımızın sendikal örgütü DİSK, çeşitli eğilimlerin zorlamasıyla yapay bir kargaşaya itilmiştir. Sosyalist partilerle DİSK arasında özlenen ve beklenen bağ bir türlü kurulamamış; bundan da önemlisi sosyalist birikim, çeşitli **fraksiyonlar** arasında kısır çekişmelerle gerçek boyutlarının çok gerisinde, gerçek ağırlığının çok altında bir izdüşüme ve alana sıkıştırılmıştır.

Böyle bir ortamda başvurulan silahlı eylemler, geniş halk yığınlarını, devrimden ve devrimcilerden soğutmuştur. Bu özeleştiriyi, en açık biçimde yapmakta ve sürdürmekte sayısız yarar vardır.

Türkiye'de gün geçtikçe yoğunlaşan faşist terör, **sağ** ve **sol** olarak adlandırılan gençlik kesimlerindeki **siyasal kan davalarını** sürdürmek amacındadır. Yaşanan olayları **karşıt görüşlü öğrenciler çatışması** gibi kaba, yanlış ve yüzeysel yorumlarla geçiştirmenin olanağı yoktur. Faşist güçlerin, toplumun birçok kesiminde yılgınlık yaratarak bir **iktidar boşluğu** oluşturmak, bundan sonra da Güney Amerika örneği bir askeri diktatörlük kurma peşinde oldukları besbelli ortadadır.

Buna karşı ne yapmalı?

Buna karşı, aynı tür yöntemlere başvurmak, devrimci güçleri içinden çıkılmayacak kısır döngüler içine iter. Amaçları da budur. Amaçları, gençliğin devrimci kesimini, işçi sınıfının yanından koparıp bireysel terör bataklığına sürüklemektir.

Faşist teröre karşı en büyük güç, bu tür kanlı eylemler değil, emekçi sınıf ve tabakaların oluşturdukları sendikal ve siyasal örgütlerin tek bir bütüne dönüşmesidir. Çözüm yolu, işçi sınıfının anayasal yollarla, demokratik yöntemlerle siyasal iktidara ağırlığını koymasında aranmalıdır. Bunun dışındaki yollar, çıkmaz sokakların kanlı kaldırımlarında son bulmaktadır.

Devrimci gençlerin yolu, işçi sınıfının yoludur. Bu yoldan sapmak, sosyalizmden sapmak, Marksizm'den sapmak demektir.

Gün gelecek sosyalist partiler, bir **gül bahçesine girercesine** parlamentoya girip, en ön sıralarda oturacaklardır. Ve gün gelecek, sosyalistler, yurttaş oyuyla bakanlar kurulu koltuklarına oturacaklardır. ***"Ekmek gül ve hürriyet günleri için!.."***

Ve ozanımızın dediği gibi,

"Ve elbette ki sevgilim, elbet / dolaşacaktır elini kolunu sallaya sallaya / dolaşacaktır en şanlı elbisesiyle: işçi tulumuyla / bu güzelim memlekette hürriyet!.."

Ankara, Haziran 1979

um:ag VAKFI YAYINLARI

1) SUÇLULAR VE GÜÇLÜLER
2) SAKINCALI PİYADE
3) BİR PULSUZ DİLEKÇE
4) BÜYÜKLERİMİZ
5) ÇIKMAZ SOKAK
6) TÜFEK İCAD OLDU
7) SİLAH KAÇAKÇILIĞI VE TERÖR
8) SÖZ MECLİSTEN İÇERİ
9) TERÖRSÜZ ÖZGÜRLÜK
10) PAPA-MAFYA-AĞCA
11) LİBERAL ÇİFTLİK
12) DEVRİMCİ DEMOKRAT
13) AYBAR İLE SÖYLEŞİ
14) İNKILAP MEKTUPLARI
15) RABITA
16) 12 EYLÜL ADALETİ
17) BİR UZUN YÜRÜYÜŞ
18) TARİKAT, SİYASET, TİCARET
19) KAZIM KARABEKİR ANLATIYOR
20) 40'LARIN CADI KAZANI
21) KÜRT İSLAM AYAKLANMASI
22) GAZİ PAŞAYA SUİKAST
23) KÜRT DOSYASI
24) VURULDUK EY HALKIM UNUTMA BİZİ
25) SUİKAST RAPORU 93/96

"Sosyalistler için tek yol vardır. O yol, silahla değil, namlu ucuyla değil, mermi çekirdeği ile değil düşünce ile inançla açılır. Bu yol düşüncelerle, inançlarla ışıldar ve kitlelere ulaşır. Sosyalizme inanmak, işçi sınıfına inanmak demektir. Kaynağını işçi sınıfında bulmayan düşünce ve eylemler, ancak ve ancak blankizm ve anarşizmin yol ve yöntemleri olur.

...12 Mart öncesi ve sonrası gençlik eylemlerinin önde gelen liderleri, cezaevinde birbirine yüz seksen derece ters görüşleri savunabiliyorlar. Ertuğrul Kürkçü, Yusuf Küpeli ve İlkay Demir aynı davada, aynı eylemlerden sorumlu tutularak yargılandılar; bugünse birbirleriyle çok ayrı çizgidedirler."

Uğur Mumcu

um:ag

ISBN 975-8084-02-X
9 789758 084029

um:ag
KDV Dahil
500.000 TL